

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

A1.Σ3.41.Φ2.0031



ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ 127 ΤΕΥΧΟΥΣ

Jean Savant : Αἱ Ἴωνιοι Νῆσοι ἐπὶ Ναπολέοντος.—Λάθη καὶ παραλείψεις.—Μετὰ τὴν καταστροφὴν.—Ἡ ἀνασυγκρότησις τῆς Μεγάλης Στρατιᾶς.—Ματθαῖος δὲ Λεσσέψ.—Αἱ ἐπικλήσεις τοῦ Μωρηᾶ.

Θ. Μ. Λάσκαρι : Ὁ Μέττερνιχ καὶ ἡ Ἐπανάστασις τῆς Λευκάδος.

Δ. Ρώμα : Ἡ ἐξέλιξις τοῦ Ἑπτανησιακοῦ πολιτισμοῦ (διάλεξις).

Σπύρου Μινώτου : Πνευματικὴ Ζωή: Ἡ 75τηρίδα τῆς Ἐνώσεως τῆς Ἑπτανήσου.—Ἡ ἴδρσις Γεν. Λευθ. Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν.—Τὸ Βασ. Θέατρον.—Διάφορα κτλ.

Βιβλιοκρισίαι : Σπ. Μινώτου «Τὸ χρονικὸ μᾶς Πολιτείας» τοῦ Πρεβελάκη. Μαρίνου Σιγεύρου «Βιβλιολογία καὶ Βιβλιοθηκονομία» τοῦ Δημ. Μάργαρη, «Ρήγας Βελενστινλῆς» τοῦ Α. Δασκαλάκη, «Γ. Ζαλοκώστα, Ἔργα» τοῦ Κ. Καιροφύλα, «Στοχασμοὶ καὶ Σημειώματα» τοῦ Γ. Α. Μαρκίδη.

Νέα Βιβλία—Ἐφημερίδες καὶ περιοδικά.

ΑΘΗΝΑΙ, ΤΕΥΧΟΣ 127

ΕΤΟΣ Γ' 1939

ΔΡΑΧ. 15

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ
ΙΟΝΙΟΥ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑΣ

Έτησία Δραχ. 75
Δημόσια Γραφεία και
όργανισμοι 200
Έτησία έξωωτερικού δολλάρια 2

Διαφημίσεις: Όλόκληρος σελίς εξωφύλλου Δραχ. 1500
Ημίσεια » » » 850

ΕΚΔΟΤΗΣ—ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΣΠΥΡΟΣ ΜΙΝΩΤΟΣ

Εμβάσματα, συνεργασία και ό,τι
άλλο σχετικό με το περιοδικό
ἀποστέλλεται στη διεύθυνση:
Κον Σπύρον Μινώτον
Ταχ. Θυρίς 202 Ἀθήναι

ΤΑ ΑΠΑΝΤΑ
ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΟΛΑ ΤΑ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ ΑΡΧΑΙΑ ΚΕΙΜΕΝΑ
ΜΕ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΝ ΠΑΡΑΛΛΗΛΩΣ ΕΚΑΣΤΗΣ ΣΕΛΙΔΟΣ
ΜΕ ΑΝΑΛΥΤΙΚΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗΝ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Συνεργάται καθηγηταὶ ἑλληνικῶν καὶ ξένων Πανεπιστημίων,
Ἀκαδημαῖκοι καὶ ἄλλοι διακεκριμένοι ἐπιστήμονες.

Ἡ Ἐπιστημονικὴ Ἑταιρεία τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων
«Πάπυρος» ἐκδίδει διὰ πρώτην φοράν ἐν Ἑλλάδι ὅλα τὰ ἔργα ὧν
τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων πεζογράφων καὶ ποιητῶν, μετὰ
φρασιν παραλλήλως τοῦ ἀρχαίου κειμένου, μετὰ εἰσαγωγὰς καὶ
σημειώσεις.

Αἱ μεταφράσεις γίνονται εἰς ἀπλὴν καθαρεύουσαν προκειμένου
περὶ φιλοσοφικῶν, ἐπιστημονικῶν, πολιτικῶν καὶ ἱστορικῶν ἔργων,
εἰς δημοτικὴν δὲ προκειμένου περὶ δράματων, ποιημάτων καὶ λογο-
τεχνικῶν ἐν γένει ἀριστουργημάτων τῆς ἀρχαιότητος.

Ἡ Α' Γενικὴ Σειρά θὰ ἀποτελεσθῇ ἀπὸ 200 τόμους.

Κατὰ μῆνα ἐκδίδονται 3-4 τόμοι μετὰ 90-150 περίπου μεγάλας
σελίδας ἑκάστος, ἐπὶ χάρτου πολυτελείας.

Οἱ ἀγορασταὶ 10 τόμων καὶ πλέον θεωροῦνται συνδρομηταὶ
καὶ ἔχουν ἑκπτώσιν 20 % ἐπὶ τῶν τιμῶν τοῦ καταλόγου.

Προπληρωμὴ 50 τόμ. ἀδέτων δρ. 1.500.—(Δεμένων δρ. 2.300)
100 » » 3.000—(» » 4.500)

Οἱ ἐγγραφόμενοι δι' ὁλόκληρον τὴν σειρὰν 1-2 ὀ ἔχουν
πρόσθετον ἑκπτώσιν καὶ δικαιούνται νὰ παραλάβουν ἀμέσως
ἐπὶ πιστώσει τοὺς 50 προηγούμενους τόμους καταβάλλοντες
τὴν α' δόσιν μόνον καὶ υπογράφοντες ἀναλόγως μηνιαίας
συναλλαγματικῆς. Ζητήσατε σχέδιον συμφωνητικῆς.

Ἐκυκλοφόρησαν ἤδη 70 πολυτελέστατοι τόμοι.

Ἐμβάσματα συνδρομῶν διὰ ταχ. κῆς ἢ τραπεζικῆς ἐπιταγῆς.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ "ΠΑΠΥΡΟΣ", ΛΕΩΦ. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 36
ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΗΛΕΦ. 30.232 - ΑΘΗΝΑΙ



ΑΙ ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ
ΕΠΙ ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΟΣ

Εἰς τὴν Καν Ἰωάνναν Ζ. Στεφανόπολι
ἀφιερῶνω μετὰ σεβασμὸν τὰς μικρὰς μου
αὐτὰς ἱστορικὰς ἐργασίας.

JEAN SAVANT

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

1931, 1932, 1933..... Ἡ σκέψις μου πετᾷ εἰς τοὺς ὠραίους,
παραγωγικοὺς καὶ εὐτυχισμένους ἐκείνους χρόνους, ποὺ ἠμπόρεσα
νὰ ζήσω κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανὸν τῆς ἀγαπημένης μου Ἑλλάδος.

Τὰ τρία αὐτὰ ἔτη θὰ εἶχαν καμμίαν θέσιν εἰς τὴν ψυχὴν μου
καὶ εἰς τὴν καρδίαν, χωρὶς τὴν παρουσίαν, τὴν ὑποστήριξιν, τὴν
μύησιν καὶ τὴν ἀφοσίωσιν τοῦ ἀγαπητοῦ μου Μαίτρ καὶ φίλου
κ. Σπυρίδωνος Παππᾶ;

Βεβαίως, ὄχι! Εἰς αὐτὸν ὀφείλω τὴν μικρὰν τωρινὴν ἐργασίαν
μου, προοίμιον πολλῶν ἄλλων, περισσότερον ἀκόμη ἐνδιαφε-
ρουσῶν, προοίμιον ἀφαντάστου πλοῦτου, τὸν ὅποιον δὲν ὑποπτευ-
ομεθα καὶ καὶ ποὺ κοιμᾶται εἰς τὰς ἀποθήκας τῶν Ἑθνικῶν Ἀρ-
χείων.

ΙΑΚΩΒΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

Εἰς τὴν κυρίαν 'Ιωάνναν Ζ. Στεφανόπολι ὀφείλω τὴν ἐνθάρρυνσιν διὰ τὴν ἐξακολουθήσιν τῶν ἐργασιῶν καὶ ἐρευνῶν μου ὅπως καὶ τὴν δημοσιεύσιν εἰς τὸ *Messenger d' Athènes* τῆς τωρινῆς μελέτης μου περὶ τῶν «'Ιονίων Νήσων ἐπὶ Ναπολέοντος».

1934—1939. . . Ἀπὸ τῆς ἐπιστροφῆς μου εἰς Γαλλίαν πέρασαν ἤδη περισσότερα ἀπὸ πέντε χρόνια, τὰ ὅποια μοῦ ἐπέτρεψαν νὰ ἐγκύψω εἰς τὴν μελέτην τοῦ μέρους τούτου τῆς ἱστορίας τῶν 'Ιονίων Νήσων καὶ νὰ συλλέξω ὑλικὸν ἀνεκδότων ἐγγράφων, μὲ τὰ ὅποια θὰ ἠδυνάμην νὰ γεμίσω ὀλοκλήρους τόμους...

Ὑπὸ τὸν τίτλον «Αἱ 'Ιόνιοι Νῆσοι ἐπὶ Ναπολέοντος» ἠθέλησα νὰ δημοσιεύσω εἰς 30 κεφάλαια, ὅ,τι θὰ δῆτε πάρα κάτω. Ἐξ αὐτῶν προκύπτει πόσαι οὐσιώδεις μεταβολαὶ πρέπει νὰ ἐπέλθουν εἰς τὰ μέχρι σήμερον γραφέντα.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν σχετικῶν ἐρευνῶν μου, συνέλεξα, ἐταξινόμησα, προετοίμασα καὶ ἤρχισα γράφων μίαν σειρὰν ἀπὸ ἐνδιαφερούσας μελέτας (ἐνδιαφερούσας λόγῳ τοῦ ἀνεκδότου περιεχομένου καὶ τοῦ ὅγκου των). εἰς τὰς ὁποίας σκεπεύω, ἔαν ὁ Θεὸς τὸ ἐπιτρέψῃ, νὰ ἀφιερῶσω τὸν καιρὸν μου καὶ τὰς δυνάμεις.

Ἴδου ἓνα σχέδιον τῶν ἐργασιῶν τὰς ὁποίας πρόκειται νὰ δημοσιεύσω ὑπὸ τὸν γενικὸν τίτλον: «Αἱ 'Ιόνιοι Νῆσοι ἐπὶ Ναπολέοντος»:

- Δημοσίαι Ἐκπαίδευσις.
- Ἡ Κέρκυρα ὑπὸ τὴν Αὐτοκρατορίαν.
- Ἡ 'Ιόνιος Ἀκαδημία καὶ ἡ Γεωργικὴ Ἑταιρεία.
- Κοινωνικὴ Πρόνοια καὶ Φιλανθρωπία.
- Ἐμπόριον καὶ Προμήθειαι.
- Ἡ 'Ιόνιος Γερουσία.
- Ὄρησκεύματα.
- Ἡ Δικαιοσύνη καὶ τὰ Δικαστήρια.
- Ἡ Ἀστυνομία.
- Ἡ Διοίκησις.
- Τὸ πολεμικὸν καὶ ἐμπορικὸν ναυτικόν.
- Οἱ Ἀγγλοὶ καὶ ἡ ἐπιρροή των.
- Ἡ ἀπώλεια τῆς Ἑπτανήσου.

Ἴσως, θὰ πῇ κανεὶς φθάνει. Εἰς τὴν ἱστορίαν, ὅμως, δὲν πρέπει ποτὲ νὰ λέγωμεν «ἀρκετά»! Πόσας μεγάλας καὶ ἐνδιαφερούσας φυσιογνωμίας ἐνδιαφέρει νὰ ἀναζήσωμεν! Πόσας παραγνωρισθείσας λεπτομερείας, τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ὁποίων εἶναι ἐν τούτοις

κεφαλαιῶδες! Πόσαι ὥραϊαι ἱστορικαὶ σελίδες τῆς Ἑπτανήσου εἶναι καιρὸς νὰ γραφῶσι!

JEAN SAVANT *

* Σημ. Ἰ.Α. Ὁ κ. Jean Savant ἐγεννήθη ἐν Παρίσις, ἡ οἰκογένειά του ὅμως κατὰγεται ἀπὸ τὸ Saint—Jean de Maurienne τῆς Σαβοΐας. Ἐταξίδευσεν καὶ ἐμελέτησεν πολὺ. Εἰς τὰς Ἀθήνας ἔμεινε ἀπὸ τὸ 1931—1933 ὡς ὑπάλληλος τῆς Γαλλικῆς Πρεσβείας, ἐπεσκέφθη ὅμως καὶ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τὰς Ἀθήνας ἐγνώρισε τὸν ἱστορικὸν κ. Σπ. Παππᾶν, ὁ ὁποῖος τὸν ἐμύησε εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν 'Ιονίων Νήσων ἐπὶ Ναπολέοντος, κατηύθυνε τὰ πρῶτα του βήματα καὶ τὸν ἐβοήθησε μεγάλως διὰ τῶν συμβουλῶν του.

Ἑπτανησιακαὶ ἐργασίαι δημοσιευθεῖσαι ὑπὸ τοῦ κ. Savant ἢ μέλλουσαι νὰ δημοσιευθῶν εἶναι:

— Αἱ 'Ιόνιοι Νῆσοι ἐπὶ Ναπολέοντος. Τὸ Ναυτικὸν τῆς Κερκύρας. (*Revue Maritime* Φεβρ. 1939).

— Τὸ ὡς ἄνω εἰς Ἑλληνικὴν μετάφρασιν κ. Ζερμπᾶ καὶ σημειώσεις κ. Στυλ. Λυκούδη. Ἀθήναι 1939.

— Αἱ 'Ιόνιοι Νῆσοι ἐπὶ Ναπολέοντος. (30 κεφάλαια, δημοσιευθέντα εἰς τὸ *Messenger d' Athènes* (1938—1939), τὸ πρῶτον μέρος τῶν ὁποίων δίδομεν σήμερον εἰς Ἑλληνικὴν μετάφρασιν.

— Μία καταπληκτικὴ σταδιοδρομία. *Νικόλαος Μυλωνᾶς*.

— Δύο Ἀντιπροσωπεῖαι 'Ιονίων εἰς τὴν Αὐτοκρατορικὴν Αὐλήν. (*Revue d' Histoire Diplomatique*, 1939).

— Ἑλληνες στρατιῶται κατὰ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν καὶ Αὐτοκρατορίαν καὶ ἥρωες τῆς Ἀνεξαρτησίας.

— Ἑπτανήσιοι πειραταὶ καὶ κουρσάροι.

Πλὴν τῶν ἐργασιῶν του διὰ τὰς 'Ιονίους Νήσους, ὁ κ. Savant κατέγινε εἰδικώτερον εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Παγκοσμίου πολέμου εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέτωπον. Ἐδωσε πλείστας διαλέξεις ἐν Παρίσις περὶ τῆς Α' καὶ Β' Αὐτοκρατορίας, συνειργάσθη δὲ εἰς τὴν *Journal des Débats*, *Emancipation Nationale*, *Indépendant*, *Voix du Combattant* καὶ *Action Française*, ὅπου ἐξακολουθεῖ συνεργαζόμενος.

Ἀπὸ τὰς διαφόρους ἐργασίας του σημειώνομεν: 1) *Les Russes* 2) *Les Baltes et Nous* 3) *Une Ambassade persane à St. Pétersbourg* 4) *Ludendorff contre Rennenkampf en 1914* 5) *Un adversaire de Ludendorff. Rennenkampf* 6) *Comment fut écrasée la première révolution bolchevique* 7) *Révelations sur Rennenkampf et la légende de Tannenberg* 8) *Cornille et Napoléon*, κ. ἄ.

Εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ κ. Jean Savant ἐνυμφεύθη τὴν Δ)δα Τατιάναν Pawlowna de Rennenkampf, τοῦ ἐπιφανοῦς Ρώσου στρατηγοῦ, ἡ ὁποία μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Μπολσεβίκων κατέφυγε μετὰ τῆς μητρὸς της εἰς τὴν Ἑλλάδα, λαβοῦσα τὴν Ἑλληνικὴν ὑπηκοότητα. Σημειωτέον ὅτι ὁ παππὸς τῆς μητρὸς της ἦτο Ἕλλην, εἰς δὲ πρόγονος ἐκ πατρὸς τῆς Κας Σαβᾶν ἐπεβλέψεν εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῆς Βασιλίσσης Ἀμαλίας, διορισθεὶς ἀργότερον Ὑποαυτάρχης τοῦ Ὁθωνος ἐν Ἀθήναις. Ἡ κόρη τούτου, παιδική φίλη τῆς Βασιλίσσης Ἀμαλίας, ἔγινεν ἐπίσης Κυρία ἐπὶ τῶν Τιμῶν.

Ο ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

ΛΑΘΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΛΗΨΕΙΣ

Αί «ανεξάλειπτοι αναμνήσεις», πού συνδέουν τούς "Ελληνες με την Αυτοκρατορικήν έποποιάν, εϋρον έν 'Ελλάδι πολλούς ιστορικούς. Δέν προτιθέμεθα νά επαναλάβωμεν έδω όσα εξέθεσαν εις τά διάφορα έργα των, άλλα νά αποδείξωμεν, συμφώνως με τó πρόγραμμα πού έχαράξαμεν, τά κενά καί τά λάθη των, επί τῇ βάσει έγγραφων έκ τών 'Αρχείων, τά όποια βλέπουν τó φώς διά πρώτην φοράν, εις μερικάς δέ περιπτώσεις πολύ σπανίας, διά μιᾶς έμβριθεστέρως μελέτης.

'Ανέκαθεν όλοι παρεδέχθησαν ότι «ένάν ό Βοναπάρτης επέστρεφεν βιαστικά εις τήν Γαλλίαν, αφήνων τήν έν Αίγύπτω 'Αρχηγίαν εις τόν Κλέβερ τοϋτο όφείλεται εις τās πολιτικάς ειδήσεις τās όποίας τοϋ έφερεν ένας "Ελλην λοχαγός όνόματι Σωτήριος Βούρβαχης».

Δέν είναι ακριβές. 'Ο Βούρβαχης οϋτος, πάππος, ως λέγουν, τοϋ στρατηγού Βούρβαχης τῆς Δευτέρας Αυτοκρατορίας, άξίζει, βεβαίως, κάποιως μνείας, ό ρόλος του όμως κατά τήν εκστρατείαν τῆς Αίγύπτου υπερβάλλεται έδω περιέργως. Χωρίς νά θέλωμεν νά παραθέσωμεν προσωπικά επιχειρήματα, θά δώσωμεν από περισσοτέραν μετριοφροσύνην τήν μαρτυρίαν τοϋ Φρειδερίκου Masson. Καί ιδού τί λέγει ό μεγάλος οϋτος ιστορικός, ό όποιος είναι δύσκολον νά πιστεύσωμεν ότι κάμνει λάθος, εις τó έργον του «'Ο Ν α π ο λ έ ω ν κ α ι ή ο ι κ ο γ έ ν ε ι α τ ο υ »¹

«Τήν 21 Βαντεμιαίρ (13 'Οκτωβρίου 1799) διαδίδεται ξαφνικά ότι ό στρατηγός Βοναπάρτης, έπιστρέφων έξ Αίγύπτου, απέβιβάσθη εις Frejus.

» Οί άδελφοί του καί ή 'Ιωσηφίνα έδοκίμασαν τήν ιδίαν με τά μέλη τοϋ Διευθυντηρίου τών Συμβουλίων καί όλοκλήρου τοϋ πολιτικού κόσμου εκπληξιν. Μόνον ό 'Ιωσήφ ήθέλησε νά τοϋ αποστείλῃ έναν άπεσταλμένον, τόν "Ελληνα Βούρβαχην. 'Αλλά τήν 13 'Οκτωβρίου ό Βούρβαχης δέν είχε ακόμη αφήσει τó Παρίσι.

1. Τόμ. I, σελ. 273—274.

«'Ο Βοναπάρτης δέν ήδυνήθη έπομένως νά λάβῃ τās πληροφορίας τοϋ άδελφοϋ του.

Εις τó έργον του «Ναπολέων Α' καί ή 'Ελλάς» ό Κ. Ράδος, εξιστορών τās σχέσεις τών 'Ελλήνων με τόν Ναπολέοντα κατά τήν εκστρατείαν τῆς Αίγύπτου, γράφει τά εξής:

«Δέν θά έπρεπε νά κλείσωμεν τās αναμνήσεις αϋτάς τῆς Αίγυπτιακῆς εκστρατείας χωρίς νά αναφέρωμεν ένα γεγονός τó όποιον ώθησε τόν Βοναπάρτην νά μείνῃ μίαν όλόκληρον ήμέραν καί μίαν νύκτα εις τήν μεσημβρινήν ακτήν τῆς νήσου Κρήτης. 'Από τόν ναύαρχον Ζουριέν ντε λα Γκραβιέρ παραλαμβάνω τó κάτωθι απόσπασμα:

» 'Όταν ό Νέλσον, αναχωρήσας από τó ακρωτήριον Πάσσαρο, κατευθύνετο πρὸς τήν 'Αλεξάνδρειαν, τά πλοία μας από μίαν έμπνευσιν τῆς Θείας Προνοίας εξέκλιναν τῆς πορείας των πρὸς τήν Κρήτην καί εις τó πλέον εκτεθειμένον σημεῖον τῆς πορείας¹, εις τó μέρος όπου θά έπρεπε νά διασταυρωθοϋν οί δύο στόλοι, συνήντησαν, διά νά τά αποκρύψῃ από τόν φοβερόν των αντίπαλον, πυκνήν όμίχλην, ή όποία έσκέπασε τήν Μεσόγειον επί πολλὰς ώρας, όμοία με τās μυθικάς εκείνας νεφέλας, με τās όποίας οί θεοί τοϋ 'Ομήρου περιέβαλλον ένίστε τούς ήρωας.»

«'Ο Jurien de la Gravière έγραψε πράγματι τās άνωτέρω γραμμάς, τίποτε όμως περισσότερον, ένω ό Ράδος διηγείται ότι δεικνύουν εις τήν 'Ιεραπέτραν «τήν οίκίαν όπου διήλθε τήν νύκτα ό Βοναπάρτης», λεπτομέρεια τήν όποίαν είναι αδύνατον νά άντλήσῃ κανείς από τόν Jurien de la Gravière. Πολλοί ιστορικοί έμελέτησαν τó ζήτημα τοϋτο καί ιδίως ό στρατηγός Μπορντὼ, ό όποιος τελικῶς δέν άπεφάνθη οϋτε υπέρ, οϋτε κατά.

«Όταν όμως λάβῃ κανείς υπ' όψιν ότι ό θρύλος οϋτος τῆς νυκτὸς τῆς 'Ιεραπέτρας, τόν όποιον κανείς έκ τών χρονογράφων πού έλαβον μέρος εις τήν εκστρατείαν δέν άνέφερε, πρᾶγμα πού προκαλεῖ εκπληξιν, διότι βεβαίως δέν θά παρέλειπαν νά τονίσουν τήν τολμηράν αϋτήν περιπέτειαν—βασιζεται εις τήν παράδοσιν ότι οί φιλοξενήσαντες τόν Βοναπάρτην μετὰ τήν αναχωρήσιν του βρῆκαν εις τó δωμάτιόν του ένα χαρτάκι πού έλεγε: «Θ έ λ ε τ ε ν ά μ ά θ ε τ ε π ο ι ὸ ς ε ι μ α ι: Ε ι μ α ι ό Ν α π ο λ έ ω ν», θά δικαιολογήσῃ τήν άπορίαν

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΝ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

1. Guerres maritimes de la République et de l' Empire, Paris, 1847, I, σ. 215.

μας. Ὁ νικητὴς στρατηγὸς δὲν ἦτο τότε γνωστὸς εἰμὴ μὲ τὸ ὄνομα Βοναπάρτης, ποὺ καὶ ἡ ἰδίᾳ Ἰωσηφίνα μετεχειρίζετο κατὰ προτίμησιν ἀντὶ τοῦ μικροῦ ὀνόματος, ποὺ ἦτο ἄγνωστον εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ εἰς τοὺς Γάλλους. Τὸ 1798 τὸ ὄνομα Ναπολέον ἦτο ἄγνωστον εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Ἐνα ἄλλο λάθος ἀνάγεται εἰς τὸν Augereau, τὸν ὁποῖον ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ἐχαράκτηρισεν ὡς ἑλληνίζοντα. Ἐνας ἑλληνίζων, «ὁ ὁποῖος ὥθησε τὸν φιλελληνισμόν του κάπως μακρύτερα, ἀπαγαγὼν ἐν Νεαπόλει τὴν ὠραίαν κόρην ἐνὸς Ἑλλήνος ἐμπόρου, ἡ ὁποία ἐγινε κυρία στρατηγοῦ Augereau, γυναῖκα γενναία καὶ ἐξαισία, ἥτις δὲν ἐπαυσε νὰ εἶναι ἐνθουσιώδης Ἑλληνὶς πατριῶτις»². Δύσκολον, δεδομένου ὅτι ἡ στρατηγίνα ἦτο τὸ γένος Chavannes, μιᾶς τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ εὐγενεστέρων οἰκογενειῶν τῆς Γαλλίας. Ὅσον διὰ τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ Augereau ὡς «ἑλληνίζοντος», παρατηροῦμεν ὅτι ἡ ἀνάμνησις ποὺ ἄφησεν εἶναι ἐνὸς ἀνθρώπου «χωρὶς συνειδήσιν, χωρὶς ἠθικὴν καὶ ἐντιμότητα», ἐνὸς «ἀθλίου παιδιοῦ», ἀνευ σημασίας, ποὺ ἐγεννήθη εἰς μίαν τρώγλιν—πρᾶγμα βέβαια διὰ τὸ ὁποῖον δὲν ἔπταιε,—καὶ ποὺ ἀπὸ τὰ μικρά του χρόνια ἔτρεχε στοὺς δρόμους, ἄνεργος, φίλερις, γεμᾶτος ἐλαττώματα, καὶ εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν ἐστερημένος τελείως μορφώσεως.

Μεταξὺ τῶν φίλων τῆς Γαλλίας ἡ τοῦ Ναπολέοντος Ἑλλήνων, ἐλησμόνησαν νὰ ἀναφέρουν ἐπίσης τὸν Ἀνδρέαν Μουστοξύδη, «ἑλληνιστὴν λίαν διακεκριμένον» κατὰ τὸν Ἀλέξανδρον Buchon³, ὁ ὁποῖος τὸν εἶχε πολὺ γνωρίσει. Ὁ Κερκυραῖος Ἀνδρέας Μουστοξύδης, ἱστορικὸς τῶν Ἰονίων νήσων, ἦτο ἐπὶ αὐτοκρατορίας ἀνέος γεμᾶτος ἀξίαν καὶ γνώσεις, προτερήματα εἰς τὰ ὁποῖα ὀφείλει τὸν διορισμὸν του τὴν 18 Δεκεμβρίου 1812, ὡς ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς τάξεως ἱστορίας καὶ ἀρχαίας φιλολογίας εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν Ἰνστιτούτον τῆς Γαλλίας⁴.

Ἐλησμόνησαν ἐπίσης τὸ ὄνομα τοῦ Κεφαλλῆνος Μυλωνᾶ. Οὗτος ἐγινε γαλλόφοβος, θὰ ἔπρεπε ὅμως νὰ τὸν ἀναφέρουν, καθόσον ἀπεστάλη εἰς Παρισίους τὸ ἔτος IX, ἐξεπαιδεύθη εἰς γαλλικὴν σχολὴν δαπάναις τοῦ Γαλλικοῦ κράτους, διωρίσθη κατόπιν ἀξιωματικὸς, εἰσῆλθε εἰς τὸ ἐν δράσει σῶμα στρατοῦ τὸ ζοικοῦμενον ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Gouvion Saint — Cyr καὶ ἐπέρασε ἀπὸ τὸ Βασίλειον τῆς Νεαπόλεως εἰς τὸ Βασίλειον τῆς Ἰταλίας καὶ κατόπιν

2. Ἔργον προαναφ. σ. 14—15.

3. Voyage dans les Iles Ioniennes, Paris 1911.

4. Moniteur Ionien, Κέρκυρα 12 Ἀπρ. 1813, ἀρ. 16.

εἰς τὴν Δαλματίαν. Ἐκεῖθεν ἐπέστρεψεν εἰς τὰς Ἰονίους νήσους, ἀναλαβὼν ὑπηρεσίαν... ὑπὸ τοὺς Ἀγγλους, ὡς μυστικὸς πράκτωρ κατὰ τῆς Γαλλίας. Εἰς τὰς Γενικὰς Ἐκθέσεις του, ὁ στρατηγὸς Donzelot δὲν ἀποκρύβει τὸ ἄδικον ποὺ τοῦ ἔκαμεν ὁ Μυλωνᾶς⁵.

Ὁ κ. Σπ. Παππᾶς, εἰς τὴν καλυτέραν μελέτην ποὺ ἔχει γίνει διὰ τὴν δευτέραν ἀντιπροσωπείαν τῶν Ἰονίων, μᾶς λέγει:

«Ὁ μακαρίτης Ράδος ἐπιβεβαιώνει ὅτι ἡ Ἀντιπροσωπεία περιελάμβανεν ἐπίσης μερικοὺς ὠραίους ἱππεῖς (πέντε μᾶς γράφει), τοὺς ὁποῖους ἀφοῦ ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπεθεώρησε εἰς τὴν πλατεῖαν Carrousel, κατέταξε, κατόπιν παρακλήσεώς των, εἰς τὴν ἴλην τῶν Μαμελούκων τῆς Φρουρᾶς. Ἀγνοοῦμεν ποῦ ὁ σοφὸς ἰδρυτὴς τοῦ ἱστορικοῦ Μουσείου τῆς Ἑλλάδος ἤυρε τὴν ἀφήγησιν τῆς στρατιωτικῆς αὐτῆς ἐπιθεωρήσεως, ἐκεῖνο ὅμως ποὺ γνωρίζομεν εἶναι ὅτι, ἐὰν εἰς τὸν κατάλογον τῶν Μαμελούκων, ποὺ ἐδημοσίευσεν ὁ Roustam εἰς τὰς «Ἀναμνήσεις» του, εἰς τὰς ὁποίας ὁ Ράδος ἀναφέρεται, ὑπάρχουν μερικὰ ὀνόματα Ἡπειρωτῶν, οὗτοι θὰ κατετάχθησαν πρὸ τοῦ 1811. Καὶ ὅμως ὁ Αὐγουστος Borpe ἀναφέρει μίαν ἐκθεσιν τοῦ Γάλλου Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν, ἡ ὁποία λέγει ὅτι τὴν 21 Ἰουνίου 1813 ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπεφάσισεν ὅπως οἱ τρεῖς ἱππεῖς, τοὺς ὁποῖους προσέφερε τὸ ἀλβανικὸν σύνταγμα καὶ τοὺς ὁποῖους ὁ βαρῶνος Θεοτόκης παρουσίασε εἰς τὸν Ὑπουργόν, καταταχθοῦν εἰς τὴν ἴλην τῶν Μαμελούκων τῆς Αὐτοκρατορικῆς Φρουρᾶς. Ἀπὸ τὰς διαφόρους αὐτὰς πληροφορίας, φαινομενικῶς ἀντιφατικὰς, προκύπτει ἐν τούτοις ὅτι οἱ ἐν λόγῳ ἱππεῖς ἐφθασαν εἰς Παρισίους πολὺ ἀργότερον ἀπὸ τὴν ἀντιπροσωπείαν καὶ ὅτι ἐκ τῶν πέντε οἱ τρεῖς μόνον, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα δὲν διεσώθησαν, πράγματι κατετάχθησαν.»

Εἶναι εὐκολον νὰ ἐξηγήσῃ κανεὶς τὰ ἀνωτέρω. Δημοσιεύων τὰς «ἀναμνήσεις» τοῦ Roustam, ὁ κ. Παῦλος Cottin δὲν ἔδωσε, ὅπως τὸ δηλώνει, εἰμὴ τὰ ὀνόματα τῶν Μαμελούκων τῶν γεννηθέντων ἐν Ἀνατολῇ, «ἀφῆνων κατὰ μέρος τοὺς Εὐρωπαίους». Εἶναι σφᾶλμα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι τὰ ὀνόματα τῶν τριῶν ἱππέων δὲν μᾶς διεσώθησαν. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς Ἀντιπροσωπείας, ὁ Θεοτόκης παρέμεινε. Οἱ Ἰόνιοι γερούσιασται δὲν εἶχον φέρει μαζί τους οὔτε ἱππεῖς, οὔτε ἵππους. Μετὰ τὴν καταστροφὴν ὅμως τῆς Ρωσσίας, τὸ φλέγον ζήτημα ἦτο ἡ ἀνασύστασις τοῦ ἱππικοῦ τῆς Μεγαλῆς Στρατιᾶς. Ἦτο τὸ 1813. Τὴν 6 Ἀπριλίου 1813, ὁ στρατηγὸς Donzelot ἐπληρο-

5. Πρβλ. π.χ. Rapport Général, 1 Νοεμβρίου 1812.

φέρει τὸν Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν Δοῦκα τοῦ Φέλτρ ὅτι, διὰ νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ἀνασύστασιν τοῦ Ἱππικοῦ, τὸ ἀλβανικὸν σύνταγμα, μὲ μίαν ὥραίαν χειρονομίαν, προσέφερεν αὐθορμήτως τρεῖς ἱππεῖς μὲ πλήρη ἐξάρτησιν, οἱ ὅποιοι ἀπεστάλησαν ἀμέσως εἰς Παρισίους καὶ ἐπαρουσιάσθησαν ἀπὸ τὸν πρόεδρον Θεοτόκην, ποὺ ἐξηκολούθει, ὡς φαίνεται, νὰ ἀπολαμβάνῃ τὰ θέληγτρα τῆς πρωτευούσης⁶.

II

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΝ

Η ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΤΡΑΤΙΑΣ

Ἡ Ρωσσία εἶχε νικήσει! Ὁ Ναπολέων, ἐγκαταλείπων τὰ ἀξιόθρηνητα λείψανα τῆς Μεγάλης Στρατιᾶς εἰς τὴν τύχην των, δὲν εἶχε μόνον ν' ἀντιμετωπίσῃ εἰς Παρισίους μίαν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν κρίσιν, ἀλλὰ καὶ τὸ δύσκολον ἔργον τῆς ἀνασυστάσεως μιᾶς στρατιᾶς, μιᾶς νέας «Μεγάλης Στρατιᾶς». Ἡ Γαλλία καὶ αἱ ὑποτελεῖς ἐπαρχίαι τῆς ἔδωσαν πάλιν ἄνδρας, ὠργάνωσαν ἐκ νέου ἕνα πεζικόν, ἡ ἀνασυστασις ὅμως τοῦ Ἱππικοῦ ἐπραγματοποιεῖτο πολὺ δυσκολώτερον. Ἐὰν ἔλειπαν ἱππεῖς, ἔλειπαν περισσότερον οἱ ἵπποι. Καὶ ἀκόμη περισσότερον τὸ χρῆμα διὰ τὴν ἀγορὰν τούτων. Ὁ ἐπανοπλισμὸς τῆς Μεγάλης Στρατιᾶς ἦτο τὸ ζήτημα τῆς ἡμέρας καὶ διὰ νὰ τὸ λύσῃ ὁ Ναπολέων εἶχε ἀνάγκην τῆς βοηθείας ὅλων. Ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς Γαλλίας συνεισέφερον¹. Καὶ εἶναι εὐχάριστον νὰ σημειωθῇ ὅτι κατὰ τὴν τραγικὴν ἐκείνην στιγμὴν αἱ Ἰόνιοι νῆσοι δὲν καθυστέρησαν νὰ συνεισφέρουν τὴν ἰδικὴν των. Εὐθὺς ὡς ἐγνώσθη ἡ κατάστασις ἐν Κερκύρᾳ, ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη αἱ προσφοραὶ ἔφθαναν αὐθορμήτως εἰς τὸν Γενικὸν Διοικητὴν καὶ τὸν Αὐτοκρατορικὸν Ἐπίτροπον. Τὴν θαυμαστὴν αὐτὴν πρωτοβουλίαν ἀνέλαβεν προσωπικῶς ἡ Ἰόνιος Γερουσία, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησαν ὅλοι, παρὰ τὴν ἀπελπιστικὴν θέσιν τοῦ πληθυσμοῦ². Διεσώθησαν οἱ κατάλογοι τῶν ἐγγραφῶν, αἱ ἐπιστολαὶ καὶ αἱ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα παρακλήσεις νὰ ἀποδεχθῇ τὰς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον μικρὰς προσφοράς. Ὁ σχετικὸς φάκελλος ἀποτελεῖ ἕνα συγκινητικὸν σύνολον.

Ἡ Γερουσία, λοιπόν, ἔδωσε τὴν πρώτην ὥθησιν. Παρὰ τὴν δεινὴν θέσιν τῶν γερουσιαστῶν, ποὺ εἶχον πτωχύνει καὶ στερηθῇ τῆς περιουσίας των, τὸ Σῶμα τοῦτο προσέφερε 4050 φράγκα. Ὁ Ἕλληνας Ἀρχιεπίσκοπος 2000, ὁ τοπικὸς Διοικητής, τὸ διὰ στικὸν σῶμα καὶ τὸ Διοικητικὸν 3726, ὁ καθολικὸς κλῆρος 1050, ὁ Γεν. Διευθυντής τῆς



ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΕΣΣΕΨ

1. Πεβλ. Ἑθνικὰ Ἀρχεῖα, σειρὰ F 9, δελτία 83-128.

2. De Lesseps, Ὀκτ. 1813, Ἀρχεῖα Ὑπουργ. Στρατ. Στρατιὰ Νεαπόλεως κτλ. C 517.

6. Ἀρχεῖα Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, Στρατιὰ Νεαπόλεως καὶ Ἰονίων Νήσων, Ἀλληλογραφία, Δελτίον C 5 16.

Ἀστυνομίας 375, ἡ Διαχείρησις τοῦ χαρτοσήμου 366, οἱ καθηγηταὶ τῶν δημοσίων σχολῶν 298 καὶ διάφοροι ὑπάλληλοι τῆς Γενικῆς Διοικήσεως 1023 φράγκα.

Τὰς συλλογικὰς προσφορὰς ἠκολούθησαν αἱ ἰδιωτικαί. Ὁ καταφυγὼν εἰς Κέρκυραν τέως διοικητὴς Λευκάδος Βούρβαχης προσέφερε 180 φράγκα. Ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Γερουσίας κόμης Σορδῖνα, πλὴν τοῦ ποσοῦ τοῦ ὁποῖον συνεισέφερε μὲ τοὺς ἄλλους συναδέλφους του, προσέφερε καὶ ὡς αἰδιώτης Ἑλληνας 250 φρ. Ὁ Βελλιανίτης ἀπὸ τοὺς Παξοὺς ἔδωκε εἰς τὸν στρατηγὸν Donzelot δι' ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἀδελφούς του 500 φρ. Ὅσον διὰ τὸν λαὸν τῆς Κερκύρας, προσέφερε τὸν ὀβολὸν του εἰς τὸν Γεν. Διοικητὴν καὶ τὸν Αὐτοκρατορικὸν Ἐπίτροπον. Ἐδωκε πρῶτα 8.380 καὶ κατόπιν ἄλλα 3.805 φρ. Τὸ συνολικὸν ποσὸν τῶν δώρων τῶν Κερκυραίων πολιτῶν, συμπεριλαμβανομένων τῶν ὑπὸ τοῦ πρώην Προξένου τῆς Γαλλίας ἐν Ζακύνθῳ καὶ κατόπιν Προξένου τῆς Ἰταλίας ἐν Κερκύρᾳ Reinaud προσφερθέντων 500 φράγκων, ἀνῆλθεν εἰς 26.683 φρ. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος φέρεται εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς γενικῆς καταστάσεως τῶν ὑπὸ τῆς Ἰονίου Γερουσίας, τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ τῶν κατοίκων τῆς νήσου Κερκύρας προσφερθέντων ποσῶν διὰ τὴν ἀγορὰν ἵππων προωρισμένων διὰ τὴν ἀνασύστασιν τῆς Μεγάλης Στρατιᾶς³.

Μετὰ τοὺς πολίτας οἱ στρατιωτικοί. Βλέπομεν τὸν ἐκ Ζακύνθου καὶ εἰς Κέρκυραν καταφυγόντα Πέταν νὰ προσθέτῃ 500 φρ., τοὺς ἀξιωματικούς τοῦ ἐπτανησιακοῦ τάγματος νὰ συλλέγουν 735,36 φρ., τοὺς Κυνηγούς τῆς Ἀνατολῆς νὰ δίδουν 900 φρ. Μία λαμπρὰ σελὶς τῆς ἱστορίας των, λησμονηθεῖσα ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἱστορικὸν των! Ἡ ἔλθῃ τῶν ἐφίππων Ἰονίων κυνηγῶν προσέφερε 510,10 φρ.⁴

Εἰς τὸ Γεν. Ἐπιτελεῖον οἱ Ἑλληνες ἀξιωματικοὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ ὑστερήσουν. Ὁ ταγματάρχης Μερκάτης συμμεθεῖξε μὲ 200 φρ., οἱ ὑπολοχαγοὶ Βάρλαμος καὶ Δεφιλίπτης 75 καὶ 30 φρ., ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Βαρούχας 25 φρ. Δὲν εἶναι δυνατόν ν' ἀναφερθοῦν ὅλοι ὅσοι μαζί μὲ τοὺς συναδέλφους των Γάλλους προσέφεραν τὸν κατὰ τὸν μᾶλλον καὶ ἥττον ταπεινὸν ὀβολὸν των. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ παραλείψωμεν καὶ τοὺς ἀξιωματικούς τοῦ Γαλλικοῦ πυροβολικοῦ, Ἰταλοῦς καὶ Ἰονίους, οἱ ὁποῖοι προσέφεραν 1500 φρ.

Ἡ συνεισφορὰ τῶν Κυνηγῶν τῆς Ἀνατολῆς—ἡ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἐπιστολὴ των εἶναι συγκινητικὴ—φέρει

3. 4. 5. Βλ. Ἀρχεῖα, Στρατιὰ Ναπολέοντος κτλ. C 516.

χρονολογίαν 16 Μαρτίου 1813. Τοὺς ἐπρόλαβεν ὅμως τὸ Ἀλβανικὸν Τάγμα, τὸ ὁποῖον δὲν ἔδωκε οὔτε λεπτόν. Ἐκαμεν ὅμως εἰς τὸν Ναπολέοντα ἓνα δῶρον πλεον πρωτότυπον. Ἡ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἐπιστολὴ του ἔχει οὕτω :

«Μεγαλειότατε. Τὸ Ἀλβανικὸν Σας Τάγμα μακράν, λόγῳ τῶν περιστάσεων, τοῦ θεάτρου τοῦ πολέμου, λυπεῖται ζωηρῶς ὅτι δὲν δύναται νὰ δώσῃ ὑπὸ τὰ βλέμματά σας μίαν μάχην, ἡ ὁποία νὰ ἱκανοποιήσῃ τοὺς πόθους τῶν ἀναριθμῆτων λαῶν Σας. Οἱ ἀπαρτίζοντες τὸ σῶμα τοῦτο, πρόσφυγες εἰς τὸ ἔδαφός Σας, ὀφείλουν τὴν ὑπαρξίν των μόνον εἰς τὰς εὐεργεσίας Σας. Τολμοῦν νὰ Σᾶς προσφέρουν, διὰ τὴν φρουράν τοῦ ἱεροῦ σας προσώπου, τρεῖς τῶν συμπατριωτῶν των, ἐφίππους, μὲ πλήρη ἐξάρτησιν, ὀπλισμὸν καὶ στολὴν κατὰ τὰ ἔθιμα τῶν προγόνων των.

» Οἱ Ἀλβανοὶ σας, Μεγαλειότατε, σᾶς ἱκετεύουν νὰ μὴ τοὺς θεωρῇτε ξένους καὶ σᾶς ζητοῦν ὡς χάριν νὰ τοὺς συγκαταλέγετε μεταξὺ τῶν πλεον πιστῶν, ἀφοσιωμένων καὶ εὐγνώμωνων ὑπηκόων σας»⁵.

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, τῆς ὁποίας τὸ ἑλληνικὸν πρωτότυπον κατελάμβανε τὸ ἥμισυ τοῦ φύλλου, τοῦ ἐτέρου ἡμίσεως περιλαμβάνοντος τὴν γαλλικὴν μετάφρασιν, ὑπεγράφετο ἀπὸ μίαν σειρὰν ἑλληνικῶν ὀνομάτων, ὡς Φωκᾶς, Δραῖκος, Χριστάκης κλπ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπεδέχθη τὸ δῶρον τῶν Ἑλλήνων τοῦ Ἀλβανικοῦ Τάγματος. Τὴν 20 Ὀκτωβρίου 1813, ὁ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ἔστειλεν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα μίαν ἑκθεσιν, ἔχουσαν οὕτω :

«Προτείνομεν εἰς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα νὰ ἐγκρίνῃ ὅπως οἱ προσφερθέντες ὑπὸ τοῦ Ἀλβανικοῦ Τάγματος καὶ καταταχθέντες εἰς τὴν Φρουράν τῶν Μαμελούκων τρεῖς ἵππεῖς διατηρήσουν τὰ ὅπλα των καὶ τὴν στολὴν των.»

Ἰδοὺ ἡ ἑκθεσις τοῦ στρατηγοῦ Clarke:

«Μεγαλειότατε! Ἡ Υ. Μ. ἀπεφάσισε τὴν 21 Ἰουνίου 1813 ὅπως οἱ προσφερθέντες ὑπὸ τοῦ Ἀλβανικοῦ Τάγματος τρεῖς ἵππεῖς, καταταχθοῦν εἰς τὴν ἑλὴν τῶν Μαμελούκων τῆς Αὐτοκρατορικῆς Φρουρᾶς. Οἱ τρεῖς οὗτοι ἵππεῖς ἐφθασαν εἰς Παρισίους ἐπὶ ἀραβικῶν ἵππων. Μοῦ ἐπαρουσιάσθησαν ἀπὸ τὸν βαρῶνον Θεοτόκην, Πρόεδρον τῆς Ἰονίου Γερουσίας. Φέρουν ἀλβανικὴν ἐνδυμασίαν καὶ ἀγαποῦν τόσον τὸν ὀπλισμὸν των καὶ τὴν στολὴν των, ὥστε θὰ ἡσθάνωντο τὴν μεγαλυτέραν λύπην ἐὰν ὑπεχρεοῦντο νὰ τὴν ἀφήσουν. Ὁ ὀπλισμὸς

των καὶ ἡ στολή των ὀλίγον διαφέρουν τῶν Μαμελούκων, δὲν βλέπω δὲ τίποτε τὸ ἄτοπον νὰ γίνῃ δεκτὴ ἡ ἐπιθυμία τῶν τριῶν Ἀλβανῶν. Παρακαλῶ τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα νὰ μοὶ γνωρίσῃ ἐὰν ἐπιδοκιμάζῃ τοῦτο»⁶.

Αἱ ἔρευναι ποὺ ἐκάμαμεν μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ προσθέσωμεν ὅτι οἱ τρεῖς ὠραῖοι οὗτοι ἱππεῖς ὠνομάζοντο Ἰωάννης Φωκάς, Κώστας Γιάννης, καὶ Λῶλος Νᾶκος⁷.

Ὁ πρῶτος, υἱὸς τοῦ Γεωργίου καὶ τῆς Χαΐδως, γεννηθεὶς ἐν Πάργᾳ τὸ 1791, ἦτο 1,78 μ. ὕψους, εἶχε τὸ πρόσωπον ὠσειδές, ὀφθαλμοὺς πυρρούς, στόμα μικρόν, μεγάλο μέτωπον, τὴν μύτην χονδρὴν, στρογγυλὸν πώγωνα, μαλλιά καὶ φρύδια μαῦρα. Λοχίας εἰς τὸ Ἀλβανικὸν Τάγμα, κατετάχθη εἰς τοὺς Μαμελούκους τὴν 3 Μαΐου 1813, φθάσας τὴν 6 Ὀκτωβρίου καὶ προσληφθεὶς ὡς λοχίας τοῦ ἱππικοῦ εἰς τὴν 1ην καὶ ἀργότερον εἰς τὴν 12ην ἔλην. Ἀπελύθη τὴν 4 Ὀκτωβρίου 1814.

Ὁ δεῦτερος, υἱὸς τοῦ Ἰωάννου καὶ τῆς Ἀγγέλας, ἐγεννήθη ἐν Σουλῆ τὸ 1789 καὶ ἦτο ὕψους ἐπίσης 1,78 μ. Παρουσίαζε τὰ ἴδια χαρακτηριστικὰ μὲ τὸν πρῶτον, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς οἱ ὁποῖοι ἦσαν γαλανοί, τὸ στόμα του ποὺ ἦτο μεγάλο, τὰ μαλλιά καὶ τὰ φρύδια, τὰ ὁποῖα ἦσαν καστανά, καὶ τὰς τέσσαρας οὐλὰς ποὺ εἶχεν εἰς τοὺς κροτάφους. Γεννηθεὶς τῷ 1789, ἦτο δεκανεὺς εἰς τὸ Ἀλβανικὸν Τάγμα, καὶ ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τοὺς ἰδίους ὅρους καὶ τὴν ἰδίαν ἡμέραν μὲ τὸν πρῶτον, ἀλλὰ μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ δεκανέως τοῦ ἱππικοῦ εἰς τὴν 1ην ἔλην, ἀπολυθεὶς τὴν ἰδίαν ἡμέραν μὲ τὸν πρῶτον. Οὐδεὶς ἐκ τῶν δύο ἀναφέρεται ὡς πολεμήσας.

6. Ἐθνικὰ Ἀρχεῖα DF. IV. 1173.—Ἡθελήσαμεν νὰ ἐξακριβώσωμεν εἰς τὸ Ἀλβανικὸν Τάγμα ἐὰν ὁ A. Boppe διηγῇ αὐτὴν τὴν ἱστορίαν. Ἐδῶσε πράγματι ὀλόκληρον σχεδὸν τὴν ἐκθεσιν καὶ τὴν ἐπιστολὴν τῶν Ἑλλήνων, δὲν ἐξηγεῖται ὅμως διατὶ δὲν ἀνέφερε τὸν τόσον εὐγενῆ σκοπόν, ὁ ὁποῖος τοὺς παρεκίνησε.

Ὁ Boppe λέγει μόνον (σελ. 25). «Ἀναμένοντες νὰ κριθῇ ἡ τύχη των, οἱ Ἀλβανοὶ ἠθέλησαν νὰ δώσουν ἓνα δείγμα τῆς ἀφοσιώσεώς των. Ἡ ἀναφορὰ ποὺ ἀπέστειλαν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα τὴν 5ην Μαρτίου 1813 εἶναι περίεργος.»

Οὕτω ἡ ἱστορία εἶναι διαστρεβλωμένη καὶ τὸ κίνητρον τῶν γενναίων δωρητῶν ἠλλαχμένον. Καὶ ὅμως ἀναγράφεται παντοῦ καὶ μάλιστα ὑπογραμμίζεται ὑπὸ τοῦ Στρατηγοῦ Donzelot.

7. Ἀρχεῖα Ὑπ. Στρατ., Mamelucks de la Garde Impériale. Αριθμὸς Μητρώου (2 Germinal an X—26 Ἰουλίου 1814), ἀρ. 1-583. Οἱ τρεῖς Ἕλληνες εἶχαν τοὺς ἀριθμοὺς 440, 441 καὶ 442.

Ὁ τρίτος, υἱὸς τοῦ Ἀναστασίου καὶ τῆς Αἰκατερίνης, ἐγεννήθη τὸ 1791 ἐν Ἀργυροκάστρῳ, εἶχε ὕψος 1,76, πρόσωπον ὠσειδές, ὀφθαλμοὺς πυρρούς, στόμα μέτριον, μέτωπον μικρόν, μύτην σιμὴν, μαλλιά καὶ φρύδια καστανόξανθα, πώγωνα στρογγύλον καὶ ὑπ' αὐτὸν μίαν οὐλὴν. Καταταχθεὶς τὴν ἰδίαν ἡμέραν μὲ τοὺς ἄλλους, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1814, συλληφθεὶς αἰχμάλωτος τὴν 20 Μαρτίου πλησίον τῆς ἐνδόξου πόλεως Méry, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Ναπολέων ἐκληροδότησε διὰ τῆς διαθήκης του ἐν ἑκατομμύριον φράγκα.

Αὕτῃ εἶναι ἐν ὀλίγοις ἡ ἱστορία τῆς συμμετοχῆς τῶν Ἑλλήνων τοῦ Ἰονίου εἰς τὴν ἀνασυγκρότησιν τῆς Μεγάλης Στρατιᾶς. Εἶναι ἀνέκδοτος. Τῆς ἤξιζε νὰ γίνῃ γνωστὴ καὶ νὰ ὑπογραμμισθῇ ὡς ἀπαράμιλλος σελὶς τῶν σχέσεων τῶν Ἰονίων μὲ τὴν Αὐτοκρατορικὴν Γαλλίαν.

III

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ΔΕ ΛΕΣΣΕΨ

Ὁ Λεσσέψ ἦτο Αὐτοκρατορικός Ἐπίτροπος τῶν Ἰονίων Νήσων με ἔδραν τὴν Κέρκυραν, ὅπου τὸν ἀπέστειλεν ὁ Ναπολέων μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Julien Bessières. Εἶναι περιέργον νὰ σημειωθῇ ὅτι εἰς τὸ Αὐτοκρατορικὸν Διάταγμα τοῦ Φοντενμπλώ τῆς 12 Νοεμβρίου 1807, ὑπάρχει τὸ ὄνομα τοῦ Λεσσέψ καὶ ὄχι τοῦ Μπεσσιέρ, πού σημειοῦται εἰς τὰ πρακτικά τῆς Γραμματείας τοῦ Κράτους, τὰ διατηρούμενα εἰς τὰ Ἐθνικά Ἀρχεῖα. Τὴν 30 ὅμως Νοεμβρίου ἰ. ἐ. ὁ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Κλάρκ, ἀποστέλλων ὁδηγίας εἰς τὸν στρατηγὸν Μπερτιέ, Γεν. Διοικητὴν τότε τῶν Ἰονίων Νήσων, ἐπρόσθετε τὸ κατωτέρω ὑστερόγραφον, πού ἀποδεικνύει ὅτι τὸ Διάταγμα εἶχε τροποποιηθῇ:

«Δὲν πρόκειται διὰ τὸν κ. Λεσσέψ, ἀλλὰ διὰ τὸν κ. Μπεσσιέρ, Γεν. Πρόξενον ἐν Βενετίᾳ, ὁ ὁποῖος διωρίσθη αὐτοκρατορικός Ἐπίτροπος ἐν Κερκύρᾳ διὰ τοῦ Αὐτοκρατ. Διατ. τῆς 12 Νοεμβρίου»¹.

Οὕτως ἢ ἄλλως, ἦτο μοιραῖον εἰς τὸν Λεσσέψ νὰ παίξῃ ἓνα ρόλον ἐν Κερκύρᾳ, καὶ δὲν ἔχασε τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸ ὀλίγον πού ἐπρόλαβε.

*
* *

Ὁ Ματθαῖος Μαξιμιλιανὸς Εὐτύχιος de Lesseps (1773 ἢ 1774 μέχρι 1832), πατὴρ τοῦ διασέμου Φερδινάνδου δὲ Λεσσέψ, ἤρχισε τὸ διπλωματικὸν του στάδιον τὴν 9 Ἰουλίου 1792, ὡς γραμματεὺς πρεσβείας παρὰ τῷ στρατηγῷ Durocher, ἐκτάκτῳ πρεσβευτῇ τῆς Γαλλίας παρὰ τῷ Αὐτοκράτορι τοῦ Μαρόκου. Ἐπειτα ἀπ' ὀλίγον, ὠνομάσθη πρόξενος ἐν Σαλλέ, ὅπου ἔλαβε τὴν διαταγὴν νὰ κάμῃ ἓνα ταξίδι εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀφρικῆς. Καὶ ἀπὸ τὸ ταξίδιον αὐτὸ ἀπηλύθυνε ἀρκετὰς ἐκθέσεις εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν.

Μετὰ παραμονὴν ἀρκετῶν ἐτῶν εἰς τοὺς λιμένας τῆς Ἀνατολῆς, ἀνετέθη εἰς αὐτὸν τὸ Γεν. Προξενεῖον τοῦ Κέρκυρας. Εὐρίσκετο εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν ὅτε ὁ ἐν Ἰσπανίᾳ πρέσβυς τῆς Γαλλίας τοῦ ἐνεπι-

στεύθη τὴν μυστικὴν ἀποστολὴν νὰ μεταβῇ ἀνεπισήμως εἰς Μαλάγαν, διὰ νὰ κατευθύνῃ τὴν ἀποστολὴν τῶν πέντε σκαφῶν, τὰ ὁποῖα θὰ ἀνεχώρουν διὰ τὴν Αἴγυπτον, ὅπου εὐρίσκετο τότε ὁ Βοναπάρτης καὶ ὁ στρατὸς του. Ἡ ἐπιτυχία τῆς ἀποστολῆς του ἐξησφάλισεν εἰς αὐτὸν τὰς πλέον κολακευτικὰς ἐκφράσεις τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν καὶ Ναυτικῶν.

Ἀνακληθεὶς εἰς Γαλλίαν τὸ 1803, ἡμείφθη διὰ τὰς ὑπηρεσίας του, διορισθεὶς διαχειριστὴς τοῦ Γεν. Προξενείου καὶ Ἐπιτετραμμένος τῆς Γαλλίας ἐν Καῖρῳ καὶ ὀνομασθεὶς ἐν ἔτος ἀργότερον Γενικός Πρόξενος. Ἐκ τῶν κόπων ὅμως εἰς τοὺς ὁποίους ὑπεβλήθη κατὰ τὰ διάφορα ταξείδιά του ἀπὸ Καῖρου εἰς Ἀλεξάνδρειαν καὶ λόγῳ τοῦ κλίματος ἔπαθε ἀπὸ λιθίασιν. Ἐζήτησε τότε ἄδειαν καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Γαλλίαν τὸ 1805.

Μὴ εὐρὼν ὅμως εἰμὴ προσωρινὴν ἀνακούφισιν εἰς τὴν ὀδυνηρὰν ἀσθένειάν του, ἐζήτησε νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν θέσιν του καὶ λαβὼν τὴν σχετικὴν διαταγὴν τοῦ Ὑπουργοῦ, ἐξεκίνησε. Εἰς τὸ Τουρῖνον ὅμως κατελήφθη ἀπὸ μίαν τόσοσιν ὀξεῖαν προσβολὴν, ὥστε ὁ στρατηγὸς Μενοῦ, διοικητὴς τῶν ἐκεῖθεν τῶν Ἀλπεων περιφερειῶν, τὸν ἡμπόδισε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ ταξείδιόν του, πληροφορήσας σχετικῶς τὸν Αὐτοκράτορα, ὁ ὁποῖος ἐπειδὴ ἡ θέσις τοῦ ἐν Τοσκάνῃ Προξένου ἦτο κενὴ ἀνέθεσε τὰ καθήκοντα τούτου εἰς τὸν Λεσσέψ, εὐθὺς ὡς ἡ ὑγεία του ἀπεκατεστάθη. Μετὰ τὴν ἔνωσιν τῆς Τοσκάνης, ὁ Λεσσέψ ἐπέστρεψεν εἰς Γαλλίαν, ἀπ' ὅπου ἀνεχώρησε διὰ Κέρκυραν εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Μπεσσιέρ.

Ὅταν ἡ Ἰόνιος Ἀντιπροσωπεῖα τοῦ 1811 μετέβη εἰς Παρίσι, ὁ κ. Ματθαῖος δὲ Λεσσέψ ἔγραψε μίαν ὥραιαν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν, κόμητα Bachasson de Montalivet, συνιστῶν θερμῶς τοὺς ἀπεσταλμένους².

«Παρακαλῶ τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὴν Ἀντιπροσωπεῖαν τῶν Ἰονίων Νήσων, ἡ ὁποία πρόκειται νὰ καταθέσῃ εἰς τοὺς πόδας τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ θρόνου τὰς εὐχὰς καὶ τὰ αἰσθήματα τῶν πληθυσμῶν τῶν μερῶν τούτων, ὅπως τύχῃ τῆς τιμῆς νὰ παρουσιασθῇ προσωπικῶς εἰς τὸν Αὐτοκράτορα καὶ προσφέρῃ Αὐτῷ τὰ σέβη της. Τοὺς ὑπεσχέθη ἐκ τῶν προτέρων ὅτι θὰ γίνουν εὐμενῶς δεκτοὶ ἀπὸ τὴν Ἐξοχότητά σας, ὅπως ἐκάματε καὶ δι' ἐμέ...»

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΤΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

2. Fle, 205.— Κέρκυρα, 20 Ἀπριλίου 1811. Τὰ ἄλλα ἐγγραφα, τὰ ὁποῖα ἀνεφέραμεν, ὑπάρχουν εἰς τὸν αὐτὸν φάκελλον.

1. Af. IV. 1714. B 2.

Ὁ Μονταλιβέ ἐξετίμα πολὺ τὸν Λεσσέψ. Εἰς μίαν σημειώσιν σχετικήν με τὸν Αὐτοκρατορικὸν Ἐπίτροπον, ἔγραψεν ἰδιοχείρως:

«Νὰ διορισθῇ ἑπαρχος. Θὰ τὸν παρουσιάσω.»

Ἐπίσης ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Λεσσέψ, ποὺ ἀνεφέραμεν προηγουμένως, ὁ Μονταλιβέ ἐσημείωσεν ἰδιοχείρως σύστασιν ὅπως γίνῃ εἰς αὐτὴν μία καλὴ ἀπάντησις, προσθέσας:

«23 Αὐγούστου 1811 — Εἶδα αὐτοὺς τοὺς κυρίους καὶ μετὰ μεγάλην εὐχαρίστησιν».

*
* *

Ὁ ρόλος τοῦ Ματθαίου Λεσσέψ ἐν Κερκύρᾳ ἀξίζει λεπτομερεστέρας μελέτης. Εἰς τὰ Ἐθνικὰ Ἀρχεῖα τῶν Παρισίων ὑπάρχει φάκελλος, δυστυχῶς ὄχι πλήρης, ὅπου γίνεται λόγος δι' ἐκτάκτους καὶ μυστικὰς δαπάνας, τὰς ὁποίας ἔκαμεν... ὄχι βεβαίως εἰς τὰς νήσους.

Τὴν 7 Σεπτεμβρίου 1812, ἡ κυρία δὲ Λεσσέψ, τὸ γένος Grivegnée ὁ Λεσσέψ τὴν ἐνυμφεύθη ἐν Μαλάγα τὴν 22 Μαΐου 1801, — «ταπεινὴ δούλη» τοῦ κόμητος δὲ Μονταλιβέ, ἔγραψεν ἐκ Παρισίων πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἑσωτερικῶν, διὰ νὰ εἰσπράξῃ τὰ καταβληθέντα ὑπὸ τοῦ συζύγου της διὰ τὰς ὡς ἂν δαπάνας: «Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλλω εἰς τὴν Ἐξουχότητά σας τὸ ἀντίγραφον μιᾶς ἐπιστολῆς τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἑξωτερικῶν διὰ τὰς καταστάσεις τῶν δαπανῶν ποὺ ὁ κ. Λεσσέψ ἠναγκάσθη νὰ κάμῃ διὰ νὰ διατηρήσῃ σχέσεις μετὰ τὸν Μωρηᾶ...»

Ἡ συνέχεια τῶν ὧσων θὰ ἀναγνώσῃ κανεὶς δὲν εἶναι εὐνοϊκὴ διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν τάξιν ἐπὶ Ναπολέοντος. Ὑπάρχουν εἰς τὸν φάκελλον πολλὰ σημειώματα τοῦ Μονταλιβέ διὰ νὰ ἐπισπεύσῃ τὰς ὑπηρεσίας του. Τὰ χαρτιά ὅμως τοῦ Λεσσέψ, αἱ καταστάσεις δαπανῶν καὶ ἡ ἐπιστολὴ του δὲν εὐρίσκονται. Τὴν 5 Σεπτεμβρίου 1811 ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἑσωτερικῶν ἔγραψε εἰς τὸν συνάδελφόν του ὑπουργὸν τῶν Ἑξωτερικῶν: «Ἐπεὶ αἱ Ἰόνιοι Νῆσοι ὑπόκεινται εἰς τὴν ἀρμοδιότητά σας, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς ἀπευθύνω τὴν κατάστασιν τῶν ἐκτάκτων καὶ μυστικῶν δαπανῶν, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν ἀπὸ τὸν κ. Λεσσέψ...».

Τὰς καταστάσεις ταύτας εἶχε λάβει ἀπὸ τὸν Bassano Maret, Δοῦκα τοῦ Μπασσάνο, γραμματέα τοῦ Κράτους. Εἶναι φανερόν ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ εἶδε τὴν κατάστασιν τῶν ἐξόδων καὶ τὴν σχετικὴν ἀλληλογραφίαν, διότι κατὰ τὴν συνήθειάν του, ἐσημείωνε εἰς τὸ περιθώριον τῆς ἐπιστολῆς τὸ ἀρχικόν του «Ν», πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐπέτρεπεν εἰς τὸν Λεσσέψ νὰ εἰσπράξῃ τὰ δαπανηθέντα.

Παρ' ὅλα ταῦτα ὁ Λεσσέψ ἕως τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1812 δὲν εἶχε πληρωθῇ, ἀφοῦ ἐπενέβη ἡ σύζυγός του. Ὁ Μονταλιβέ τοῦ ὥρισε μίαν συνέντευξιν, προηγουμένως ὅμως, τὴν 15 Σεπτεμβρίου 1812, ἔγραψεν εἰς τὸν κόμητα δὲ Σουσσύ, Ὑπουργὸν τοῦ Ἐμπορίου, μετὰ τὴν παράκλησιν νὰ ἀνεύρῃ τὰ περίφημα ἔγγραφα:

«Μεταξὺ τῶν ἐγγράφων τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἑσωτερικῶν καὶ τὰ ὁποῖα παρεδόθησαν εἰς τὸ Ὑπουργεῖόν σας, εἶναι πιθανὸν νὰ εὐρίσκωνται καὶ αἱ καταστάσεις τῶν γενομένων ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτρόπου τῶν Ἰονίων Νήσων κ. Λεσσέψ ἐξόδων διὰ τὴν διατήρησιν σχέσεων μετὰ τοῦ Μωρέως. Τὰ ἐν λόγω ἔγγραφα ζητοῦνται παρὰ τῆς Κυρίας Λεσσέψ, διὰ τὴν εἰσπραξίν τῶν δαπανηθέντων παρὰ τοῦ ἀρμοδίου πρὸς πληρωμὴν ὑπουργοῦ.»

Τὰ ἔγγραφα βεβαίως δὲν ἀνευρέθησαν, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχουν εἰς τὸν φάκελλον καὶ δὲν δυνάμεθα συνεπῶς νὰ διαφωτισθῶμεν.

Παραμένει ὅμως τὸ ἐνδιαφέρον γεγονὸς ὅτι ὁ Λεσσέψ διετήρει σχέσεις μετὰ τὴν ἡπειρωτικὴν Ἑλλάδα καὶ πρὸς τοῦτο εἶχεν ἐκτάκτους καὶ μυστικὰς δαπάνας. Ἰδοὺ διατί, ἐπαναλαμβάνομεν, ὁ ρόλος τοῦ Λεσσέψ ἀξίζει νὰ μελετηθῇ μετὰ ὑπομονὴν καὶ διεξοδικῶς.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

IV

ΑΙ ΕΠΙΚΛΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΩΡΗΑ

(Α')

Ἀπὸ ἑνα φάκελλον τῶν Ἑθνικῶν Ἀρχείων, δυστυχῶς ὄχι πλήρη καὶ ἐν μεγάλῃ ἀκαταστασίᾳ, ἐλάβομεν γινῶσιν δύο ἐγγράφων, τὰ ὁποῖα ἀποδεικνύουν τὰς σχέσεις τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Ἐπιτρόπου Bessières με τοὺς Πελοποννησίους. Τὸ πρῶτον εἶναι μία ἐπιστολὴ γραφεῖσα τὴν 17 Νοεμβρίου 1808 καὶ τὸ δεύτερον τὸ συνοδεῦον αὐτὴν ὑπόμνημα¹. Ἡ ἐπιστολὴ προέρχεται ἀπὸ τὸν «Ἐνδοξον» Γιακούπ Ἀγᾶ Σαλαχὸρ (ὑπασπιστὴν) τῆς Ὑψηλῆς Πύλης εἰς τὸν Μωρηᾶ, δηλαδὴ τὸν Ἀγᾶ τῆς Γαστούνης. Τὸ δεύτερον ὑπογράφεται ἀπὸ τὸν Χατέμ Ἐφέντη καὶ τὸν Γεώργιον Σισίνην, τὸν ὁποῖον ὁ Γιακούπ ἀπέστειλε πρὸς τὸν Μπεσσιέρ με τὰ ἐν λόγῳ δύο ἐγγράφα, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ πλοιάρχου Κουβαρᾶ καὶ τοῦ Ἀντωνίου Κρασσᾶ.

Διαβιβάζων εἰς Παρισίους ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς καὶ τοῦ ὑπομνήματος, ὁ Μπεσσιέρ προσέθεσεν ἐν σημειώσει ὅτι ὁ πλοίαρχος Κουβαρᾶς, — προφανῶς πλοίαρχος ἐμπορικοῦ σκάφους — ἦτο Κεφαλλὴν καὶ ὅτι «ἐστάθη πάντοτε ἀφοσιωμένος εἰς τὸ Γαλλικὸν κόμμα. Εἶναι αὐτὸς ποὺ μοῦ ἀνήγγειλε πρὸ 7-8 μηνῶν τὴν ἐπιθυμίαν πολλῶν ἀγάδων τοῦ Μωρηᾶ νὰ ἐπικοινωνήσουν μαζί μου».

Αἱ σχέσεις λοιπὸν τοῦ Μωρηᾶ με τὰς Γαλλικὰς ἀρχάς, κατὰ τὴν δευτέραν κατοχὴν τῶν Νήσων, ἀνάγονται εἰς τὴν πρώτην τριμηνίαν τοῦ 1808.

Διὰ τὸν Κρασσᾶ ὁ Μπεσσιέρ ἐπρόσθετεν ὅτι ἦτο ἐπίσης Κεφαλλὴν καὶ ἀπὸ μίαν τῶν καλυτέρων οἰκογενειῶν τῆς νήσου. «Εἶναι πολὺ πνευματώδης καὶ με λεπτοὺς τρόπους, δὲν τοῦ ἔχω ὅμως μεγάλῃν ἐμπιστοσύνην. Τὸν ἐκράτησα εἰς τὴν Κέρκυραν καὶ τὸν συντήρῳ δι' ἐξόδων μου, ἐν ἀναμονῇ μιᾶς ἀποφάσεως διὰ τὰς ὑποθέσεις τοῦ Μωρηᾶ».

«Πρὸ πολλῶν μηνῶν — γράφει ὁ Γιακούπ πρὸς τὸν Μπεσιέρ — συνεζητήσαμεν με τὸν πλοίαρχον Κουβαρᾶ, τὸν ὁποῖον γνωρίζομεν ὡς λίαν ἀφοσιωμένον καὶ πιστὸν εἰς τὸ ἔθνος σας καὶ ἰδιαίτερόν μας φίλον. Τώρα ποὺ ἐπέστρεψεν ἐδῶ με τὸν Ἀντωνίον Κρασσᾶν, τὸν ὁποῖον ἐκτιμῶμεν πολὺ διὰ τὴν καλὴν του καρδίαν καὶ τὰς γνώσεις του διὰ τὸν τόπον τοῦτον, θέλομεν νὰ σᾶς δειξώμεν τὴν ἐπιθυμίαν μας νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν φιλίαν σας καὶ νὰ ἔλθωμεν εἰς ἀλληλογραφίαν μαζί σας, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν οὕτω τὴν εὐνοίαν τοῦ ἔθνους σας καὶ τοῦ Μεγάλου Αὐτοκράτορος Βοναπάρτου.

» Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀποστέλλομεν με τοὺς ὡς ἄνω δύο κυρίους δύο ὑπηκόους μας, ἕνα Τοῦρκον ἐκ τῶν πλέον ἐκτιμώμενων τοῦ Μωρηᾶ καὶ ἕνα Ἑλληνα, ἀπὸ τὴν σημαντικωτέραν οἰκογένειαν ποὺ ἔχομεν εἰς τὴν περιοχὴν μας. Οἱ δύο οὗτοι πράκτορές μας, τοὺς ὁποῖους ἀποστέλλομεν ἐπὶ τούτῳ εἰς τὴν Κέρκυραν, εἶναι ὁ Χατέμ Ἐφένδης, πρῶτος μου γραμματεὺς, ἄνθρωπος λογικὸς καὶ σῶφρων, ἀπολαμβάνων ὅλης μου τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τελείως κατατοπισμένος εἰς τὰς ἀπόψεις μου καὶ εἰς ὅ,τι μᾶς ἀφορᾷ. Ὁ δεύτερος κ. Γεώργιος Σισίνης, ἄνθρωπος πλούσιος καὶ ἀπολύτως καλῆς πίστεως, πλήρως κατατοπισμένος ἐπὶ ὅλων τῶν ἑλληνικῶν ὑποθέσεων καὶ προικισμένος με λαμπράς γνώσεις, ὅπως θὰ διαπιστώσετε.

» Μέσῳ αὐτῶν, τῶν δύο Ἰονίων καὶ τῶν δύο πρακτόρων μου, θὰ βεβαιωθῇτε διὰ τὴν προθυμίαν καὶ τὸν πόθον μας νὰ διευθύνωμεν τὰς ὑποθέσεις μας με τὰς συμβουλὰς καὶ τὴν βοήθειαν τῆς Γαλλίας καὶ οὐδεμιᾶς ἄλλης δυνάμεως. Θὰ πληροφορηθῇτε ἀκόμη ποῖαι εἶναι αἱ δυνάμεις μας, οἱ πόροι μας καὶ αἱ συμμαχίαι μας, πράγματα τὰ ὁποῖα τὰ ἐν λόγῳ τέσσαρα πρόσωπα γνωρίζουν καλῶς.

» Σᾶς παρακαλῶ νὰ μοῦ ὑποδείξετε ἐν Ζακύνθῳ ἕναν ἄνθρωπον εἰς τὸν ὁποῖον νὰ δύναμαι νὰ ἐμπιστευθῶ τὴν ἀλληλογραφίαν μας. Δι' ὅ,τι θὰ ἠθέλατε νὰ μοῦ ἀνακοινώσητε μὴν ἔχετε ἐμπιστοσύνην καὶ μὴ δώσετε καμμίαν πίστιν εἰς τοὺς Ἑλλήνας τῶν Νήσων, ἐκτὸς τῶν δύο ποὺ σᾶς ἀποστέλλω εἰς Κέρκυραν. Οὗτοι ἦλθαν πλειστάκις εἰς τὸν Μωρηᾶ δι' ἀτομικὰς των ὑποθέσεις καὶ δύνανται νὰ ξανάρχωνται ἐπίσης συχνά, ὅταν θέλουν, χωρὶς νὰ προκαλέσουν καμμίαν ὑποψίαν.

» Σᾶς βεβαιῶ ὅτι ἡ ἐπιθυμία μας εἶναι νὰ ἀπαλλαγώμεν ἀπὸ τὸν σκληρὸν ἐχθρόν μας, ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ ἰδικὸς σας. Ὑποδείξατέ μας τί πρέπει νὰ κάμωμεν διὰ νὰ τὸ ἐπιτύχωμεν. Ὅσον δι'

ἡμᾶς θὰ ἐκτελέσωμεν ὅ,τι θὰ μᾶς εἰπῇτε με σταθερότητα, θάρρος καὶ ἀποφασιστικότητα.

» Τὸ καλύτερον, πλουσιώτερον καὶ εὐφορώτερον μέρος τοῦ Μωρηᾶ εἶναι εἰς χεῖρας μας, καὶ παρὰ τὴν διακαῆ ἐπιθυμίαν τοῦ ἐχθροῦ μας νὰ τὸν κατακτήσῃ ἐξ ὀλοκλήρου, δὲν ἐτόλμησε νὰ τὸ ἐπιχειρήσῃ, γνωρίζων τὸ θάρρος καὶ τὴν ἀποφασιστικότητά μας.

» Ἡ οἰκογένειά μας ἀπαρτίζεται ἀπὸ ἐμέ, τὸν Ἀλῆ Φαρμάκη, ἀδελφόν μου, τὸν Χασέμ Ἀλῆ Ἀγᾶ, γαμβρόν μου, τὸν Σεῖδ Ἀγᾶ, γαμβρόν μου καὶ τοὺς Χατέμ Ἀγᾶ καὶ Ἀτζῆ Ἀγᾶ, συγγενεῖς μου. Ἔχομεν εἰς τὴν ἐξουσίαν μας τὴν Γαστούνην, Πύργον, Φανάρι, Καρύταινα, Λάλλα καὶ Καλάβρυτα, με ὅλας τὰς γαίας καὶ τὰ χωριά ποὺ ἀνήκουν εἰς τὰς πόλεις ταύτας.

» Οἱ φίλοι με τοὺς ὁποίους ἔχομεν συμμαχήσει καὶ οἱ ὁποῖοι θὰ σᾶς δώσουν ὄρκον φιλίας, εὐθὺς ὡς τὸ θελήσετε, εἶναι: εἰς Βαρδανιὰν ὁ Μουσσᾶ Ἀγᾶς, εἰς τὴν Μονεμβασίαν ὁ υἱὸς τοῦ Χασσάμ Βέη, τὸν ὁποῖον ἐφόνευσε ὁ Βεζύρης, εἰς τὰς Πάτρας ὁ Σαῖδ Ἀγᾶς καὶ ὁ Σιλ Ἀγᾶς καὶ εἰς τὴν Κορώνην ὁ γαμβρός μου, ποὺ εἶναι ἐκεῖ Βέης.

» Θεωρῶ περιττὸν νὰ σᾶς εἶπω πόσον εἶναι ἀναγκαῖον ἡ ἀλληλογραφία μας νὰ τηρηθῇ μυστικὴ ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον. Μία λέξις ἢ μία ἐπιστολὴ ποὺ θὰ ἐφθάνει εἰς τὸν ἐχθρόν μας, θὰ μᾶς κατέστρεφε. Ἀναμένομεν με ἀνυπομονησίαν τὴν ἀπάντησίν σας καὶ θὰ κάμωμεν ὅ,τι θὰ μᾶς πῇτε με ταχύτητα καὶ πειθαρχίαν. Ὑγίαινετε καὶ εὐτυχεῖτε.

Ὁ εἰλικρινὴς σας φίλος

ΓΙΑΚΟΠΙ ΑΓΑ

* *

Τὸ ὑπόμνημα ὠμίλει διὰ τὴν κατάστασιν τοῦ Μωρηᾶ, τὰ δεινὰ του καὶ τὴν «ἀτιμίαν» καὶ «φρικτὴν τυραννίαν» τοῦ Βελῆ Πασσᾶ ὁ ὁποῖος «με κάθε ἄτιμον μέσον ἀπὸ διετίας ἐτράβηξεν ἀπὸ τὸν Μωρηᾶ περισσότερον ἀπὸ 30.000 πούγγια (20.000.000 τότε φράγκα) περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι συνήθως πέρνουν οἱ Βεζύρηδες τοῦ Μωρηᾶ...»

Τὸ ὑπόμνημα ὠμίλει ἀκόμη διὰ τὰς «ἀτιμώσεις» καὶ «διαφθοράς τῶν κορασίων καὶ ἐφήβων καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν Τούρκων». Ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ἐκλείνε τὰ μάτια.

«Καταβεβλημένοι ὑπὸ τὸ βάρος τόσων συμφορῶν καὶ μὴ ἐννέμενοι νὰ ἀναμείνουν καμμίαν ἀνακούφισιν ἀπὸ τὴν ὑψηλὴν Πύλην, οἱ κάτοικοι ὅλου τοῦ Μωρηᾶ ἱκετεύουν τὸν Μέγαν Αὐτοκράτορα

τῶν Γάλλων νὰ τοὺς λυπηθῇ, τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰς πιέσεις τοῦ τυράννου των καὶ τοὺς θέσῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν του, βέβαιοι ὅτι οὕτω θὰ ἐξασφαλίσουν τὴν εὐτυχίαν καὶ εὐδαιμονίαν, ποὺ ἀπολαμβάνουν ὅλοι οἱ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του λαοί».

Τὸ ὑπόμνημα ἐζήτει νὰ γίνῃ σεβαστὴ ἢ θρησκειᾶ, τὰ ἤθη καὶ μερικὰ ἄλλα προνόμια.

«Ἀπὸ τοῦδε οἱ Ἀγάδες τοῦ Μωρηᾶ προτείνουν νὰ συγκροτήσουν ἓνα Σῶμα Στρατοῦ ἐκ 4000 ἀνδρῶν διὰ νὰ ἀμυνθοῦν κατὰ τοῦ Βελῆ Πασσᾶ, τὸ ὁποῖον Σῶμα νὰ ἐνωθῇ με τὰ Γαλλικὰ στρατεύματα, τὰ ὁποῖα θὰ ἀποβιβασθοῦν εἰς τὸν Μωρηᾶ, διὰ νὰ τὰ βοηθήσῃ εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις των. Σκοπεύουν ἀκόμη νὰ δώσουν εἰς ἕκαστον στρατιώτην τοῦ σώματος τούτου 35 γρόσια τὸν μῆνα (48 περίπου φράγκα) διὰ μισθὸν καὶ τροφήν. Ἐπειδὴ ὅμως αἱ ἀφαιμάξεις εἰς τὰς ὁποίας τοὺς ὑπέβαλε ὁ Βελῆς Πασσᾶς ἐξήντησαν τοὺς πόρους των, παρακαλοῦν τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα νὰ εὐδοκήσῃ νὰ πληρώσῃ αὐτὰ τὰ ἐξοδα ἀπὸ τὸ Αὐτοκρατορικὸν Θησαυροφυλάκειον, ἀπὸ τῆς ἡμέρας κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἀποστείλῃ ὁ ἐν Κερκύρᾳ Αὐτοκρατορικὸς Ἐπίτροπος ἀντίγραφον τῆς παρούσης, ὑπογεγραμμένης καὶ σφραγισμένης ἀπὸ ὅλους τοὺς Μπέηδες καὶ Ἀγάδες τοῦ Μωρηᾶ, οἱ ὁποῖοι ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Γιακούπ Ἀγᾶ.»

Οἱ Ἀγάδες τοῦ Μωρηᾶ ἤλπιζαν νὰ ἔχουν τὸ ἀργότερον μετὰ τρεῖς μῆνας εὐνοϊκὴν ἀπάντησιν ἀπὸ τὸν Ναπολέοντα. Ἐν περιπτώσει ὅμως κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ αἰτήματά των δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ γίνουν δεκτὰ ἀπὸ «κάποιο μεγάλο ἐμπόδιον», θὰ ἐπεθύμουν νὰ εἰδοποιηθοῦν τὸ ταχύτερον, «διὰ νὰ φροντίσουν, εἰ δυνατόν, δι' ἄλλου τρόπου διὰ τὴν ἡσυχίαν των καὶ τὴν ἀπολύτρωσιν των.»

«Ἐν πάσῃ περιπτώσει — ἔλεγον τέλος — παρακαλοῦμεν εὐσεβάστως τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα, τὸν Μέγαν Αὐτοκράτορα, νὰ μᾶς τιμήσῃ μ' ἓνα του εὐνοϊκὸν βλέμμα καὶ νὰ μᾶς ἐνθυμηθῇ. Ὅσον δι' ἡμᾶς δὲν θὰ παύσωμεν ποτὲ νὰ ἀπευθύνωμεν τὰς προσευχὰς μας πρὸς τὸν Ὑψιστον καὶ τὰς πλέον ἐνθέρμους εὐχὰς μας διὰ τὴν ὑγείαν, εὐτυχίαν καὶ ἀσφάλειάν του».

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΑ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΗΕΟΥΡΙΟΥ

Λυπούμεθα μεγάλως διὰ τὰ κενὰ τοῦ φακέλλου τούτου, ὁ ὁποῖος μᾶς προσέφερε τὰ δύο ταῦτα ἔγγραφα καὶ ὁ ὁποῖος θὰ ἔφερεν εἰς φῶς ἄγνωστα πράγματα, ἐὰν δὲν παρουσίαζε τὰ ἐν λόγῳ κενὰ.

V

ΕΠΙΚΛΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΩΡΗΑ

(B')

Ἐκτὸς τῶν δοκουμένων τὰ ὁποῖα ἐσημειώσαμεν, πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν ἐκεῖνα ποὺ ἀνεκαλύψαμεν εἰς τὰ Ἀρχεῖα τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν καί... εἰς μίαν ἀποθήκην του.

Μεταξὺ τῶν πολιτικῶν ἐκθέσεων τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Ἐπιτρόπου Μπεσσιέρ εἶναι μία τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1809, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπενομιρίζει εἰς τὸν ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν ὅτι διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμὸν 144 ἐπιστολῆς του ἔλαβε τὴν τιμὴν νὰ τοῦ ἀναγγεῖλῃ τὴν προσεχῆ ἀφίξιν ἐνὸς ἀρχηγοῦ τῶν Μανιατῶν, προσθέτων ἤδη ὅτι ὁ ἀρχηγὸς οὗτος ἔφθασεν πράγματι εἰς Κέρκυραν «Εἶναι ὁ πολέμαρχος Μαυρομιχάλης, ὁ ὁποῖος ἔρχεται ἐξ ὀνόματος ὧν τῶν ἄλλων νὰ ζητήσῃ προστασίαν τῆς Μεγαλειότητός του. Μᾶς ζητεῖ μπαροῦτι καὶ σφαῖρες καὶ προσφέρεται νὰ ὑψώσῃ τὴν γαλλικὴν σημαίαν, καὶ νὰ δηλώσῃ ἐκ μέρους τῶν ὅτι εἶναι ὑπὸ ἡγεσίᾳ τοῦ Αὐτοκράτορος...»

Μπαροῦτι καὶ σφαῖρες... Ἦσαν πράγματα Ἑλληνικά!... Ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς ὑπ' ἀριθμὸν 144 ἐπιστολῆς του, ὁ Λεσσέψ εἶχε μεταβιβάσει εἰς τὸν ὑπουργόν, μετ' ὑπ' ἀριθμὸν 128 (Κέρκυρα, 16 Ἰουλίου, 1809) τὰς ἀκολουθοῦσας πληροφορίας σχετικῶς μετ' ὃν Μαυρομιχάλην.

«Εἰς τῶν ἐλεγκτῶν τοῦ χαρτοσήμου κατὰ τὴν περιοδείαν του εἰς Κύθηρα ἦλθε καὶ ἐπεσκέφθη τὴν Μάνην. Τὸν εἶχα ἐπιφορτίσει νὰ βολιδοσκοπήσῃ τὰς διαθέσεις τοῦ λαοῦ τούτου. Ἐξετέλεσε τὴν ἀποστολὴν ταύτην μετ' ἰκανοῦ φρονήσιν. Ὡς Γάλλος, ἔτυχεν εἰς Μάνην τῆς φιλικωτέρας ὑποδοχῆς. Ἐμείνε τέσσαρας ἡμέρας, λόγῳ τῆς ἐπιθυμίας ὧν τῶν ἀρχηγῶν νὰ τὸν φιλοξενήσουν ὁ καθείς μετ' ἰκανοῦ σειράν του. Τὸ μέρος αὐτὸ ἔχει δεκαπέντε ἀρχηγούς ἐξαρτωμένους ἀπὸ ἓνα Βέη. Ἐλαβε τὴν εὐκαιρίαν νὰ τοὺς ἴδῃ σχεδὸν ὅλους. Ὅσους εἶδε τὸν ὑπεδέχθησαν λαμπρά. Ὁμολογεῖ ὅτι τὴν καλὴν αὐτὴν ὑποδοχὴν

ὀφείλει εἰς τὰ ἀνακρινόμενα τοῦ στρατοῦ μας. Συνεχίζω νὰ τὰ τυπῶν ἑλληνιστὶ καὶ νὰ τὰ διαδίδω ἀφθόνως εἰς Ἀλβανίαν, Ἑλλάδα καὶ Ἀρχιεπίσκοπον. Κυκλοφοροῦν εἰς τὰ βουνὰ τῆς Μάνης καὶ ἀποτελοῦν τὸ θέμα τῆς ὁμιλίας τοῦ φιλοπολέμου τούτου λαοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ πάθος διὰ τὰ ὅπλα καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἀναζωπυροῦται μετ' ἰκανοῦ φήγησιν τῶν θριάμβων τῶν ὅπλων μας καὶ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Αὐτοκράτορος.

»Εἰς τὸν Ἐλεγκτὴν ἔγιναν ἐμπιστευτικαὶ ἀνακρινώσεις ὑπὸ τῶν ἀρχηγῶν Ληγουράκη καὶ τοῦ Γληγόρη καὶ Πετρούλη Μαυρομιχάλη, ποὺ εἶναι ἀνεψιοὶ τοῦ Βέη τῆς Μάνης. Τοῦ εἶπαν «ὅτι δὲν ἐπερίμεναν πλέον τίποτε ἀπὸ τοὺς Ῥώσσους, ἀλλ' ὅτι ἤλπιζαν τὰ πάντα ἀπὸ τοὺς Γάλλους. Προσέθεσαν ὅτι, ἂν ἔφθανε ἓνας συγγενὴς τῶν, τὸν ὁποῖον χαρακτηρίζουν ὡς προδότην τῆς πατρίδος, διότι εἶναι μετ' ὁ μέρος τοῦ Βελῆ πασσᾶ, καὶ ἐπετύγχανε τὸ Μπεηλίκι τῆς Μάνης, μόλις θὰ ἠπειλοῦντο, θὰ ὑψωναν ἀμέσως τὴν Γαλλικὴν σημαίαν. Ἰσχυρίζονται ὅτι ἔχουν ἐπαρκεῖς δυνάμεις, ὅχι μόνον διὰ νὰ ἀμυνθοῦν ἐναντίον τοῦ πασσᾶ, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ τοῦ ἐπιτεθοῦν. Τοὺς λείπουν ὅμως πολεμοφόδια. Ὁ ἀρχηγὸς Μαυρομιχάλης ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, ἐπρόκειτο νὰ ὑπάγῃ εἰς Ζάκυνθον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κέρκυραν διὰ νὰ κάμῃ προτάσεις ἐν ὀνόματι ὧν τῶν ἀρχηγῶν.»

»Θὰ ἴδῃ τὸν ἀρχηγὸν τοῦτον, θὰ μάθω ποῖοι εἶναι οἱ πόθοι, τὰ σχέδια καὶ τὰ μέσα τῶν Μανιατῶν καὶ θὰ σπεύσω νὰ ἐνημερώσω τὴν Ἐξοχότητά σας. Οἱ ἴδιοι ἀρχηγοὶ ἐδειξαν εἰς τὸν ἐλεγκτὴν ἓνα ὠραιότατον ἄγαλμα μαρμάρινον, καλῶς διατηρημένον, τὸ ὁποῖον εὗρέθη πρὸ τριῶν μηνῶν ἐκεῖ καὶ τὸ ὁποῖον πιστεύουν ὅτι παριστᾷ ἓνα Λεωνίδα ὄρθιον. Ὁ Διοικητὴς τῆς Μάλτας τοὺς προσέφερε ἓνα ποσὸν ἀξιόλογον, ἀλλ' ἠρνήθησαν νὰ τὸ δώσουν. Λέγουσιν ὅτι θὰ ἀεπροτιμοῦσαν νὰ τὸ παραχωρήσουν εἰς τοὺς Γάλλους μετ' ἑκατὸν λεπτὰ.» Ἐλπίζουν ἀκόμη νὰ λάβουν τὴν εὐτυχίαν νὰ τὸ προσφέρουν εἰς τὸν Ἐλευθερωτὴν τοῦ Μωρέως, ὄνομα μετ' ὁποῖον ἀποκαλοῦν ἐκ τῶν προτέρων τὸν ἥρωα, πρὸς τὸν ὁποῖον σήμερον στρέφονται οἱ πόθοι τῶν καὶ αἱ ἐλπίδες τῶν ».

Εἰς Κέρκυραν ὁ ἀρχηγὸς Μαυρομιχάλης ἐπέδωκεν εἰς τὸν Αὐτοκρατορικὸν Ἐπίτροπον ἐπίσημον αἵτησιν, ἣν οὗτος διεβίβασεν εἰς Παρισίους, διὰ νὰ τὴν ἔχῃ ὑπ' ὄψει τοῦ ὁ Αὐτοκράτωρ. Ἰδοὺ τὴν:

«Ἡ ἡγεσία τῶν θριάμβων τοῦ γαλ. ἔθνους, τὸ ὄνομα τοῦ σεβαστοῦ Αὐτοκράτορος Ναπολέοντος τοῦ Μεγάλου, ἀξίου τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ λαοῦ τῆς ὑψηλῆς καὶ ἰδιαιτέρως τῶν δυστυχῶν Ἑλλήνων, πιεζομένων ὑπὸ τὸν μισητότερον ζυγόν, ἠνάγκασαν τοὺς

κατοίκους τῆς Μάνης καὶ τῆς πατρίδος μου Σπάρτης νὰ ἐκθέσουν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σας, κύριε Αὐτοκρατορικὲ Ἐπίτροπε, τὰ βάσανα ποὺ ὑποφέρουν.

»Ὁ ὑπογεγραμμένος ταπεινότερος καὶ πιστότερος δοῦλος τῆς Ἐξοχότητός σας Πέτρος Μαυρομιχάλης, γενικὸς διοικητὴς τῶν ἰσχυροτέρων θέσεων τῆς Μάνης, ἀπόγονος μιᾶς τῶν οἰκογενειῶν, τῶν πλέον διακριθεισῶν ἐπ' ἀνδρείᾳ, οἵαι τοῦ ἀρχηγοῦ Γεωργούτση καὶ ἀρχηγοῦ Πέτρου Μαυρομιχάλη, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν πιστοποιητικῶν τῶν ἀρχιεπισκόπων καὶ ἐπισκόπων μας, ἐξελέγην καὶ ὑπεδείχθην κοινῇ συμφωνίᾳ καὶ ὁμοφώνως ὑφ' ὧν τῶν ἐπισκόπων, βέηδων, ἀρχηγῶν καὶ τέλος ὅλου τοῦ λαοῦ τῆς Μάνης πληρεξούσιός των.

»Ἐπιφορτισμένος ὑπὸ τοιαύτην ἰδιότητα, ἔρχομαι νὰ ἀνανεώσω, Κύριε Αὐτοκρατορικὲ Ἐπίτροπε, τὴν βεβαιότητα τῆς ἀφοσιώσεώς μας πρὸς τὴν Γαλλίαν, τὴν ὁποίαν ἀπεδείξαμεν ἀπὸ τριακονταετίας τόσον ὁ πατήρ μου ὅσον καὶ ἐγώ, ὡς διαπιστοῦται ἐκ τῶν ἀποδεικτικῶν τοῦ Γενικοῦ προξένου τῆς Γαλλίας εἰς τὸν Μωρητᾶ.

»Οἱ κάτοικοι Μάνης καὶ Σπάρτης, πάσης τάξεως, κινούμενοι ἀπὸ τὸν ἴδιον ζῆλον, ἐρχόμεθα νὰ θεώμεν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως καὶ τὴν προστατευτικὴν αἰγίδα τῆς Α.Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος Ναπολέοντος τοῦ Μεγάλου. Ποθοῦντες ὅλοι νὰ χύσωμεν καὶ τὴν τελευταίαν ρανίδα τοῦ αἵματός μας, ὑπὸ τὸν θριαμβεύοντα αἵτόν του, ζητοῦμεν ταπεινῶς ὅπως ἡ Μεγαλειότης του εὐδοκήσῃ καὶ μᾶς παράσχῃ τὴν εὐμένειαν του, τὴν προστασίαν του καὶ τὴν βοήθειάν του. Ἡ Μεγαλειότης του ἔτεινε πάντοτε χεῖρα βοηθείας εἰς τοὺς ἀδυνάτους. Τὸν παρακαλοῦμεν καὶ ἡμεῖς. Ἀπεφασίσαμεν νὰ ὑψώσωμεν εἰς τοὺς λιμένας μας καὶ τοὺς πύργους μας τὴν περιφανῇ σημαίαν τῆς Μεγαλειότητός του, μὲν ἡμεῖς ἤθελε μᾶς δώσῃ τὴν διαταγὴν. Ζητοῦμεν ἐπιείκειαν νὰ μᾶς ἀφήσῃ νὰ κυβερνώμεν τὸν τόπον μας, ὑπαγορεύων εἰς ἡμᾶς τοὺς νόμους καὶ τοὺς κανονισμούς, οὓς ὀφείλομεν νὰ ἀκολουθήσωμεν. Τὰ ἀξιώματα, αἱ θέσεις, αἱ ἀποδοχαὶ καὶ αἱ ἀμοιβαί, ποὺ θὰ ἔχουν τὰ πρόσωπα ἅτινα θὰ διακριθοῦν εἰς κατορθώματα, θὰ ἐξαρτηθοῦν ἀπὸ τὴν Α. Μ. τὸν Αὐτοκράτορα.

»Βεβαιοῦμεν καὶ εἴμεθα ἔτοιμοι νὰ δώσωμεν ὅλας τὰς ἐγγυήσεις ποὺ θὰ ἠθέλατε διὰ τὴν ἀπαραβίαστον πίστιν μας πρὸς τὸν λαμπρὸν Αὐτοκράτορα καὶ σωτῆρα μας.

»Θεωροῦμαι εὐτυχὴς, Κύριε Αὐτοκρατορικὲ Ἐπίτροπε, ὅτι εἶμαι εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν τὸ ὄργανον καὶ ὁ ἐγγυητὴς τῶν συμπατριωτῶν μου. Σᾶς ζητῶ ἐξ ὀνόματός των τὴν βοήθειαν ποὺ χρειαζόμεθα, διὰ νὰ ὑπερασπίσωμεν τὴν ἐλευθερίαν μας ἐναντίον τῆς ἀρπακτικότητος καὶ τῆς τυραννίας τοῦ Βελῆ πασσᾶ. Προσφέρομαι, ἂν ἡ ἐξοχότης σας

τὸ εὐρίσκει πρέπον, νὰ εἰσέλθω εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Αὐτοκράτορος Ναπολέοντος καὶ νὰ σχηματίσω ἓνα τάγμα Σπαρτιατῶν. Ἐκαστος θὰ μισθοδοτεῖται ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ του.

»Θὰ ἦτο ἀναγκαῖον ὅπως μᾶς δώσητε τὰ μέσα νὰ κτίσωμεν ἓνα μικρὸν φρούριον εἰς τὸν λιμένα Cailles, ποὺ μεγάλως θὰ μᾶς ἐχρησίμευε, καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου θὰ ἠμποδίζαμεν τὸ ἀγγλικὸν ἐμπόριον εἰς Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν, φροντίζοντες νὰ σταθμεύουν εἰς τὸν λιμένα τοῦτον δύο πολεμικά πλοῖα ἐξοπλισμένα πρὸς πόλεμον. Ἀναλαμβάνω νὰ συγκροτήσω τὸ πλήρωμα ἐξ ἀνθρώπων ἐμπείρων καὶ γενναίων.»

* *

«Νομίζω ὅτι θὰ ἦτο χρήσιμον νὰ γίνῃ δεκτὴ ἡ αἰτήσις των, προσέθετεν ὁ Αὐτοκρατορικὸς Ἐπίτροπος Μπεσιέρ, διότι ἐπιβάλλεται διὰ τὴν ἀσφάλειαν καὶ ἐπισιτισμὸν τῶν νήσων νὰ διατηρηθῇ ἡ ἀνεξαρτησία ὅλου τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀλβανίας τὴν ὁποίαν οἱ κάτοικοι ἔχουν διατηρήσει. Ἐλπίζω ὅτι ὁ κύριος Διοικητὴς θὰ εἶναι τῆς ἰδίας γνώμης καὶ θὰ παράσχῃ τὴν αἰτηθεῖσαν ἀρωγὴν. Ὅσον διὰ τὴν προσφορὰν των, εἶναι κάτι ποὺ μόνον ὁ Αὐτοκράτωρ θὰ ἀποφασίσῃ.»

ΙΑΚΩΒ ΧΕΙΛΙΟΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΜΟΥΣΤΑΦΑ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Χάρτις, εἰς τὴν εὐγένειαν ἑνὸς ἀρχαιοφύλακος ἠδυνήθημεν νὰ εὐρωμεν δέκα δοκίμια λαμπροτάμα καὶ ἀδιόρθωτα, τὰ ὁποῖα κανεὶς δὲν ἤνοιξε ποτέ. Θὰ ἐνωθοῦν μετὰ τὰ ἄλλα τῆς 5ης σειρᾶς, καθὼς μᾶς ἐβεβαίωσαν.

2. Ἀρχεῖον Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, Grenier, Κέρκυρα 4.

3. Ἀρχεῖον Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, Στρατιὰ Νεαπόλεως κτλ. C 59.

VI

ΕΠΙΚΛΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΩΡΗΑ

(Γ')

Ὅμως, ὀλίγους μῆνας πρὶν, ὁ Αὐτοκρατορικὸς Ἐπίτροπος, εἶχε διαβιβάσει εἰς Παρισίους δύο ἐπιστολάς προερχομένας ἀπὸ τὸν Γεώργιον Σισίνην καὶ Γιακούπ Ἀγᾶ. Ἡ πρώτη τοῦ ἄρχοντος τοῦ Μωρέως Γεωργίου Σισίνη, ἐκ Γαστούνης, 6 Μαΐου 1809, εἶχεν ὡς ἑξῆς:

«Ἐλαβα τὴν τιμὴν νὰ σᾶς γράψω τὴν 7ην Ἀπριλίου εἰς τὸ ἐξώφυλλον τοῦ κ. Φωσιέ, Διευθυντοῦ τῆς ἀστυνομίας Ζακύνθου. Τὴν 17ην Ἀπριλίου 1000 ἄνδρες σταλέντες ὑπὸ τοῦ Βελῆ πασσᾶ, ἠνῶθησαν μὲ 200 στρατιώτας ἐξεγερθέντας ἀπὸ τὸν Μουσταφᾶ Ἀγᾶ καὶ ἐβάδισαν ἐναντίον τοῦ ἀνεψιοῦ του Ἀλῆ Φαρμάκη. Ἡ ἐπιφορτισμένη νὰ ὑπερασπίσῃ τὰ παράλια φρουρά θὰ ἐνωθῇ ἐπίσης μαζί των. Ὁ Ἀλῆ Φαρμάκης εἶναι κλεισμένος εἰς ἕνα πύργον μὲ 500 ἀνθρώπους, καλῶς ὠπλισμένους, γενναίους καὶ ἀποφασιστικούς.

»Τὴν 21 ἔγινε μία μάχη κατὰ τὴν ὁποίαν 150 Ἀλβανοὶ τοῦ Βελῆ πασσᾶ ἐφονεύθησαν. Ἀπὸ τοὺς φίλους μας μόνον 5—6. Ἡ θέσις πού κατέχουν εἶναι λίαν ὀχυρά καὶ δὲν ἔχουν τίποτε νὰ φοβηθοῦν. Θέλουν νὰ ἐπιτεθοῦν κατὰ τοῦ Φαρμάκη ἀνοίγοντες ὑπόνομους. Ἀλλὰ δὲν θὰ τὸ κατορθώσουν διότι εἶναι τὸ μέρος βραχυῶδες. Εἶθε οἱ κάτοικοι τοῦ Μωρέως νὰ λάβουν τὴν ἐπικουρίαν τῆς Γαλλίας διὰ νὰ ἀλλάξουν τουλάχιστον τὸν τωρινὸν Πάσσᾶ των.

»Ἐδῶ ἀναγγέλλουν τὴν ἀφίξιν ἐνὸς σώματος στρατοῦ, προερχομένου ἐκ Ρούμελης, ἀλλὰ δὲν δίδομεν οὐδεμίαν πίστιν. Οἱ Τοῦρκοι ἔχουν ἀρκετὴν φασαρίαν ἀμυνόμενοι εἰς Ρούμελην κατὰ τῶν Ρώσων, διὰ νὰ στείλουν στρατεύματα στὸν Μωρηᾶ. Ἐλπίζω ὅτι γρήγορα θὰ ἐλευθερωθῶμεν ἀπὸ τὴν τυραννίαν καὶ ὅτι θὰ ὑπαχθῶμεν εἰς τὴν Γαλλικὴν κατοχὴν. Κατόπιν τῶν διαταγῶν σας προπαγανδίζω τὴν ιδέαν αὐτὴν εἰς τοὺς συμπατριώτας μου, οἵτινες τὴν συμμαρίζονται μὲ ἐνθουσιασμόν. Εἶναι γεμᾶτοι ἐλπίδα ὅτι θὰ γίνουν ὑπήκοοι τοῦ μεγάλου Αὐτοκράτορος Ναπολεόντος.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΙΣΙΝΗΣ

1. Ἀρχεῖα Ὑπουργ. Στρατιωτικῶν, Grenier, Κέρκυρα Φάκ. ἀρ. 3.

Ἰδοὺ ἡ δευτέρα τοῦ ἐνδόξου Γιακούπ Ἀγᾶ, ἐκ Ζακύνθου καὶ μὲ ἡμερομηνίαν 12 Μαΐου 1809.

«Ἐχω τὴν τιμὴν καὶ τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἀπαντήσω εἰς τὴν ἐπιστολὴν πού μοῦ ἐγράψατε τὴν 14 Ἀπριλίου. Ἐχάρην ὅτι ἡ πολύτιμος ὑγεία σας εἶναι καλή. Σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὰς διαβεβαιώσεις πού μοῦ δίδετε διὰ τὴν φιλίαν σας. Σᾶς ὑπόσχομαι καὶ ἐγὼ μίαν εἰλικρινεστάτην φιλίαν.

»Ὅταν ἔσχομεν τὴν ἐλπίδα ὁ ἀδελφός μου καὶ ἐγώ, ὅτι θὰ ἐπιτύχωμεν τὴν εὐμένειαν τοῦ μεγάλου σας Αὐτοκράτορος, δὲν ἐλογαριάσαμεν πλέον τὰς δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ μας καὶ ἀπεφασίσσαμεν νὰ ἀντισταθῶμεν εἰς τὴν τυραννίαν του. Ἄν ὅλοι οἱ ἀγάδες τῆς οἰκογενείας μου ἠδύναντο νὰ ἐνωθοῦν μαζί μας, ἡ ὑπόθεσις μας ὠρισμένως θὰ ἐθριάμβευε. Ὅπωςδὴποτε, ὁ ἀδελφός μου καὶ οἱ ἄνθρωποι του εἶναι ἀσφαλισμένοι, οἱ δουλιές μας πᾶνε πολὺ καλὰ, ὅπως, εἶμαι βέβαιος, σᾶς τὸ ἔγραψεν ὁ κ. Κρασσᾶς.

»Ἐχω τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἀνάγκην σχετικῆς βοήθειας ἐκ μέρους σας, διὰ νὰ ἐνθαρρύνω τοὺς ὁπαδούς μας. Γράφω καθημερινῶς εἰς τὸν ἀδελφόν μου ὅτι θὰ ἐπιτύχωμεν ὅ,τι μᾶς χρειάζεται διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς ὑποθέσεώς μας καὶ ὅτι τὸ ταξίδι μου εἰς Ζάκυνθον θὰ πείσῃ τοὺς φίλους μας.

»Τὰ δυὸ κανόνια, πού ὁ Βελῆ πασσᾶς ἤθελε νὰ μεταχειρισθῶ ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ μου, ἔμειναν εἰς ἕνα ἀγρὸν πλησίον τοῦ Πύργου. Οἱ δρόμοι εἰς τὸ βουνὸ δὲν ἐπιτρέπουν νὰ τὰ φέρωμεν εἰς Λάλα. Εἰδοποιήσατέ με διὰ τὰς εἰδήσεις πού θὰ λάβετε διὰ νὰ τὰς μεταβιβάσω εἰς Μωρηᾶν.

»Οἱ Τοῦρκοι καὶ οἱ Ἕλληνες εἶναι εἰς μεγάλην κίνησιν καὶ ἐνωμένοι ἐναντίον τοῦ τυράννου. Εἶναι ἔτοιμοι νὰ δράσουν μόλις τὸ θελήσετε. Ἀναμένομεν ὅλοι ἀνυπομόνως τὴν ἀπάντησιν πού θὰ ἔλθῃ ἐκ Παρισίων. Γνωρίσατέ μας αὐτὴν χωρὶς ἀργοπορίαν. Ἐγὼ θὰ σᾶς γράψω ὅ,τι θὰ γίνη εἰς τὸν Μωρηᾶ.

»Σᾶς εὐχομαι εὐτυχίαν καὶ ὑγείαν

ΓΙΑΚΟΥΠ ΑΓΑΣ ΣΑΛΑΧΟΡ

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν εἶναι ὅτι πρὶν ἀκόμη, τὴν 20 Μαρτίου 1809, ὁ Αὐτοκράτωρ Ἐπίτροπος Μπεσιέρ ὑποθέτει εἰς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν τὰς προηγουμένας ἐκθέσεις του.

ΙΑΚΩΒΟΣ ΚΑΡΑΪΩΤΗΣ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΤΗΣ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΔΗΕΟΥΡΙΟΥ

2. Idem.

«Μανθάνω ἐκ τῶν γνωστῶν μου τοῦ Μωριᾶ — τοῦ ἔλεγεν οὗτος κατὰ τὴν ὥς ἂν ἡμερομηνίαν — ὅτι ὁ Ἀλῆς Φαρμάκης, ἀδελφὸς τοῦ Γιακουῖπ Ἀγᾶ, εἶναι τὴν στιγμὴν ταύτην ἀποκλεισμένος εἰς ἓνα πύργον ἀπὸ τὰ στρατεύματα τοῦ Βεζύρη, ἀλλ' ὅτι οἱ συγγενεῖς του καὶ οἱ φίλοι, οἵτινες δὲν θέλουν ἀκόμη νὰ γνωσθοῦν τὰ σχέδια τῶν καὶ τὸν ὑποστηρίζουν ἐνόπλιως, θὰ διορθώσουν τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν μὲ τὸ χρέμα. Ἔχουν πάντοτε τὰ ἴδια αἰσθήματα, καὶ δὲν ἀναμένουν εἰμὴ μίαν εὐνοϊκὴν ἀπάντησιν ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν μας διὰ νὰ ὑψώσουν τὴν σημαίαν τῆς Ἐπαναστάσεως, ἐναντίον τοῦ Βεζύρου καὶ ἐναντίον τῆς Πύλης»³.

* *

Ἀλλὰ ποία ἦτο ἡ σκέψις καὶ ποῖαι αἱ ἀπόψεις τοῦ Ναπολέοντος ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ζητήματος;

Μᾶς εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο. Οὐδέποτε συνηγήσαμεν μίαν οἰανδήποτε διαταγὴν, μίαν ὁδηγίαν, εἴτε τοῦ Αὐτοκράτορος, εἴτε τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν, πρὸς τὸν Αὐτοκρατορικὸν Ἐπίτροπον, ἢ τὸν Γενικὸν Διοικητὴν. Αἱ προσπάθειαι τοῦ Μπεσιέρ ἀπέβησαν μάταιαι; Ἦτο πάντοτε πεπεισμένος ὁ Ναπολέων, καὶ ἦτο εἰλικρινὴς λέγων — ὅταν εὕρισκετο εἰς πλήρη μῆνα μέλιτος μὲ τὸν Ἀλέξανδρον Α'. — εἰς τὸν πρεσβευτὴν του Τολστόη ὅτι «δὲν ἔβλεπε καμμίαν ὠφέλειαν διὰ τὴν Γαλίαν ἀπὸ τὸν διαμελισμὸν τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ὅτι δὲν ἐζήτει τίποτε καλύτερον ἀπὸ τὸ νὰ ἐγγυηθῇ τὴν ἀκεραιότητά της, ὅτι μάλιστα τὸ προετίμα μὴ ἐνδιαφερόμενος ποσῶς διὰ τὴν Ἀλβανίαν καὶ τὸν Μωρηᾶ, ὅπου δὲν εἶχε νὰ κερδίσῃ, καθὼς ἰσχυρίζετο, παρὰ ἀτυχίας καὶ φροντίδας....⁴

JEAN SAVANT



3. Ἀρχεῖα Ὑπουργ. Στρατιωτικῶν, Στρατιὰ Νεαπόλεως κτλ. G 58.

4. D. Vandal. Ὁ Ναπολέων καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Α', I, σελ. 199.

M. Θ. ΛΑΣΚΑΡΙ

Ο ΜΕΤΤΕΡΝΙΧ ΚΑΙ Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΛΕΥΚΑΔΟΣ

Ἐκ τοῦ σπανιωτάτου τριτόμου ἔργου «Μυστικά ἔγγραφα καὶ ἐπίσημοι πράξεις τῆς Αὐστριακῆς ἀστυνομίας ἐν Ἰταλίᾳ ἀπὸ τοῦ 1814 μέχρι τοῦ 1848» (περὶ τοῦ ἔργου τούτου, δημοσιευθέντος ἐν Carpolago τῷ 1851 βλ. τὴν μελέτην τοῦ Καίροφύλα: «Ἡ Αὐστριακὴ κατασκοπεῖα κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπαναστάσιν», εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἑλληνικά», 4, 1931, σελ. 153 — 172) ἦτο γνωστὸν ὅτι ἡ ἐπανάστασις τῆς Λευκάδος τοῦ 1819 προκάλεσεν ἀνησυχίας καὶ ἐν Βιέννῃ. Τῇ 21 Ἰανουαρίου 1820 ὁ Ὑπουργὸς τῆς Ἀσφαλείας Σεδλνίτσκου ἔστειλεν ὁδηγίας σχετικῶς πρὸς τὸν Διοικητὴν τῆς Βενετίας, ἐν αἷς ἀπέδιδε τὴν δημιουργίαν τῶν ταραχῶν ἐν Λευκάδι εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ Καποδιστρίου εἰς ἣν μετείχε καὶ ἡ Ρωσικὴ Κυβέρνησις· ἡ τελευταία ἐπίσκεψις τοῦ Καποδιστρίου εἰς Κέρκυραν αὐτὸν εἶχε τὸν σκοπὸν, κατὰ τὸν Σεδλνίτσκου. Ἀλλ' ἐκεῖνο ὅπερ φοβεῖται ὁ Ὑπουργὸς εἶναι μήπως ἡ Ρωσικὴ πολιτικὴ καὶ ὁ Καποδίστριας χρησιμοποίησιν διὰ τοὺς σκοπούς των τὸν Μητροπολίτην Μαυροβουνίου ὁπότε θὰ ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ ἐπεκταθοῦν τὰ κινήματα ταῦτα εἰς τὴν (αὐστριακὴν) περιοχὴν τοῦ Καττάρου καὶ τῆς Ραγούζης καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν Δαλματίαν. Διὰ τοῦτο ὁ Ὑπουργὸς συμβουλεῖ τὸν Διοικητὴν νὰ κατάρχη τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Νεράντζη¹ καὶ ἄλλων, ὅπως πληροφορηθῇ ἀπὸ αὐτὴν τὰ συμβαίνοντα καὶ τὰ τεκταινόμενα καὶ ζητεῖ νὰ μάθῃ «ἀπὸ ποῖα πρόσωπα, ἔστω ἀκόμη καὶ Ἑλληνας, θὰ ἠδύνατο ἐν πάσῃ περιπτώσει, καὶ διὰ μεγάλης ἀμοιβῆς, νὰ λάβῃ πληροφορίας»².

Ὡς ἐξαγεται ὁμως ἐκ τῶν ἐκθέσεων τοῦ ἐν Κερκύρᾳ Αὐστριακοῦ Προξένου, ταγματάρχου von Weiss³, αἱ ἀπροσδόκητοι αὐταὶ

1. Ὁ Ζακύνθιος Σπυρίδων Νεράντζης, φίλος τοῦ Καποδιστρίου, ἦτο πρόξενος τῆς Ρωσίας ἐν Βενετίᾳ.

2. Καίροφύλας, σελ. 164. Τὸ ἔγγραφον ἀνεδημοσιεύθη καὶ ὑπὸ τοῦ Διοβόμάνη, La missione di Gladstone, Κέρκυρα 1869, σελ. 456.

3. Ἀρχεῖα Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν ἐν Βιέννῃ, Staatskanzlei, Konsulate, fasz. 9.

ἐνέργειαι τῆς Αὐστριακῆς Ἀστυνομίας ὀφείλονται εἰς τοὺς φόβους τοῦ Μαΐτλανδ. Ὁ τελευταῖος εἶχε σφόδρα ταραχθῆ μετὰ τὰ γεγονότα τῆς Λευκάδος καὶ ἤρχισε νὰ βλέπῃ φανταστικούς κινδύνους. Ὑπονοίας εἶχε οὐ μόνον ἐναντίον τοῦ Καποδιστρίου, ἀλλὰ καὶ ἐναντίον τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ (!) καὶ τοῦ Μητροπολίτου Κετίγνης⁴, ἰδίᾳ ὅμως ἐναντίον τοῦ ἐν Λίσσα τῆς Δαλματίας ἀγγλοῦ ὑποπροξένου Πελόζη. Πρὸς πληρεστέραν διαφώτισιν ἠθέλησεν ὁ Μαΐτλανδ νὰ χρησιμοποίησιν τὴν βοήθειαν τῶν Αὐστριακῶν ἀρχῶν. Ἀπέστειλε λοιπὸν εἰς τὴν Αὐστριακὴν πρωτεύουσιν, μετ' ἐμπιστευτικὴν ἀποστολὴν παρὰ τῷ Μέττερνιχ, τὸν ἰδιαιτέρον του γραμματέα Λόρδον Ὁζμπορν καὶ τὸν λοχαγὸν Forbes. Κατωτέρω δίδομεν τὴν ἀπάντησιν⁵ τοῦ Μέττερνιχ πρὸς τὸν Μαΐτλανδ:

Vienne le 13 Janvier 1820

Monsieur,

N'ayant pas été informé exactement du départ de Lord Sidney Osborne, il ne m'a pas été possible de lui remettre une réponse à la lettre que Votre Excellence m'a fait l'honneur de m'écrire le 27 Novembre 1819. Il aura celui de vous rendre compte en détail du résultat de sa mission et de vous dire que je l'ai mis sur le champ en rapport avec le Président de la Police qui a été autorisé à lui fournir toutes les données qu'il pourrait avoir, tant sur le vice-consul anglais à Lissa, que sur les connexions qui peuvent exister entre les individus qui ont excité les troubles de Sainte-Maure et ceux qui nourriraient l'intention coupable de vouloir en faire naître dans nos provinces riveraines de la Mer Adriatique. Jusqu'à présent nous n'avons à cet égard que des soupçons, mais il n'est parvenu à notre connaissance aucun fait qui soit de nature à nous causer une in-

4. Βλ. περὶ τοῦ ἱεράρχου τούτου καὶ τῆς στάσεώς του κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν τὸ ἡμέτερον ἔργον: "Ἕλληνες καὶ Σέρβοι κατὰ τοὺς ἀπελευθερωτικούς τῶν ἀγῶνας, Ἀθήναι 1936, σελ. 88—96. Ὡς πρὸς τὸν μητροπολίτην Μαυροβουνίου καὶ τὸν Ἀλῆ Πασσᾶν, ὁ Μαΐτλανδ «craignait qu'ils ne favorisassent sous main les intrigues des Grecs, tant dans les îles Ioniennes que dans nos provinces situées sur la côte de la Mer Adriatique; qu'il y avait enfin des indices qui pouvaient faire craindre qu'il y (ἐν Αὐστρίᾳ) éclatât des troubles.» "Ἐγγραφοὶ τοῦ Μέττερνιχ πρὸς τὸν Weiss, Staatskanzlei, Konsulate, 10, φύλ. 271.

5. Staatskanzlei, Konsulate, 10, φύλ. 279—281.

quiétude fondée, pour la tranquillité intérieure de nos provinces. Cet objet étant au reste d'un intérêt majeur pour nos deux Gouvernements, Votre Excellence peut être assurée que la police autrichienne se fera un devoir d'y vouer la plus sérieuse attention. Elle a reçu l'ordre de surveiller avec le plus grand soin les démarches du vice-consul anglais à Lissa, ses rapports avec les agents russes en Italie et sur les côtes de la Mer Adriatique, et particulièrement les communications qui peuvent exister entre les mécontents des Îles Ioniennes et les Grecs de nos provinces. Nous serons également attentifs aux menées de l'évêque de Montenegro et du Pacha de Jannina et, si nous parvenons à découvrir les fils de cette trame coupable, vous en serez informé sur le champ. Vous connaissez, Monsieur, les rapports intimes de confiance et d'amitié qui existent entre nos deux Cours; ainsi vous pouvez compter entièrement sur notre coopération la plus active dans toutes les mesures de surveillance que vous jugerez utiles ou nécessaires comme nous aimons à compter également sur la vôtre dans tout ce qui pourrait intéresser le Gouvernement autrichien.

» M. de Weiss ne m'a point laissé ignorer que vous l'aviez accueilli avec infiniment de bonté; je vous en fais mes remerciements. J'aime à me flatter qu'il saura se rendre digne de votre confiance.

» Quand à Lord Sidney Osborne et au capitain Forbes j'ai regretté que l'objet de leur mission ne m'ait pas permis de les mettre plus en avant pendant le court séjour, qu'ils ont fait ici, et de contribuer à le leur rendre plus agréable. J'aime toutefois à espérer qu'ils auront été satisfaits de la manière dont ils ont été accueillis et qu'ils se seront convaincus de l'empressement à seconder, toujours et dans toutes les occasions, les vues du Gouvernement britannique.

J'ai l'honneur... etc.»

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΟΥΡΙΟΥ



Η 75ετηρίδα της Ενώσεως της Επτανήσου

— Με λαμπρότητα γιορτάστηκε σ' ολόκληρο την Επτανήσο ή 75η επέτειος της Ενώσεως. Στη Ζάκυνθο λαμπρό πανηγυρικών ξεφώνησε ο Υπουργός κ. Άγγελος Οικονόμου κ' έπειτα απ' αυτόν, εκ μέρους της Επιτροπής, ο κ. Δ. Δάσης. Το απόγευμα στο Δημοτικό Θέατρο δόθηκε φιλολογική έσπερίδα με όμιλητές τον κ. Δημ. Κοριατόπουλο, Διευθυντή του Άρχειοφυλακείου και τον Γυμνασιάρχη κ. Παπακωνσταντίνου, που ανέπτυξε τη συμβολή της Επτανήσου στην πνευματική αναγέννηση της Ελλάδος. Ο ποιητής κ. Ί. Τσιλιμγκρας απήγγειλε ποιήματά του και χαριτωμένα επιγράμματα, ο κ. Σπ. Γκούσκος την ώδη του Μαρίνου Σιγούρου για τα Έφτα Νησιά και δεσποινίδες ποιήματα του Σολωμού, Παλαμά, Τσακσιάνου κ. ά. Το βράδυ δόθηκε πατριωτική παράσταση με το έργο του κ. Σπ. Μαρίνου «Δύο έθνικα ήμέραι». Λεπτομέρειες του έορτασμού κι ολόκληρους τους λόγους δημοσίεψαν οι ντόπιες εφημερίδες «Πρόοδος», «Καθημερινή» και «Ζακυνθινή φωνή».

— Στο Άργοστόλι τον πανηγυρικό ξεφώνησεν ο Υπουργός κ. Αποστολίδης. Το απόγευμα ο πρεσβευτής κ. Β. Παπαδάκης έδωσε σε πυκνό άκροατήριο διάλεξη με θέμα «Έθνικη Ύπερηφάνεια».

— Στην Κέρκυρα, από άλλο μέρος, ο έορτασμός ήταν λαμπρότατος. Έγιναν τα άποκαλυπτήρια των προτομών του Σολωμού και Μαντζάρου, όπου μίλησε άριστουργηματικά ο Υπουργός κ. Κορυζής και το βράδυ δόθηκε στο Δημοτικό Θέατρο με μεγάλην επιτυχία καλλιτεχνική έσπερίδα με μια πατριωτική επιθεώρηση που γράφηκε από το σκηνοθέτη των θεάτρων της Βιέννης κ. Δέλφο και τον κ. Μ. Λάνδο.

— Στην Ίθάκη ο έορτασμός ήταν λαμπρότερος, γιατί έγιναν τα άποκαλυπτήρια αναμνηστικής στήλης στο μέρος που βρισκόταν το σπίτι όπου γεννήθηκε ο Έθνικός Κυβερνήτης κ. Ιωάννης Μεταξάς. Ώραίο πανηγυρικών ξεφώνησε ο Πρόεδρος της Κοινότητας.

Γενική Διεύθυνσις Γραμμάτων και Τεχνών

— Ο Πρωθυπουργός κ. Ιωάννης Μεταξάς δέν άρκέστηκε σ' ό,τι ίσαμε τώρα έκαμε για να προστατεύση τα Γράμματα και τις Τέχνες. Για να τους δώση άκόμη μεγαλύτερη ώθηση, ίδρυσε, δίνοντάς της μεγάλη δικαιοδοσία, Γενική Διεύθυνση Γραμμάτων και Τεχνών, που την έμπιστεύθηκε στον ίσαμε σήμερα Διευθυντή κ. Κ. Μπαστιά, έχτιμώντας τη φωτεινή και γόνιμη εργασία, που γίνηκε απ' αυτόν μέσα σ' ένα χρόνο. Ένας νέος όρίζοντας ανοίγει τώρα, χάρις στην δημιουργική πνοή του έμψυχωτού Έθνικού Κυβερνήτου, για τα Έλληνικά Γράμματα και την Τέχνη. Στη Γενική Διεύθυνση των Γραμμάτων και Τεχνών ιδρύεται, έξον από τ' άλλα, και τμήμα λαρολογίας, με προορισμό «τη συστηματική μελέτη, συλλογή και διαφύλαξη των κειμηλίων της έθνικης κληρονομίας, των μέσων, δηλαδή, παραγωγής και των προ-

όντων της λαϊκής τέχνης, των δημοτικών άσμάτων, ήθών και έθίμων, παροιμιών και παραδόσεων και όλων των άλλων πνευματικών δημιουργημάτων του Έλληνικού λαού.»

Η 60τηρίδα της «Διαπλάσεως των Παίδων»

Η «Διάπλασις των Παίδων», ή πνευματική τροφός χιλιάδων Έλληνοπαίδων σ' όλο τον κόσμο, ο άχώριστος σύντροφος ολόκληρων γενεών, μπήκε στο 61 χρόνο της έκδόσεώς της. Ο φίλος των Γραμμάτων και Τεχνών Υπουργός κ. Κ. Κοτζιάς, παληό κι αυτός Διαπλασόπουλο, δέ θέλησε να περάση άπαρατήρητη μια τέτοια ιστορική επέτειος κι ανάλαβε όλοτελα αύθόρμητα την πρωτοβουλία του έορτασμού της. Προς το σκοπόν αυτόν έπισκέφθηκε στα Γραφεία της «Διαπλάσεως» τον Διευθυντή της κ. Ν. Παπαδόπουλο και τον «Φαίδωνα» (Γρ. Ξενοπούλο) και συνεργάστηκε μαζί τους για το σχετικό πρόγραμμα. Άποφασίστηκε να σχηματισθί μια μεγάλη οργανωτική επιτροπή, που την επίτιμη προεδρία να παρακληθούν ν' αναλάβουν ο Διάδοχος Παύλος κι ο πρίγκηψ Χριστόφορος, παληά κι οι δυό Διαπλασόπουλα.

Ο κ. Κοτζιάς άγόρασε επίσης τρεις πλήρεις σειρές—δυσεύρετες σήμερα—του καλού περιοδικού, δυό για τη Δημοτική Βιβλιοθήκη Άθηνών και μια για κείνη του Πειραιώς.

Οι Ζακύνθιοι του Σικάγου

— Έξον από τη γιορτή που διοργάνωσε για την 50τηρίδα του κ. Γρ. Ξενοπούλου ή Άδελφότης Ζακυνθίων του Σικάγου με την πανηγυρική παράσταση της Στέλλας Βιολάντη, δυό άλλες έλληνικές κοινότητες στην ίδια πόλη ώργάνωσαν στην όπερα του Σικάγου έσπερίδα με τον «Μάρκο Μπότσαρη» του Παύλου Καρρέρ. Με την εύκαιρίαν αυτή ή Άδελφότης Ζακυνθίων έτέλεσε άρχιερατικό μνημόσυνο του ζακυνθινού συνθέτη. Μπροστά στο κενοτάφιο είχε τοποθετηθί ή εικόνα του, που βρίσκεται στη Λαϊκή Βιβλιοθήκη της πόλεως. Στο μνημόσυνο μίλησε ο Γραμματέυς της Άδελφότητος φιλογράμματος νέος κ. Χρ. Άκτύπης, που άλλοτε έξέδιδε εκεί την καλήν εφημερίδα «Ζάκανθα», με θέμα «Τί προσέφερε ή Ζάκυνθος στα νεοελληνικά Γράμματα και την Τέχνη». Λέγεται πως ο βαρύτονος κ. Φαρδούλης άγόρασε από την κληρονόμο του Καρρέρ κ. Άλβίνα Ρίφιου όλες τις συνθέσεις του. Το κείμενο του «Μάρκου Μπότσαρη» προμηθεύθηκε ο κ. Φαρδούλης από την οίκογένεια του μουσικού Μπεκατώρου στη Ν. Ύόρκη.

Τα 50χρονα του Γρ. Ξενοπούλου στον «Παρνασσό»

— Ο φιλογολικός Σύλλογος «Παρνασσός» ώργάνωσε στην αίθουσα του λαμπρά φιλολογική γιορτή προς τιμήν του επιφανούς και παλαιού του μέλους κ. Γρ. Ξενοπούλου. Αφού προλόγησε ο πρόεδρος του Συλλόγου κ. Άππ. Καραβίας ο κ. Μαρίνος Σιγούρος μίλησε για το έργο του διαπρεπούς συγγραφέως κι ή Κ. Άμπελά Τερέντσιο διάβασε τις περίφημες «Καμπάνες», το «Έντεκα χρονών» κ' ένα κομμάτι από τον «Κόκκινο Βράχο». Συγκινημένος ο κ. Ξενοπούλος εύχαρίστησε για την τιμή που του έκαμε ο Παρνασσός και μίλησε για τον τρόπο που έγραψε τ' άριστουργήματά του. Δίνουμε μερικά

ΙΑΚΣΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΙΕΤΙΟΥ

ἀποσπάσματα (δόλοκληρη τὴν ὁμιλία βλ. στ' «Ἀθηναϊκὰ Νέα» 7 Μαΐου).

«Μπορεῖ, νᾶνοιξα ἢ νὰ ξδειξα ἓνα καινούργιο δρόμο πρὸς τὴν πρόοδο. Ἀλλὰ χωρὶς νὰ τὸ θελήσω καὶ νὰ τὸ προμελετήσω, χωρὶς νὰ τὸ κάμω σκοπὸ. Ἐγινε ἀσυναίσθητα κι ἦρθε μονάχο του.

»Ἐνα μόνο πρᾶγμα στὴ ζωὴ μου ἔκαμα συνειδητὰ: Τὴν Τέχνη μου τὴν ἴδια. Χωρὶς νὰποβλέπω σὲ μεγάλους σκοποὺς, κοίταζα πάντα, σὰν τεχνίτης, σὰν ἐργάτης, νὰ κάμω τὰ ἔργα μου ὅσο καλύτερα μποροῦσα. Μὲ κατηγόρησαν πὼς πολλὰς φορὲς χαμήλωσα τὴν τέχνη μου σκόπιμα γιὰ νὰ προσελκύσω τὸ κοινὸ, καὶ πὼς γι' αὐτὸ τὸ Ἔργο μου εἶνε ἄνισο, ἀποτελεῖται, δηλαδή, ἀπὸ μυθιστορήματα, διηγήματα καὶ θεατρικὰ κομμάτια, ἄλλα ἀνώτερα καὶ ἄλλα κατώτερα. Πλάνη! Ὅπως κάθε Ἔργο, πολυχρόνιο καὶ μεγάλο σὲ ὄγκο, καὶ τὸ δικό μου ἔχει βέβαια κομμάτια ἀνώτερα καὶ κομμάτια κατώτερα. Ἀλλὰ μόνον τὸ θέμα τὰ ξεχωρίζει. Ποτὲ ἡ τεχνική, ἡ κατασκευὴ, τὸ ὕφος, ἡ γλῶσσα, ἡ μορφή. Ὅποιοδήποτε θέμα μοῦ ἦρθε νὰ γράψω, ἀπὸ τὸ μικρότερο ὡς τὸ μεγαλύτερο, τὸ ἔγραψα μὲ τὴν ἴδια πάντα εὐσυνειδησία, μὲ τὴν ἴδια φροντίδα καὶ μὲ τὸν ἴδιο κόπο. Ποτὲ δὲν χαμήλωσα τὴν τέχνη μου γιὰ νὰ προσελκύσω τὸ κοινὸ. Μόνο πού τὸ κοινὸ μπορεῖ νὰγάπησε περισσότερο μερικὰ θέματά μου καὶ λιγώτερο μερικὰ ἄλλα. Ὁ «Κόκκινος Βράχος» ἔκαμε ἑπτὰ ἐκδόσεις, ἐνῶ οἱ «Πλούσιοι καὶ Φτωχοὶ» μόνον μία. Ὁ «Πειρασμός» παίχθηκε χίλιες φορές, ἐνῶ τὸ «Ἀνθρώπινο» οὔτε δέκα. Ἀλλὰ τί σημαίνει; Καὶ τὸν «Κόκκινο Βράχο» καὶ τὸν «Πειρασμό», πού τράβηξαν τόσο τὸν κόσμο, ἐγὼ τὰ ἔγραφα ἀπαράλλαχτα ὅπως τὸ «Ἀνθρώπινο» καὶ τοὺς «Πλουσίους καὶ Φτωχοὺς». Μὲ τὴν ἴδια εὐσυνειδησία πού ἔγραψα καὶ τὸ τελευταῖο μου μυθιστορηματάκι. Καὶ γι' αὐτὸ, μόνον γι' αὐτὸ, μπορῶ νὰ καυχίμαι. Ποτὲ δὲν ἐπρόδωσα τὴν τέχνη μου συνειδητὰ, ποτὲ δὲν εἶπα: «Στάσου, τώρα θὰ γράψω κάτι γιὰ νὰ τὸ γουστάρῃ ὁ κόσμος». Naί, ἀλλὰ ποτὲ δὲν εἶπα καὶ: «στάσου, τώρα θὰ γράψω κάτι νὰ τὸ γουστάρῃ ὁ Παλαῆς». Κι' αὐτὸ προδοσία θὰ ἦταν. Ὁ τίμιος τεχνίτης κάνει ὅ,τι τοῦ ἔρχεται, ὅ,τι τὸν ἐμπνέει, ὅ,τι αἰσθάνεται, ὅ,τι γουστάρει πρῶτος ὁ ἴδιος καὶ τοῦ εἶναι ἀδιάφορο ποιὸς ἄλλος θὰ τὸ γουστάρει. Δὲν εἶπα καλὰ ἀδιάφορο δὲν τοῦ εἶναι. Καθένας ἐπιθυμεῖ νᾶρέσῃ τὸ ἔργο του στὸν καθένα. Ἀλλὰ δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ξέρῃ, νὰ τὸ ἐπιδιώκῃ; νὰ τὸ προμελετᾷ, καὶ πότε νὰ χαμηλώνῃ τὸν τόνο του γιὰ νᾶρέσῃ στοὺς πολλοὺς, πότε νὰ τὸν ὑψώνῃ μὲ τὸ στασιό, ἐκζητημένα, γιὰ νᾶρέσῃ στοὺς λίγους. Ὁ ἀληθινὸς τεχνίτης δὲν τὸ κάνει αὐτό. Γράφει ὅπως τοῦ ἔρχεται κι' ὅ,τι βγεῖ: μὰ μικρό, μικρό· μὰ μεγάλο, μεγάλο. Εἶνε φυσικὸς, ἀπροσποίητος, εἰλικρινής, αὐθόρμητος. Στοιχεῖα κάθε ἔργου, κάθε δημιουργίας, εἶνε τὸ συνειδητὸ καὶ τὸ ἀσυνειδητὸ. Τὸ συνειδητὸ μόνον εἶναι στὰ χέρια τοῦ τεχνίτη, τὸ ἀσυνειδητὸ ὅχι· καὶ πάλι, τὸ ἀσυνειδητὸ δίνει τὴν ἀξία καὶ ὀρίζει τὴ θέση τοῦ ἔργου· τὸ συνειδητὸ ποτέ. Γι' αὐτὸ ἀπὸ μικρὰ καὶ μετριόφρονες προθέσεις μπορεῖ νὰ βγῇ καὶ κάτι μεγάλο· ἐνῶ ἀπὸ μεγάλες βγαίνει συχνὰ τὸ μικρό.

»Τὸ συμπέρασμα εἶναι πὼς ἀπὸ τὸ ἔργο μου ὅ,τι ἔκαμα·γώ, δὲν εἶνε σπουδαῖο: κι' ἂν τυχὸν ἔχη καὶ τίποτα σπουδαῖο, αὐτὸ ἔγινε μόνον του, ἢ, ὅπως κάθε τι πού γίνεται μόνον του, τὸ ἔκαμε ἡ Πρώτη Ἀρχὴ τῶν Ὁντῶν καὶ τῶν Φαινομένων, ὁ δημιουργὸς τοῦ κόσμου, τοῦ Ἀνθρώπου—καὶ τοῦ Μυθιστορήματος, καὶ τοῦ Θεάτρου καὶ τῶν πάντων—ὁ Θεός!»

Τὸ τεῦχος Ξενοπούλου

— Ἡ ὑποδοχὴ τοῦ τεύχους «Ξενοπούλου» ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες διανοούμενους καὶ γενικώτερα ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸ κοινὸ ἦταν ἐξαιρετικὴ. Στὴ δημοσίᾳ συνεδρίαση τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν στὶς 27 Ἀπριλίου, ὁ Πρόεδρος τῆς κ. Δ.Μπαλᾶνος παρουσιάζοντας τὸ πανηγυρικὸ τεῦχος τῆς «Ἰονίου Ἀνθολογίας» μίλησε γι' αὐτὸ ἐγκωμιαστικὰ κι' ἀφοῦ ἀνέφερε τὰ περιεχόμενά του ἐξέφρασε τὰ ἐγκάρδια συγχαρητήρια τοῦ Σώματος στὸν ἐπιφανῆ Ἀκαδημαϊκό.

Μὲ τὴν εὐκαιρία σημειώνουμε πὼς ἡ ὡραία εἰκόνα, στὴ σελίδα 17, τῆς ἐκκλησιᾶς τοῦ Ἀἱ Χαραλάμπη εἶναι ἐλαιογραφία τοῦ καλλιτέχνη ζωγράφου κ. Μίμη Πελεκάση, ὅπως κι' οἱ ἄλλες τρεῖς στὸ ἴδιο τεῦχος.

Ὁ Ραδιοφωνικὸς Σταθμὸς Ἀθηνῶν

Ἀφάνταστη, καταπληκτικὴ ἀληθινά, πρόοδο σημείωσε ὁ Ραδιοφωνικὸς Σταθμὸς Ἀθηνῶν ἀπὸ τὴν ὥρα πού ἡ καλλιτεχνικὴ πνοὴ τοῦ Ὑπουργοῦ κ. Θ. Νικολοῦδη ἀνάλαβε τὴν ἀναδιοργάνωσή του. Σὰν Ἕλληνες, μποροῦμε σήμερα νὰ ὑπερηφανευοῦμε πὼς ὁ Ραδιοφωνικὸς Σταθμὸς μας δὲν ὑστερεῖ κανενὸς εὐρωπαϊκοῦ. Μουσικὴ, διαλέξεις, παιδικὴ ὥρα, θεατρικὰ σκέτς, ὅλα εἶναι ὅ,τι θὰ ποθοῦσε ποτὲ Ἕλληνας. Μὲ τὴν ἐξέλιξη αὐτὴ τοῦ σταθμοῦ μας πρέπει νὰ ἐλπίζουμε πὼς θάχουμε γρήγορα κ' ἓναν μεγαλύτερο, πού ν' ἀκούεται κι' ἀπὸ τοὺς ξενητεμένους μας.

Νέες πληροφορίες γιὰ τὸν Φώσκολο

Στὸ «Ἐθνος» (8 Μαΐου) δημοσιεύθηκε τὸ παρακάτω περίεργο σημείωμα τοῦ ἀνταποκριτοῦ του στὸ Λονδίνο κ. Καίσαρη:

«Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἀποκαλυπτηρίων ὑπὸ τοῦ Ἰταλοῦ Βασιλέως τοῦ ἐν Φλωρεντίᾳ Μνημείου τοῦ Φωσκόλου ἐγράφησαν πλεῖστα ὅσα εἰς τ' ἀγγλικά φύλλα περὶ τοῦ Ἑλληνοῖταλοῦ τούτου μεγάλου ποιητοῦ καὶ πατριώτου, ὅστις, ὡς γνωστόν, εἶχεν ἀποθάνῃ καὶ ταφῇ εἰς τὸ Τζίζουικ τοῦ Λονδίνου. Ἡ μετακομιδὴ τῶν λειψάνων του ἐκ Λονδίνου εἰς Φλωρεντίαν ἔγινε μὲ πολλὰς τιμὰς τὸ 1871. Μεταξὺ λοιπὸν τῶν γραφέντων αὐτὰς τὰς ἡμέρας, ἀξιοσημείωτα εἶνε ὅσα γράφει ὁ Ἀγγλὸς ἱερεὺς Νταϊίλ εἰς τοὺς «Ταῖμς»:

»Ὅταν γίνετο ἡ ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων, ὁ Νταϊίλ, υἱὸς τοῦ ἱερέως τοῦ Τζίζουικ, δεκαεξαετῆς τὴν ἡλικίαν τότε, παρηκολούθησεν ἐκ τοῦ συνεγγυς ὅλας τὰς ἐργασίας τῆς ἐκταφῆς καὶ τὴν τελετὴν τῆς μεταφορᾶς ὑπὸ Ἰταλῶν ἐπιστήμων. Βεβαιώνει λοιπὸν ὁ Νταϊίλ, ὅτι ἡνοίχθη ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν τὸ φέρετρον καὶ ἀνευρέθη σῶον καὶ ἀκέραιον τὸ σῶμα τοῦ Φωσκόλου, καίτοι Ἀαμμένον εἰκοσιεπτὰ ἔτη. Ὁ κουρεὺς τοῦ Φωσκόλου, ὑπέρχων τοῦ Ἰταλοῦ τοῦ Λονδίνου, προσβλέψας πρὸς τὸ ἀνοικτὸν φέρετρον, ἀνεφώνησε μὲ συγκίνησιν καὶ σεβασμόν:

Εἶνε ὁ ἴδιος, ὅπως τὸν ἤξερα τόσο καλὰ.

»Τὸ φέρετρον ἐκλείσθη καὶ πάλιν καὶ ἐσφραγίσθη μὲ προσοχήν, ἡ δὲ συνοδεία τῆς μεταφορᾶς τοῦ λειψάνου διῆλθεν ἀπὸ τὸ γνωστὸν σπίτι, εἰς

τὸ ὁποῖον ἔζη ὁ Φώσκολος. Ἐκεῖ ἐσταμάτησε καὶ ἐγένινεν ὁ χαιρετισμὸς τοῦ σπιτιοῦ ὑπὸ τῆς Ἱταλικῆς σημαίας.»

«Ἐννοεῖται ὅτι τὸ φαινόμενον τῆς διατηρήσεως τοῦ σώματος, ἥτις ἀλλαχοῦ θὰ ἠδύνατο νὰ παρεξηγηθῇ καὶ ν' ἀποδοθῇ εἰς τὰς.... ἀμαρτίας τοῦ νεκροῦ, δὲν ἔχει καμμίαν σημασίαν καὶ εἶνε σύνηθες εἰς περιπτώσεις πού τὸ φέρετρον εἶνε ἀεροστεγὲς ἢ τὸ περίξ ἔδαφος πολὺ συμπαγές. Ὁ κ. Νταίλ βεβαιώνει ἐξ αὐτοψίας, ὅτι μὲ τὸ ἀνοιγμα τοῦ φερέτρου δὲν ὑπέστη καμμίαν ἀλλαγὴν ὁ νεκρός...»

Τὸ Βασιλικὸ μας Θέατρο στὴν Εὐρώπη

Ἡ περιοδεία τοῦ Βασιλικοῦ μας Θεάτρου στὴν Ἀγγλίαν καὶ οἱ παραστάσεις ποῦδωσε στὸ Καϊμπριτζ, Ὁξφόρδη καὶ Λονδίνο ἦταν μιὰ σειρά θριάμβων καὶ ὁμόφωνη ἀναγνώριση καὶ θαυμασμὸς γιὰ τὴν ἀκμὴ τῆς Ἑλληνικῆς Τέχνης ὑπὸ τὸ καθεστῶς τῆς 4ης Αὐγούστου. Οἱ κρίσεις τοῦ Ἀγγλικοῦ Τύπου ἦταν ἐνθουσιώδεις καὶ οἱ ἐκδηλώσεις τοῦ κοινοῦ γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἐξαιρετικές. Τὸ Βασιλικὸ μας Θέατρο ὑψώθηκε καὶ ἀναγνωρίστηκε διεθνῶς ὡς φωτεινὴ ἐστία Τέχνης καὶ ἡ πατρίδα μας ἔλαβε πρώτη θέσιν ἀνάμεσα στὸν πολιτισμένον κόσμον. Μία νίκη ἐξαισία, λαμπρὴ, πολιτισμένη, ὅπως ἐτόνισεν ὁ Γεν. Διευθυντὴς τῶν Κρατικῶν Σκηνῶν κ. Κ. Μπαστιάς στὴν ὁμιλία του ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ τοῦ Λονδίνου πρὸς τοὺς ξενητεμένους Ἕλληνας.

Τὴν ἴδια καταπληχτικὴν ἐπιτυχίαν εἶχαν καὶ οἱ παραστάσεις ποῦδωσε τὸ Βασιλικὸ μας Θέατρο στὴν Φραγκφούρτη καὶ Βερολίνο. Σημειώ-
νουμε ἰδιαίτερα τὴν ὠραία ἀπάντησιν τοῦ κ. Μπαστιά.

Φιλολογικὸ μνημόσυνο τοῦ Μπάμπη Ἀννίνου

— Σεμνὴ τελετὴ ἐγένετο στίς 24 Μαΐου στὸν Παρνασσὸ γιὰ τὴ μνήμην τοῦ Μπάμπη Ἀννίνου μὲ τὴν παρουσίαν τοῦ Πρωθυπουργοῦ κ. Ἰω. Μεταξά, τῶν Ὑπουργῶν κ.κ. Θ. Νικολοῦδη καὶ Κ. Μπουρμπούλη καὶ ἐκλεκτοῦ κόσμου τῶν γραμμάτων. Ἀφοῦ ὁ Πρόεδρος τοῦ «Παρνασσοῦ» κ. Ἰππ. Καραβίας ἔδωσε ἓνα γενικὸ χαρακτηρισμὸ τοῦ Μπάμπη Ἀννίνου, πού ἀπὸ τὰ 1873 ἦταν μέλος τοῦ Συλλόγου καὶ διεύθυνε τὸ περιοδικό του, ὁ κ. Συναδινὸς ἐξήτασε τὴ θεατρικὴ πλευρὰ τοῦ πολύμορφου ἔργου του, ὁ κ. Μιχ. Ἀργυρόπουλος μίλησε γιὰ τὴ θέσιν του στὴν Ἑλληνικὴ λογοτεχνία, ὁ κ. Κρίτων Ζουρῆς γιὰ τὸν πνευματῶδη καὶ σατυρικόν Ἀννίνο καὶ ἡ κ. Θεοδωροπούλου - Λιβαδᾶ γιὰ τὸ ποιητικὸ του ἔργο.

Διάφορα

— Ὁ «Σύνδεσμος ὑπὲρ Ζακύνθου» ὠργάνωσε στὸν Παρνασσὸ ἐνδιαφέρουσα φιλολογικὴ ἐσπερίδα γιὰ τὸν Ἀνδρέα Κάλβο. Μετὰ τὴν σύντομην εἰσαγωγὴν τοῦ Προέδρου τοῦ Συνδέσμου κ. Ἀλ. Μερκάτη, ὁ κ. Μαρίνος Σιγούρος ἔδωσε τὴν ὠραιότερην, ἴσως, ἀπὸ τῆς διαλέξεώς του, πού μετεδόθη ἔπειτ' ἀπὸ λίγες μέρες καὶ ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ Ἀθηνῶν. Ἡ κ. Ἀμπελά—Τερέντσιο ἀπήγγειλε κατοπινὰ τὸ «Φιλόπατρι» καὶ ἄλλα ποιήματα τοῦ Κάλβου.

— Στὸν «Παρνασσὸ» δόθηκε στίς 3 Μαΐου ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρουσα διάλεξις τοῦ πρεσβευτοῦ κ. Β. Παπαδάκη μὲ θέμα «Affinités ethnologiques gréco-françaises.» Ὁ κ. P. Lemerle μίλησε μὲ θέμα «La Grèce et les origines de la Renaissance.»

— Μὲ μεγάλην ἐπισιμότητα ἔγιναν στίς 30 Μαρτίου στὸ Ζάππειον μέγαρον τὰ ἐγκαίνια τῆς β' πανελληνίας καλλιτεχνικῆς ἐκθέσεως, ἡ ὁποία προκάλεσε ἐξαιρετικὰ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ διανοουμένου καὶ φιλομουσοῦ κοινοῦ.

— Ἐδημοσιεύθηκε νόμος γιὰ τὴν ἰδρυσιν μουσείου τῶν νεωτέρων Ἀθηναίων, τὸ ὁποῖον θὰ περιέχει διάφορα κειμήλια ἀθηναϊκὰ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς Φραγκοκρατίας μέχρι τοῦ Ὁθωνος. Τὸ ὑπουργεῖο τῆς Διοικήσεως Πρωτευούσης διέθεσε 200.000 δραχμὰς καὶ ὁ ἄνθρωπος Ἀθηναίων 400.000 γιὰ τὴν ἐπισκεψὶν τοῦ «Φετιχέ» τζαμιοῦ, ὅπου θὰ στεγασθῇ τὸ μουσεῖο τοῦτο.

— Ὁ «Παρνασσός» εἶδε μίαν ἀπὸ τῶν μεγαλύτερων συγκεντρώσεων στίς 31 Μαρτίου, ὅταν ὁ Ὑπουργὸς-Διοικητὴς Πρωτευούσης κ. Κ. Κοτζιάς ὠμίλησε γιὰ τὰς Ἀθήνας. Ἡ διάλεξις, πού μ' ἐνθουσιασμὸ χειροκροτήθηκεν ἀπὸ τὸ ἐκλεκτὸ ἀκροατήριον, ἀποκάλυψε τὸ φιλότεχνον Ὑπουργὸ λαμπρὸ αἰσθητικὸν ἐξαιρετικὸν κονφερανσιέ.

— Μὲ καλλιτεχνικὴν ἐσπερίδα στὸ ξενοδοχεῖο «Βασιλεὺς Γεώργιος» γιορτάστηκε ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν Γραμμάτων καὶ τῆς Τέχνης ἡ 40ετηρίδα τοῦ κ. Μιλτ. Λιδωρίκη, καὶ στὴ «Στέγη Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν» ἡ 50ετηρίδα τοῦ καλλιτέχνου τοῦ ἁσματος κ. Κ. Νικολάου.

— Ἡ Ἑλληνικὴ παροιμία τοῦ Σύννευ ὠργάνωσε καλλιτεχνικὴν ἐσπερίδα μὲ τὴν «Στέλλα Βιολάντη» τοῦ κ. Γρ. Ζενοπούλου. Ἡ ἐπιτυχία ἦταν τόση πού ἡ ἐσπερίδα ἐπαναλήφθηκε μὲ τὸ ἴδιον ἔργο (26 Ἀπριλίου) καὶ μὲ μεγαλύτερην ἀκόμη συρροὴν κόσμου. Τὴν παρακολούθησαν ἐπίσης ὁ Γεν. Πρόξενος κ. Βρυζάκης καὶ ὁ Σεβ. Μητρ. Αὐστραλίας κ. Ἀθηναγόρας.

— Ἡ Ἐπιτροπὴ πρὸς ἀπονουμὴν λογοτεχνικῶν βραβείων ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ κ. Κ. Μπαστιά ἔδωσε τὸ βραβεῖο ποιήσεως γιὰ τὸ 1938 στὸν κ. Ἀγγελὸ Σικελιανὸν «διὰ τὸ σύνολον τῆς ποιητικῆς του ἐργασίας, πού διέπεται ἀπὸ τὴν ὑψηλὴν ἐθνικὴν πνοήν», καὶ τοῦ Θεάτρου στὸν κ. Διον. Ρώμα γιὰ τὸ ἔργο του «Ζακυνθινὴ Σερενάτα».

Τίτλοι καὶ ἔργα Σπ. Μ. Θεοτόκη

— Ἡ «Ἰόνιος Ἀνθολογία», πού ἴσαμε ἴσμεν ἔδωσε τόσα τεύχη ἱστορικὰ καὶ χρήσιμα, ἐτοιμάζει ὁλοένα γιὰ τὸν ἐπιφανῆ ἐπτανήσιο ἱστοριοδίφην κ. Σπ. Μ. Θεοτόκην καὶ μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς 25τίας τοῦ συγγραφικοῦ του σταδίου ἐν' ἄλλο πολὺτιμον τεύχος πού θὰ περιέχῃ τὸν κατάλογο τῶν κυριωτέρων ἔργων του καὶ τῆς σχετικῆς βιβλιοκρισίης καὶ τιμητικῆς διακρίσεις.

ΣΠΥΡΟΣ ΜΙΝΩΤΟΣ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΖΑΚΥΝΘΟ

[Μέρος τοῦ προλόγου μιᾶς μελέτης τοῦ κ. Διον. Ρώμα πάνω στὴν εξέλιξι τοῦ Ἑπτανησιακοῦ πολιτισμοῦ, ποὺ διαβάστηκε ἀπὸ τὸν ἴδιο κατὰ τὴν ἐπίσκεψι τῆς Πανεπιστημιακῆς Λέσχης στὴ Ζάκυνθο τὸ καλοκαίρι τοῦ 1936]

Τρεῖς κύριες ἐποχὲς γνώρισε ἡ Ζάκυνθος. Τὴ Βενετσιάνικη, τὴν ἐπαναστατημένη καὶ τὴν ἀστική. Ἡ πρώτη εἶνε τὸ ancien regime, ἡ Ζάκυνθος τοῦ Libro d'oro, ποὺ τελειώνει μὲ τὴ Βενετιά. Ἡ ἐπαναστατημένη κρατᾷ 70 χρόνια, περνώντας ἀπὸ μύριες περιπέτειες: Γαλλικὴ Ἐπανάστασι, Ἰακωβινισμός, πτώσι Βενετίας, Γάλλοι δημοκρατικοί, Ἀνεξαρτησία κάτω ἀπὸ τὸ Μαρτελλάο, Ρώσσοι, Γάλλοι Αὐτοκρατορικοί, Ἀγγλοί, Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασι, Ριζοσπαστισμός καὶ τέλος Ἑνωσις.

Ἀρχίζει τότες ἡ τρίτη, ἡ ἀστική ποὺ ξωφλᾷ κάπου γύρω στὰ 1900.

Αὐτὲς τὲς τρεῖς ἐποχὲς θὰ συναντήσουμε ἀπὸψε στὸν περιπατό μας. Καὶ μὴ σᾶς φανῇ παράξενο πὼς προχωρώντας λίγα βήματα θὰ πηδᾷ πενηνταριῆς χρόνια. Ὅπως γράφει κι' ὁ μέγας Ζακυνθινὸς ἱστορικὸς Ἑρμάνος Λούντζης στὰ Miscellanea: Ὁ χρόνος εἶνε σχετικὸς καὶ φτιαγμένος ἀπὸ μᾶς.

Ἄς ἀρχίσουμε ὅμως τὸ γύρο μας. Καὶ πρῶτα πρῶτα ἄς ρίξουμε μιὰ ματιά στὴν πλατεῖα μὲ τὸ μεγάλο ἀγαλμα τοῦ Σολωμοῦ.

Μὲ λίγο κόπο τὴ φανταζόμαστε γεμάτη νερό. Θάλασσα.

Ἀπὸ τὸν πελώριο ὄγκο τοῦ Θεάτρου τίποτε δὲν περισσεύει. Μονάχα ἡ μικροῦλα ἐκκλησιὰ ποῦνε φτιασμένη ἀπὸ πελεκημένο ἀγκωνάρι. Ὁ Ἅγιος Νικόλαος τοῦ Μόλου. Τὴν ἐποχὴ ποὺ τὴ βλέπουμε δὲν εἶν' ἀκόμη μαύρη. Μόλις 100 χρόνια ποὺ χτίστηκε πάνω σὲ μεγάλο βράχο, κατὶ σὰν ἓνα νησάκι ποὺ βρισκότανε στὴν εἴσοδο τοῦ φυσικοῦ κόλπου. Ἐκεῖ εἶνε ἡ Sanità, τὸ λοιμοκαθαρτήριο καὶ τὸ τελωνεῖο.

Στὸ καμpanariό τῆς ἐκκλησιόυλας εἶνε ἓνα πελώριο φανάρι, ποὺ χρησιμεύοντας γιὰ φάρος, φωτίζει τὲς βάρκες ποὺ πηγαينوέρχονται. Μιὰ πέτρινη γέφυρα μὲ σιδερένιες πύλες ἐνώνει τὸ βράχο μὲ τὴν παραλία. Κόσμος πολὺς κυττάζει ἀπὸ τὴ γέφυρα τὲς βάρκες ποὺ περνοῦνε. Γαλέρες εἶνε ἀραγμένες μπροστὰ στὸ νησί. Πολλὲς γαλέρες μὲ τὸ λιοντάρι τοῦ Ἁγίου Μάρκου ποὺ κάπου κάπου φωτίζεται ἀπὸ τὸ φανάρι ἢ ἀπὸ κανένα περαστικὸ δαδί.

Ὁ Capitán General del Mar Francesco Morosini ἔχει σταματήσει στὴ Ζάκυνθο. Μέσα στὲς βάρκες, ποὺ γλυστρᾷνε σιγὰ-σιγὰ ἀπὸ τὲς γαλέρες, ἓνας περίεργος κόσμος γεμάτος δέματα, μπαρούλα, κασέλες. Μύρια χρώματα φωτίζονται ἀπὸ τὰ δαδιά. Μαῦροι καλόγεροι, κουρελιασμένοι στρατιῶτες, σπαθᾶτοι Εὐγενεῖς, γυναῖκες, παιδιά.

Βρισκόμαστε στὰ 1669.

Ἡ Κρήτη, ἡ μεγάλη μεσογειακὴ κτῆσι τῆς Βενετίας ἔπεσε στὰ χεῖρα τῶν Τούρκων. Ἡ Ζάκυνθος σὰν πρῶτος σταθμὸς γεμίζει πρόσφυγες. Πρόσφυγες ποὺ θὰ χαρίσουν στὸ νησί, ὅ,τι ἔδωσαν στὴν Ἰταλία, 200 χρόνια πρίν, κεῖνοι τῆς Πόλης, μιὰν ἀναγέννησι. Μέσα στὰ σκόρπια δέματα, ἀνά-

μεσα στὰ κουρέλια, ὑπάρχουνε βυζαντινὲς εἰκόνες καὶ κρητικὰ χειρόγραφα. Σὲ μιὰ βάρκα ποὺ μόλις ξεκίνησε βλέπουμε ἓναν ἀξιωματικό. Παράσημα καὶ στολίδια δείχνουνε πὼς εἶνε σημαντικὸ πρόσωπο. Μόλο ποῦ μοιάζει σκεπτικός, ἡ θέσι του δὲν εἶνε καὶ τὸσον ἀπελπιστική.

Θὰ μπῇ (μὲ τὸ καινούργιο νόμο τοῦ Μοροζίνη) ἀμέσως στὸ Συμβούλιο τῶν Εὐγενῶν τοῦ νησιοῦ. Θὰ δοθοῦν καὶ σ' αὐτὸν ὅπως καὶ στοὺς ἄλλους προνόμια, τιμές, καὶ θὰ περιμένῃ στὴ Ζάκυνθο καμιά καινούργια εὐκαιρία νὰ πολεμήσῃ τοὺς ἄπιστους. Τὰ παιδιά του ἐξασφαλισμένα. Οἱ ἀπόγονοι γιὰ πάντα πλούσιοι καὶ τιτλοῦχοι. Κι' ὅταν ἀκόμα πάψουν νὰ προσφέρουν τὸ αἷμα τους στὴν Γαληνονάτη. Κι' ὅταν ἀκόμα (ὅπως στὴ περίπτωσι αὐτῇ) γεννηθῇ ἀνάμεσα τους ἓνας ποιητής!

Ἡ βάρκα τοῦ ἀξιωματικοῦ περνᾷ τούτῃ τὴ στιγμὴ ἀκριβῶς πάνω ἀπὸ τὴ θέσι ποὺ 200 χρόνια ἀργότερα θὰ στηθῇ τὸ ἀγαλμα τοῦ ἀπογόνου: Τοῦ Κόντε Διονύσιου Σολωμοῦ! Ἄς ρίξουμε ὅμως μιὰ γλήγορη ματιά καὶ στὲς ἄλλες βαρκοῦλες.

Σὲ μιὰ ἀπ' αὐτὲς, διάφοροι στρατιῶτες περιστοιχίζουν τιμητικὰ ἓνα βαρσοφόρο. Περίεργα πράγματα βλέπουμε ἀνακατεμένα μὲς τὰ μουσκέττα καὶ τὰ σπαθιά: βάζα μὲ χρώματα, παλέτες, πινέλα... Ὁ Ἱππότης Παναγιώτης Δοξαράς, πολεμιστὴς καὶ ζωγράφος, γυρίζει πίσω στὴ Ζάκυνθο ποὺ ἀπὸ κάμποσα χρόνια διάλεξε Μανιάτης αὐτὸς γιὰ δευτέρῃ του πατρίδα.

Ὁ γιὸς του Νικόλαος, πολεμιστὴς κι' αὐτός, ζωγράφος καὶ Ἱππότης τοῦ Ἁγίου Μάρκου, σὲ μιὰ βυζαντινὴ τυποποίησι κληρονομημένη ἀπὸ τὸν πατέρα καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους Κρητικούς ἀγιογράφους θὰ προσθέσῃ Ἱταλικά στοιχεῖα καὶ θὰ γίνῃ ὁ ἱδρυτὴς τῆς Ζακυνθινῆς Σχολῆς.

Στὴν ἴδια βάρκα ἓνας καλόγηρος ποὺ θὰ ἐνώσῃ κι' αὐτὸς τ' ὄνομά του μὲ τὴ τελευταία λάμψι τῆς βυζαντινῆς τέχνης. Ὁ Ἐμμανουὴλ Τζάνες, ὁ λεγόμενος Μπουνιαλῆς.

Καιρὸς ὅμως νὰ φύγουμε ἀπὸ τὴν πλατεῖα καὶ νὰ ἐξακολουθήσουμε τὸν περιπατό μας. Ἄς προχωρήσουμε πρὸς τὴν Πλατεῖα Ροῦγα... πηδώντας καμιά 100 χρόνια.

Σταματᾷμε μπροστὰ στὸ πεντάμορφο Παλάτσο Μιχαλίτση.

Ἀνάμεσα στὲς ψηλὲς κολόνες, ποῦχουνε κάποια κυπαρισνία χάρι, διακρίνεις τὴν πελώρια «Μπασία» καὶ τὰ δουλεμένα σιδερένια ποράθυρα Mezzanin. Πιὸ πάνω μιὰ γραμμὴ ἀπὸ πέτρινα μπαλκόνια ξαναπιάνει τὸ ἴδιο γεωμετρικὸ μοτίβο. Λίγα λεπτά προσήλωσι στὰ τζάμια καὶ σιγὰ σιγὰ ἀρχίζει νὰ διακρίνεται ὁ φωτισμὸς τῆς σάλας τοῦ χοροῦ ποὺ πιάνει ὁλόκληρο τὸ μεσαῖο πάτωμα. Τὸ κίτρινο τρεμουλιαστὸ φῶς τῶν κεριῶν.

Ἀπὸ κάποιο παράθυρο φαίνεται μάλιστα μιὰ γωνίτσα τῆς ἀπέραντης κυκλικῆς γκαλερίας. Ἀπὸ κεῖ πάνω παίξει ἡ μουσική. Στ' αὐτιά φθάνει καθαρά πιὰ ὁ ἦχος τοῦ φλάουτου. Μενουέτο. Μπάλλος ἀπὸψε στοῦ Μιχαλίτση. Ἡ Πλατεῖα Ροῦγα μοιάζει σὰ μίζερο στενὸ βάρσο γιὰ τὸ λιγερὸ κι' ἀσημένιο κεῖνο μνημεῖο. Τόσο ποὺ νομίζεις πὼς ποτὲς δὲ θὰ χωρέσῃ τὲς μύριες φιοράτες κρινολίνες καὶ τοὺς σπαθᾶτους ντατελένιους καβαλιέρους ποὺ θὰ χυθοῦν σὲ λιγάκι μὲς' ἀφ' τὸ σπῆτι, σὰ σταματήσει καὶ τὸ τελευταῖο μενουέτο.

Γρήγορα τὸ στενὸ θὰ γεμίσῃ ἀπὸ ἄσπρους γιαλιστεροὺς λεκέδες, τὲς μεταξωτὲς κάλτσες τῶν Cavalieri, κι' ἀπὸ πιὸ θαμπούς, τὲς μπαμπα-

κερὲς τῶν βαστάζων, πού περιμένουν ὧρες τώρα καθισμένοι γύρο ἀπὸ τὸ φορεῖο τῆς ἀρχόντισσας.

Ἕνας βιαστικός κόσμος, παρφουμαρισμένος, ντυμένος στὰ μετάρια, θὰ πλημμυρήσῃ τὴ Μπασία τοῦ Παλάτσου, χρωματίζοντας γιὰ μιὰ στιγμή τίς ἀσημένιες κολώνες. Ποτάμι, πού μόλις χωρεῖ στὴν κοίτη πού θὰ τὸ δεχτῇ. Στρίμωγμα, τρικαντά, περροῦκες, φλάουτο καὶ ποῦδρα !

Ὅμως οἱ χοροὶ αὐτοὶ δὲν παραρέσανε στοὺς ποπολάρους ! Κάποιο σατυρικό τετράστιχο τῆς ἐποχῆς μᾶς δείχνει τὸ καινούριο πνεῦμα. — Ἀκοῦστε το. Θὰ σᾶς θυμῶσω μόνο πὼς Barone Ἰταλικά σημαίνει καὶ τυχολιῶκτης καὶ πὼς μποτέγα οὐνομάζεται τὸ μαγαζί.

Σώρα Ἐλενα κοντέσσα
ἀνοιξε τὸ μποτεγί,
νὰ περάσουν οἱ Μπαρόνοι
νὰ σοῦ παίξουν τὸ βιολί...

Δ. ΡΩΜΑΣ

(Ἔχει συνέχεια)

oooooooooooo

MAMMA E FIGLIA *

- Dalla finestra, figlia, non guardare i viandanti : siediti un poco qui.
- Ti lagni, o mamma, e stai a lavorare; e un tormento per me viver così.
- Lascia i tuoi canti. Fermarsi vicino quanti in istrada passan per udir...
- Mamma, cantan gli uccelli nel giardino, e nel mio core cantano i sospir.
- Accendi il lume alla Vergine santa: segnati ed Ella la tua prece udrà...
- Mostra, o mamma, i suoi fior ciascuna pianta, e nell' anima amor fiorito è già.
- Tuo padre, in nera tomba riposato, disfacendosi va: non l'obliar...
- Mamma, la gioia non è mai peccato, prima che giovinezza abbia a passar. — Tace. gli antichi tempi rammentando, la buona mamma, curva sul lavor. Nell'orto gli uccellin van cinguettando : cessa la brama alla fanciulla in cor.

* Ἀναδημοσιεύουμε ἀπὸ τὸ περιοδικὸ „Olimpo“ (Θήβης) τὴν μετὰ φράση ἀπὸ τὸν ἑλληνιστὴ Fr. de Simone Brouwers τοῦ ποιήματος «Μάνα καὶ κόρη» τοῦ κ. Μαρίνου Σιγούρου.

BIBLIOKRISIES

ΠΑΝΤΕΛΗ ΠΡΕΒΕΛΑΚΗ: «ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΜΙΑΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ» (ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ)

Δὲν ξέρω τὴν Κρήτη, διάβασα ὅμως πολλὰ ἀπ' ὅσα γράφθηκαν γι' αὐτήν, ἀπὸ τὸν παλῆο καιρὸ ἴσαμε σήμερα, γιὰτὶ ἐμᾶς τοὺς Ἑπτανήσιους μᾶς τραβάει ἄθελά μας ἡ ἱστορία της καὶ ὁ παλμός της. Ἐμεῖς, μάλιστα, οἱ Ζακυθῖνοι ἔχουμε καὶ κάποιον ἄλλο στενότερο σύνδεσμο μαζί της. Ἀλλοτε εἴμαστε κάτου ἀπὸ τὸν ἴδιον ἐξουσιαστή, τὸν Ἐνετό. Ἐπειτα, σὰν ἔπασαν τὰ κάστρα της, μᾶς ἤλθαν πολλοὶ πρόσφυγες ἀπὸ τὴ μεγάλονησο, φαμεληγὲς σπουδαῖες καὶ καλλιτέχνες, πού χάρις σ' αὐτοὺς γνωρίσαμε τὴν κρητικὴ τέχνη καὶ ποίηση.

Τώρα, πούχω μπρός μου τὴ «μυθιστορία» τοῦ κ. Πρεβελάκη, δίχως νὰ τὸ θέλω ἀναλογίζομαι τίς παλῆς αὐτὲς χάρες πού χρωστᾶμε στὴν Κρήτη. Γιὰτὶ τὴν ἴδια αἰσθητικὴ χαρὰ μᾶς χαρίζει τὸ χαδεμένο αὐτὸ βιβλίο. Τὸ λέω χαδεμένο ὅχι μονάχα γιὰτ' εἶναι ἐν' ἀπὸ τὰ πιὸ ὁμορφοτυπωμένα καὶ κομψὰ βιβλία, μὰ γιὰτὶ, σὰν τὸ διαβάσεις καὶ τὸ χαρεῖς, τὸ θαρρεῖς πιά δικό σου πρᾶμα ἀγαπημένο. Ἀπαράλλαχτα σὰν μιὰ ὁμορφὴ πολιτεία, πούτυχες κάπου νὰ δεῖς καὶ νὰ σ' ἀρέσει, καὶ πού ξαναζεῖ στὴ θύμισή σου κάνοντας τὴ σκέψη σου καὶ τὴν ψυχὴ σου νὰ τὴν ἀγκαλιάζει χαδευτικά, ἀγαπησιάρικα.

Τὸ «Χρονικὸ μιᾶς Πολιτείας», τοῦ Ρέθυμνου, εἶν' ἀπὸ τὰ πιὸ ἄρτια καὶ ὑποβλητικὰ πούχω διαβάσει, ἓνα βιβλίο πού, ἀδιαφορῶντας ἂν μὲ κατηγορῶσιν γιὰ ὑπερβολικὸ, βρίσκω πὼς εἶναι τὸ καλύτερο πού γράφηκε στὰ τελευταῖα χρόνια καὶ μοναδικὸ στὸ εἶδος του. Γιὰτὶ τὰ συνδυάζει ὅλα, ζωντανὸ γράψιμο, ἱστορία, ποίηση μᾶζι καὶ τέχνη. Ἕνα βιβλίο πρωτότυπο, μὲ μεγάλῃ καλλιτεχνικὴν πνοή, πού τὰ γράμματά του—ὁμορφα καὶ αὐτά, καινούργια—στὸ διάβασμά τους λὲς καὶ ζωντανεύουν, πέρνουν χίλιες φόρμες, ζωγραφίζουν, χτίζουν, σκαλίζουν, τραγουδοῦν, πετοῦν γιὰ νὰ μᾶς φέρουν παλῆς ἐποχές, καὶ μᾶς ἀνοίγουν τίς καρδιὰς τῶν κατοίκων τοῦ νησιοῦ, δίνοντάς μας τὴν ἀτμόσφαιρα, τὴν παλῆ καὶ τὴν τωρινή, μ' ἓνα ζωηρὸ χρῶμα, πού σὲ κάνει νὰ προσέχεις ἐντατικὰ, μήπως σοῦ ξεφύγει μιὰ φράση, μιὰ λέξη, ἓνα γράμμα, ἓνα τίποτα, ἓνα κόμμα. Τέτοια εἶναι ἡ γοητεία αὐτοῦ τοῦ βιβλίου. Γιὰτ' εἶναι τόσο καλογραμμένο, πού ὅλα τοῦ χρειάζονται, ὅπως σ' ἓνα καλοφτιασμένο σπῆτι εἶν' ἀπαραίτητα προσχεδιασμένο καὶ τὸ παραμικρό. Καμμιά φορά, βέβαια, μᾶς σασιίζουν ἰδιωματισμοί, πού πρώτη φορά συναντοῦμε. Τότες ὅλες οἱ ἄλλες λέξεις κουνιοῦνται ἐντατικώτερα γιὰ νὰ μᾶς βοηθήσουν νὰ δοῦμε καλύτερα τὴν ἀγνωστην εἰκόνα πού φορμάρουν οἱ ξενικοὶ γιὰ μᾶς φραστικοὶ τύποι.

Μὲ μαεστρία, πέρνοντάς μας ἀπὸ τὸ χέρι ὁ Πρεβελάκης, μᾶς τριγυρίζει στὴν Πολιτεία τοῦ Ρέθυμνου, δείχνοντάς μας ν' ἀπλώνεται μὲ προφύλαξη στὴν ἀρχὴ νὰ συμμαζεῖται κατοπινὰ μέσα στὰ Βενετσιάνικα μουράγια, νὰ ξεχωρίζεται τέλως πάλι ὅλας τῆς μεριᾶς ἔπειτ' ἀπὸ τὸ γκρέμισμά τους. Μᾶς δείχνει τὸ Κάστρο τὸ γιγανθώδες, τὸ φόρτο καὶ τὴν κίνηση τῶν μαγαζιῶν της, τὸ σημερινὸ ξεπεσμό τους, τὴ ζωὴ Τούρκων καὶ Χριστιανῶν, χωριστὰ καὶ ἀπὸ κοινοῦ, τίς γιορτές, τοὺς ταρσανάδες, βουτυχτάδες, βαρκάρηδες καὶ ψαράδες, τίς

ἀναποδιές του λιμανιού, πού ὁ ἄμμος του ρούφηξε καὶ κατὰπτε ὀλόκαιρα τρικάρτα καράβια, τὴν ἀναχώρηση τῶν Τούρκων μὲ τὴν ἀνταλλαγὴ τῶν πληθυσμῶν, τοὺς θρύλους γιὰ τὴ ζωὴ τῆς κυρᾶς Φατιμέ, τὰ τζαμιά καὶ τὶς ἐκκλησιεὶς μὲ τὶς ἀγιογραφίες τους, τὶς λιτανεῖες καὶ τὴν περπατησιὰ ἀκόμη τῶν κατοίκων.

“Ὁλ’ αὐτὰ σὰν μυθιστορία, σὰν μιὰ φωνὴ πού φθάνει ὑπόκωφη ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ χρόνου, κι ἂν πρόκειται ἀκόμα γιὰ πρόσφατα γεγονότα, γιὰ νὰ μᾶς πῇ τὴν ἱστορία τῆς πολιτείας μ’ ἓνα ἐξάισιο τρόπο. Καλλιτεχνικὲς σελίδες, πού σοῦ ἐντυπώνονται στὴ μνήμη καὶ σ’ ἀφίνουν συλλογισμένο καὶ μὲ συμπονοια γιὰ τὸ γινώριμό σου πιά Ρέθυμνο. Σελίδες ὥραϊες πού θὰ διαβάζονται ἔπειτα κι ἀπὸ τριακόσια χρόνια, μὲ τὸ ἴδιο ὅπως σήμερα ἐνδιαφέρουν.

Καὶ σιέφτομαι κι ἀναζητῶ μήπως ὑπάρχει κι ἄλλος Πρεβελάκης πού νᾶχει δώσει τὴν ἱστορία καὶ τὸν παλμὸ τῶσων καὶ τῶσων πολιτειῶν, πού περιμένουν τὸν καλλιτέχνη ἱστορικό τους. Γιατὶ θᾶταν τόσο ἐνδιαφέρουσες κάτι τέτοιες («μυθιστορίες») γιὰ τὸν Ἐπαχτο, τὴν Κορώνη, τὸ Ἀνάπλι, τὴ Ζάκυθο, τὸ Θιάκι, τὸ Μυστρά, τὴν Γλαρέντζα, τὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Ἰονίου!

Στὸν ἐπίλογό του ὁ κ. Πρεβελάκης μᾶς μιλεῖ γιὰ τὸν ἐσωτερικὸ του καλλιτεχνικὸ κόσμο. Θαρρῶ πὼς ἔτσι μᾶς δίνεται ἡ ἐξήγηση τοῦ γιὰτὶ τέτοιες μυθιστορίες δὲν ἔχουν γραφεῖ πολλές.

ΣΠΥΡΟΣ ΜΙΝΩΤΟΣ

1. ΔΗΜ. ΜΑΡΓΑΡΗ: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑ

“Ὁ κ. Μάργαρης γνωρίζει τὸ βιβλίον περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον νεοέλληνα καὶ τὸ ἀγαπᾷ καὶ ἦταν ὁ μόνος πού μποροῦσε νὰ μᾶς δώσει τὸ σοφὸν αὐτὸ ἔργο πού ἂν καὶ γραμμένο μὲ ὅλη τὴν ἐπιστημονικὴ μέθοδο, ὅχι μόνον δὲν κουράζει καὶ θόλου, ἀλλὰ διαβάζεται μ’ εὐχαρίστηση.

“Ὁ συγγραφέας ξέρεי νὰ συνοψίζει χωρὶς νὰ παραλείπει· σὲ λιγιστὸ χωρὶ νὰ δίνει πολλά. Τὴν πολὺτιμὴν αὐτὴν ἀρετὴ ἐλάχιστα τὴν ἔχουν στὴν σημερινὴν Ἑλλάδα καὶ ὅταν γράφουν καὶ ὅταν ὁμιλοῦν. “Ὁ κ. Μάργαρης κατορθώνει σὲ μερικὲς σελίδες νὰ δώσει μιὰν ὀλοκληρωμένην ἰδέα τῆς ἱστορίας τοῦ βιβλίου.

Στὸ κεφάλαιο γιὰ τὴν ἀναγέννηση καὶ τὰ ἑλληνικὰ βιβλία τῆς Ἰταλίας βρίσκεται λεπτομερειακὴ περιγραφή τοῦ πρώτου ἑλληνικοῦ βιβλίου πού τυπώθηκε, τῆς Ἑλληνικῆς γραμματικῆς τοῦ Λάσκαρη (Μιλάνο 1476), μὲ φωτογραφικὴν ἀποτύπωση τῆς πρώτης καὶ τῆς τελευταίας σελίδας. Χρήσιμες πληροφορίες συγκεντρώνει ὁ κ. Μάργαρης καὶ γιὰ τὰ ἑλληνικὰ τυπογραφεῖα τῆς Βενετίας, καθὼς καὶ γιὰ τὰ ἑλληνικὰ τυπογραφεῖα τῆς Ἀνατολῆς, γιὰ τὴν τυπογραφία στὴν Ἑλλάδα, πού ἰδρύθη κ’ ἐλειτοφύργησε τὸ πρῶτο τυπογραφεῖο τὸν Ἰούλιο τοῦ 1821 στὴν Καλαμάτα, μέσα σ’ ἓνα τζαμί, καὶ ἀκόμη γιὰ τοὺς μεγάλους ἐκδότες ἑλληνικῶν κειμένων καὶ γιὰ τὶς βιβλιοθηκὲς ἀρχαῖες, νεώτερες καὶ τῆς σημερινῆς Ἑλλάδας.

“Ἐνα κεφάλαιο πού θὰ ἔπρεπε νὰ προσθέσει σὲ νεώτερη ἐκδοσὴ ὁ κ. Μάργαρης εἶναι γιὰ τὴν ὑποχρέωση πού ἔχουν ὅσοι διευθύνουν βιβλιοθηκὲς νὰ κάνουν, γιὰ τὰ σημερινὰ βιβλία, ἓνα ἐξεκονισμὰ καὶ μιὰν ἀξιολογικὴν κατάταξη. Αἰσθημα λύπης καὶ ἀπορίας αἰσθάνεται κάθε φωτισμένος ἀναγνώστης ὅταν προσέξει καὶ λογαριάσει πόσο ἄχρηστο τυπωμένο χαρτὶ βγαίνει στὸ φῶς. Ἀνήστες φυλλάδες, κακογραμμένες καὶ φλύαρες κυκλοφοροῦν κάθε μέρα στὸν τόπο μας

πού δὲν ἔχουν καμμιὰ σχέση μὲ τὴν τέχνη τοῦ λόγου. Εἶναι ἀξιοπερίεργο γιὰτὶ τόσοι ἀμόρφωτοι κι’ ἀστόχαστοι ἄνθρωποι σκαρώνουν καὶ τυπώνουν βιβλία χωρὶς νὰ ἔχουν τίποτε νὰ ποῦνε καὶ χωρὶς νὰ ξέρουν νὰ γράφουν. “Ὁ κ. Μάργαρης θὰ στενοχωριέται περισσὸ τέρον ἀπὸ κάθε ἄλλον μὲ τὸ κατάντημα αὐτὸ τοῦ νεοελληνικοῦ βιβλίου καὶ ἀθελά του βέβαια, βλέποντας νὰ τοῦ κουβαλοῦν καθεμέριο στὴν Ἑθνικὴ Βιβλιοθήκη τέτοιες παληοφυλλάδες, θ’ ἀναρωτήθηκε: — Μὰ εἶμαι λοιπὸν στ’ ἀλήθεια ὑποχρεωμένος νὰ δελτιογραφήσω, νὰ κατατάξω τ’ ἀσήμαντα ἔργα τῶσων μαροφιλοδόξων! ἢ μήπως θὰ ἔκανα καλῆτερα νὰ τὰ ρίξω στὸ σκουπιδαριό!

“Ὁ κ. Μάργαρης, σὰν ὑποδιευθυντὴς τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης καὶ σὰν Γενικὸς Γραμματέας τοῦ Γ. Συμβουλίου τῶν Βιβλιοθηκῶν τῆς Ἑλλάδας, θὰ ἔπρεπε νὰ μεριμνήσει γιὰ νὰ ληφθεῖ ἓνα μέτρο. Μοῦ φαίνεται πὼς τὰ νεοτυπωμένα βιβλία πού στέλνονται στὶς βιβλιοθηκὲς, ἀφοῦ καταγραφοῦν στὸ βιβλίο τῶν Εἰσερχομένων, θὰ ἔπρεπε νὰ ξεχωρίζονται σὲ δύο μέρη ἀπὸ μιὰν ἐξελεγκτικὴ ἐπιτροπὴ· ὅσα τὸ ἀξίζουν θὰ δελτιογραφοῦνται καὶ θὰ φυλάσσονται, τᾶλλα θὰ πηγαίνουν σὲ μιὰ πρόχειρη ἀποθήκη, γιὰτὶ δὲν τὸ ἐπιτρέπει οὔτε ἡ δικαιοσύνη οὔτε ἡ εὐπρέπεια στὸ ἴδιο ράφι τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης νὰ βρίσκεται, πλάγι μὲ τὸν Σολαμὲν ὁ Ντόρος Ντορῆς, ὁ Νικήτας Ράντος καὶ τόσες ἄλλες σύγχρονες μεγαλοφυεῖς πού δὲν καθιερώθησαν ἀκόμη.

Μὲ τὸν Νικολετόπουλον ὁ Μπαῦρων ὑπνώττει,

καθὼς ἔλεγε καὶ ὁ Ἀχιλλέας Παράσχος.

2. Α. DASCALAKIS: RHIGAS VELENSTINLIS

Σεῦποιον θὰ ἀνάθεταν νὰ κάμει τὸ ξεχώρισμα, γιὰ τὸ ποῖο μίλησα παραπάνω, θὰ ἔβαζε τὸ ἔργο τοῦ κ. Δασκαλάκη, μὲ τὰ βιβλία πού πρέπει νὰ διαβαστεῦν καὶ νὰ φυλαχτοῦν. Τὸ ἔργο του αὐτὸ δὲν τοῦ ἔδωσε μόνον τὸ διδακτορικὸ δίπλωμα τοῦ Παρισικοῦ Πανεπιστημίου, ἀλλὰ τὸν ἔκαμε ἀμέσως καὶ Καθηγητὴ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ Πανεπιστημίου. “Ὁ κ. Δασκαλάκης ἐδιάλεξε ἓνα ὥραϊο ἱστορικὸ θέμα καὶ τὸ ἐπραγματεῖθ με λεπτομερειακὴν ἔρευνα τῶν πηγῶν καὶ μὲ ἐπιστημονικὴ μέθοδο.

Ἀφοῦ μᾶς δώσει τὴν ἱστορικὴ ἀτμόσφαιρα τῆς ἐποχῆς, τὴν ἐπίδραση τῆς Γαλλικῆς ἐπανάστασης καὶ τὴν κατάσταση τῆς σκλαβωμένης Ἑλλάδας, ἀρχίζει μὲ τὰ νεανικὰ χρόνια τῆς ζωῆς τοῦ Ρήγα, ζητεῖ νὰ ἐξακριβώσει τὴ χρονολογία πού γεννήθηκε, τὴν ἀφορμὴ τοῦ ἐκπατρισμοῦ του, τὶς σπουδὲς του στὴν Κωνσταντινούπολη, τὴν γνωριμία του μὲ τὸν Μ. Διερμηνέα Ὑψηλάντη καὶ τὴν ἐνημέρωσή του στὴν ἐξωτερικὴ πολιτικὴ κατάσταση.

“Ὁ κ. Δασκαλάκης μᾶς ἐξιτορεῖ τὴ μετὰβασιν τοῦ Ρήγα στὸ Βουκουρέστι πού οἱ Ἕλληνες εἶχαν πατριωτικὴ καὶ πνευματικὴ δράση, τὴ γνωριμία του μὲ πολιτικοὺς πράκτορες τοῦ Μ. Ναπολέοντα, ὡς τὴν ἐποχὴ πού φτάνει στὴν Βιέννη, ὅριμος πιά, μὲ μόρφωση καὶ μ’ ἐθνικὴ συνείδηση. Στὸ δεύτερο κεφάλαιον ὁ κ. Δασκαλάκης ἐξετάζει τὰ ἔργα πού ἐτύπωσεν ὁ Ρήγας. Τὴ μελέτη του αὐτὴν ὀλοκληρώνει ὁ συγγραφέας μὲ ξεχωριστὸ τόμο πού ἐδημοσίεψε γιὰ τὰ ἔργα τοῦ Ρήγα· ἐκεῖ ἀνατυπῶνται τὴν ἐπανάστατικὴν προκήρυξη τοῦ Ρήγα πού κατασχέθηκε τὰ 1797 στὴ Βιέννη, καὶ μιλεῖ ἐμπερίστατωμένα γιὰ τὶς μεταφράσεις του, γιὰ τὴ γεωγραφικὴ Χάρτα, καὶ γιὰ τὰ τραγούδια του.

Πλουσιώτερα καὶ μὲ γενικώτερο ἐνδιαφέρον εἶναι τὰ κεφάλαια πού ἀφιε-

ρώνει στη Φιλικήν 'Εταιρία και τὰ ἐπαναστατικά σχέδια τοῦ Ρήγα, τὴν σύλληψή του, στὴν αὐστριακὴ ἀνάκριση, στὶς σχετικὲς διπλωματικὲς ἐνέργειες, ὡς τὴν παράδοση τοῦ ἔθνομάρτυρα καὶ τὴ θανατικὴ του ἐκτέλεση στὸ Βελιγράδι.

Σ' ἓνα ἐπιλογικὸ συμπέρασμα ὁ κ. Δασκαλάκης θέτει τὸ ἐρώτημα ἀν ἡ 'Ελληνικὴ ἐπανάσταση θὰ ξεσποῦσε εἰκοσιπέντε χρόνια ἐνωρίτερα στὴν περίπτωση ποὺ οἱ αὐστριακὲς ἀρχὲς τῆς Τεργέστης δὲν θὰ εἶχαν συλλάβει τὸ Ρήγα. Δὲν βρίσκει ὁμως πιθανὴν αὐτὴ τὴν ἄποψη καὶ παραδέχεται πρὸς ἀν ἐξοῦσε πολλὰς ἀπογοητέψεις ἐπερίμεναν τὸν Ρήγα, γιατί τὴν ἐνέργειά του τὴν ἐβάσιζε στὴν ὑποστήριξη τῆς Γαλλίας, καὶ ἡ γαλλικὴ πολιτικὴ ἄλλαξε τότε καὶ ὅσα εἶχε ὑποσχεθεῖ στὴν 'Ελλάδα ὁ Μ. Ναπολέοντας δὲν θὰ τὰ πραγματοποιοῦσε. Οἱ ὑποθέσεις τοῦ ιστορικοῦ εἶναι ἀκριβολογημένες καὶ πειστικὲς.

3. Γ. ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ: ΕΡΓΑ (ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΚΩΣΤΑ ΚΑΙΡΟΦΥΛΛΑ)

Ὁ κ. Καιροφύλλας ποὺ διευθύνει τὴ Λογοτεχνικὴ Σειρὰ τοῦ Συλλόγου γιὰ τὴ διάδοση Ὠφελίμων Βιβλίων ὕστερ' ἀπὸ τοῦ Σολωμοῦ καὶ τοῦ Βαλαωρίτη τὰ ἔργα, ἐφρόντισε τὴν ἀνατύπωση τῶν ποιημάτων τοῦ Ζαλοκώστα, σὲ καλὰ συγκεντρωμένη κατάρταξη.

Στὴ βιογραφικὴ του εἰσαγωγή ὁ κ. Καιροφύλλας μᾶς δίνει μιὰ ἐξακριβωμένη ἀνασκόπηση τῆς ζωῆς τοῦ ποιητῆ—χρήσιμη προετοιμασία γιὰ ὅσους θέλουν νὰ μελετήσουν τὸ ἔργο τοῦ Ζαλοκώστα.

Στὴν κατάταξη τῶν ποιημάτων ὁ κ. Καιροφύλλας ἔκαμε μιὰ σωστὴ ἀξιολογικὴν ἐκτίμηση καὶ σύμφωνα με αὐτὴν στὴν ἐκδόσή του ἔχει προτάξει τὰ λυρικά ποὺ εἶνε γραμμένα σὲ ζωντανὴ γλῶσσα. Στὸ μέρος αὐτὸ τοῦ ἔργου τοῦ ὁ Ζαλοκώστας ἔδειξε ὅλη τὴν ποιητικὴ του ἱκανότητα καὶ μᾶς φαίνεται ἀπίστευτο πῶς ἄνθρωπος με τέτοια καλαισθησία μπόρεσε στὸν ἴδιο καιρὸ νὰ γράφει ἀνούσιους καθαρευουσιάνικους στίχους. Ὁ Ζαλοκώστας ἐθαύμαζε τὸ Σολωμό, σὺν ἡπειρώτης ποὺ ἦταν ἐνωιωθε τὴ δημοτικὴ, ὁ δημοτικὸς του στίχος εἶναι πλούσιος, δυνατὸς καὶ συγκινημένος, ἔζησε κ' ἐσπούδασε στὴν Ἰταλία ποὺ ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ ἐγένετο ἐπίσημη γλῶσσα, ἔλαβε μέρος στὸν ἀγῶνα κ' ἐγνώρισεν ἀπὸ κοντὰ τοὺς ἥρωες τοῦ 1821 ποὺ μιλοῦσαν τὴ ζωντανὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα, καὶ ὁμως ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν ἐδίστασε νὰ γράφει τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ ποιητικοῦ ἔργου του σὲ μιὰ ψυχρὴ συμβατικὴ γλῶσσα.

Ὁ κ. Καιροφύλλας δὲν ἐπεριορίσθη νὰ ἀνακατατάξει τὸ γνωστὸν ἔργον τοῦ Ζαλοκώστα ἀλλὰ ἐφρόντισε νὰ ἐρευνήσει καὶ τὸ οἰκογενειακὸν ἀρχεῖον τοῦ ποιητῆ. Ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφίαν του δημοσιεύει μερικὰ γράμματα τῶν ἱταλῶν φιλελλήνων ποιητῶν Ρεγάλδη καὶ Κανίνη πρὸς τὸν Ζαλοκώσταν. Ἐξαιρετικὴ σημασία ἔχει μιὰ ἐπιστολὴ μετὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ρεγάλδης περιγράφει τὸν Σολωμόν.

Στὸ τέλος τοῦ τόμου ἔχουν προστεθεῖ μερικὸι ἀνέκδοτοι στίχοι, ἀποσπάσματα καὶ πεζοὶ γνώμες τοῦ Ζαλοκώστα.

4. Γ. Α. ΜΑΡΚΙΔΗΣ: ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ (ΚΥΠΡΟΣ 1939)

Ὁ Λασκαράτος μετὰ τοὺς Στοχασμοὺς καὶ ὁ Καμπούρογλου μετὰ τὰ Θρύψαλα ἐγκαينιάζουν στὴ νέαν 'Ελλάδα τὸ ὅσο σύντομο ἄλλο τόσο δύσκολο λογοτεχνικὸ αὐτὸ εἶδος. Ὁ κ. Μαρκίδης, γνωστὸς κυπριώτης λόγιος, μᾶς δίνει ἓνα βιβλίο ποὺ διαβάζεται καὶ ποὺ μπορεῖ καὶ νὰ ξαναδιαβαστεῖ. Διατυπώνει σωστά χωρὶς

περιττολογίες, συχνὰ μετὰ δύναμη καὶ κάποτε μετὰ χάρη, ὅσα εἶδε, ἐδιάβασε, ἄκουσε, κ' ἐσκέφθηκε.

Γνωρίζομαι ἀπὸ τὰ παλαιὰ φοιτητικὰ χρόνια μετὰ τὸν κ. Μαρκίδη. Ἦταν πάντα σοβαρὸς καὶ προσεχτικὸς, μελετοῦσε τὰ βιβλία κ' ἐπαρτηροῦσε τοὺς ἀνθρώπους καὶ γιὰ τοῦτο ἔχει ἀποκομίσει βαθτὰ γνῶση τῆς ζωῆς, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὸ βιβλίο του:

—Τὰ μάτια εἶναι θαρρεῖς κάποτε ἢ κλειδαρότρυπα, ἀπὸ τὴν ὁποία κυττᾷς γυμνὴ τὴν ψυχὴ.

—Μερικοὶ, ἄθελα ἢ θεληματικὰ, μεταδίδουν τόσο ἀντίθετα ἢ διαφορετικὰ ἔκείνα ποὺ θὰ τοὺς πείξ, ὥστε θαρρεῖς μοιάζουν περίπου τὸν ἀπορροφητικὸν χάρτη ποὺ δεῖχνει ἀνάποδα κι' ἀνάστροφα τὰ γράμματα ποὺ ἀπορρόφησε τὸ μελάνι τους.

—Μερικοὶ εἶναι τόσο ἀναιδεῖς κι' ἀπατεῶνες, ὥστε τὸ δυνατό κ' ἡχηρότατο ράπισμα ποὺ δέχτηκαν στὸ πρόσωπο, εἶναι ἱκανοὶ νὰ τὸ πλαστογραφήσουν, προσπαθώντας νὰ σᾶς πείσουν πὼς ἦταν τάχα χειροκρότημα.

Ἡ σοφία τοῦ κ. Μαρκίδη συμβαδίζει μετὰ τὴν κοινωνικὴ του πεῖρα, καὶ τὸ διπλὸ αὐτὸ πνευματικὸ πλοῦτον εἶχαν ὅλοι οἱ συγγραφεῖς ἀπεφθεγμάτων ἀπὸ τοῦ Ἐπικτήτου μέχρι τοῦ Λαροσφουκώ.

Μ. Σ.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

—Γρηγ. Ξενοπούλου : «Ἡ διασκευαστικὴ τέχνη». Περιοδικὸν («Ἐρευνα»), Ἀλεξάνδρεια, Ἰανουάριος 1939, δρχ. 12,50.

—Γ. Θ. Μαλτέζου : Σκιὰς τῆς σιωπῆς» (ποίηματα). Ἀθῆναι, 1939, δρ. 30.

—Μαξιμ Γκόρκυ : «Ὁ ἄνθρωπος ποὺ πέθανε περπατώντας» (μετάφρ. Ἀλέξη Ἀκύλα). Ἀθῆναι, 1939, δρ. 15.

—Ὁ Βασίλειος Κωνσταντίνος : Ἐκδοσις Ὑφυπουργείου Τύπου καὶ Τουρισμοῦ, μετὰ ἄρθρα τῶν Ὑπουργῶν κ. κ. Θ. Νικολοῦδη, Α. Ταμπακοπούλου, Κ. Κοτζιά καὶ μ' ἐνδιαφερούσας ἀναμνήσεις τῶν κ. κ. Γ. Στρέιτ, Α. Ἀναστασοπούλου καὶ ἰδιαιτάτα τοῦ Πρωθυπουργοῦ κ. Ἰωάννου Μεταξᾶ μετὰ τίτλον : «Ἡ μεγαλύτερα μορφή τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας.»

—Δημ. Μάργαρη : «Βιβλιολογία καὶ Βιβλιοθηκονομία». Πρόλογος Γ. Χαριτάκη. (Ἐκδοσις Γεν. Συμβουλίου Βιβλιοθηκῶν τῆς Ἑλλάδος). Ἀθῆναι 1939.

—Γ. Α. Μαρκίδη : «Στοχασμοὶ καὶ σημειώματα». Λευκοσία 1939, δρ. 75.

—Κ. Χριστοπούλου : «Γέλιο καὶ δάκρυα». Ἀθῆναι 1939.

—Ἀντ. Ἰννίνου : «Μεγάλαις στιγμῆς μικρῶν ἀνθρώπων». Ἀλεξάνδρεια, 1938.

—Jean Savant : «Αἱ Ἰόνιοι νῆσοι κατὰ τοὺς Ναπολεοντεῖους χρόνους» μετάφρ. Δ. Ζερμπά, σημειώσεις κ. Στυλ. Λυκούδη.

—Sp. Pappas : «Le Duc d'Aumale et le Trône de Grèce»,—Paris, 1938 (Extrait de la Revue d'Histoire Diplomatique).

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

— Εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἡ Χώρα» (Ὁκτώβριος): «Ἀπὸ τὴν ἀνέκδοτον ἀλλογραφίαν τοῦ Κ. Λομβάρδου» τοῦ κ. Διον. Καλογεροπούλου. Τεύχος Ἀπριλίου: «Περὶ τῶν πρὸ τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως Ἰθακησίων λογίων» τοῦ κ. Ἰππ. Καραβία, «Διον. Στεφάνου» τῆς κ. Μαρίας Μαρκοπούλου, «Ἱστορικὰ καὶ τοπωνυμικὰ Κεφαλληνίας» τοῦ κ. Διον. Ζακυθνοῦ.

— Εἰς τὴν «Ἑλλ. Ἐπιθεώρησιν» (Ἀπρίλιος): «Ἡ Δαναΐδες τοῦ Κάλβου» μετάφρασις καὶ πρόλογος τῆς κ. Μαριέττας Ἐπτανησίας.

— Εἰς τὴν «Πρωτάν» (24 Ἀπριλίου) μακρὸν καὶ ἐνδιαφέρον ἄρθρον τοῦ κ. Ἰ. Παναγιωτοπούλου διὰ τὸ τεύχος «Ξενοπούλος» τῆς «Ἰονίου Ἀνθολογίας». — 5 Ἰουνίου: «Ὁ Μπάμπης Ἀννίνος ὡς ποιητὴς» τῆς Κας Βαρβάρας Θεοδοροπούλου—Λιβαδά.

— Εἰς τὴν «Πρόδοον» (Ζακύνθου), 27 Ἀπριλ., ὁ κ. Ζῶντος ἐνθυμίζει πῶς «ἂν ὁ δρόμος ποὺ βρίσκεται τὸ πατρικὸ σπίτι τοῦ κ. Γρ. Ξενοπούλου δὲν ἔφερνε τὸ ὄνομα ἐνὸς ἄλλου ξακουσμένου τέκνου τῆς Ζακύνθου, τοῦ Ἰωάν. Λισγαρά, θάπρεπε δικαιωματικὰ νὰ τοῦ δοθῇ τὸ ὄνομα τοῦ ἐπιφανοῦς Ζακυνθίου μυθιστοριογράφου καὶ δραματογράφου». Ὁ κ. Ζῶντος προτείνει ἐν συνεχείᾳ νὰ δοθῇ τὸ ὄνομα τοῦ Γρηγορίου Ξενοπούλου σ' ἕνα ἄλλο κεντρικὸ δρόμο τοῦ νησιοῦ.

Εἰς ἐπιστολὴν του στὴν ἴδια ἐφημερίδα (10 Μαΐου) ὁ κ. Σπ. Μινῶτος, ἀπαντῶν εἰς τὸν κ. Ζῶντον, προτείνει νὰ ὀνομασθῇ (ὁδὸς Γρ. Ξενοπούλου) ὁ κάθετος τῆς ὁδοῦ Λισγαρά δρομίσκος ἢ τὸ πλάτωμα τῶν Ἀγίων Σαράντα, ποὺ συνδέεται ἐπίσης μετ' τὴν ζωὴν καὶ τὸ ἔργον τοῦ ἐπιφανοῦς συγγραφέως. — Εἰς τὰ φύλλα 28 Μαΐου. — 8 Ἀπριλ. «Ἡ Μεγ. Ἐβδομάς ἐν Ζακύνθῳ» τοῦ κ. Ν. Ἀβούρη. 20—21 Μαΐου, δύο ἐνδιαφέροντα ἱστορικὰ σημειώματα τοῦ κ. Λ. Ζῶν: «Ἡμέραι τῆς Ἐνώσεως». — 17 Ἰουνίου: «Ἐπιστολὴ τῶν Ζακυνθίων Σικάγου πρὸς τὸν Δήμαρχον Ζακύνθου» (ἐνδιαφέρουσα).

— Εἰς τὰ «Παρασκήνια» (27 Μαΐου): «Ὁ Μπάμπης Ἀννίνος ὡς εὐθυμολόγος καὶ ἀνεκδοτολόγος», ὁμιλία τῶν κ.κ. Μιχ. Ἀργυροπούλου καὶ Κρ. Σουρῆ στὸν Παρνασσό. — «Ὁ Λόρδος Βύρων στὴν Ἰθάκη» τοῦ κ. Φ. Γιοφύλλη.

— Εἰς τὸ «Κερκυραϊκὸν Βῆμα» (22 Ἀπριλίου): «Ἰωάν. Ρωμανός» τοῦ κ. Μ. Θ. Λάνδου. — Ἐπίσης εἰς συνεχείας: «Αἱ Βιβλιοθήκαι Ζακύνθου» καὶ «Ἡ πνευματικὴ κίνησις τῆς Ἐπτανήσου ἀπὸ τῆς Ἐνετοκρατίας μέχρι τοῦ Ἰονίου Κράτους» τοῦ κ. Δ. Δάση. «Τρεῖς μεγάλες Κερκυραῖες: Ἀλμπρίτση, Πετρεττίνη καὶ Μηλιάτη» τῆς κ. Ἀθηνᾶς Ταρσοῦλη. — 1 Ἀπριλίου: «Ὁ σατυρικὸς Γ. Μολφέτας» τοῦ κ. Μ. Λάνδου. Τοῦ ἰδίου (15 Ἀπριλ.) ἐνδιαφέρον ἱστορικὸν σημείωμα («ἑλληνικὰ θαύματα»). — 20 Μαΐου: «Τὰ ἐν Κερκύρᾳ Προξενεῖα ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Ἐνώσεως» τοῦ κ. Π. Γιωτοπούλου.

— Εἰς τὴν «Καθημερινήν» (Ἀθηνᾶν) «Δημήτριος Γουζέλης», ἐνδιαφέρουσα μελέτη τοῦ κ. Φανῆ Μιχαλοπούλου. 20—21 Μαΐου τοῦ ἰδίου: «Οἱ ἄγῳνες τῶν Ἐπτανησίων διὰ τὴν Ἐνωσιν».

— Εἰς τὴν «Πνευματικὴν Ζωήν» (25 Ἀπριλ.) τὸ τέλος τῆς πολὺ ἐνδιαφερούσης μελέτης τοῦ κ. Θ. Ξύδη διὰ τὸν Κάλβον, εἰς ἀπάντησιν τῆς κριτικῆς διὰ τὸν ποιητὴν τοῦ κ. Γ. Ἀποστολάκη.

— Εἰς τὸ Messenger d'Athènes (11 Ἰουνίου) κριτικὴ τοῦ κ. Βεῖνόγλου διὰ τὸ τεύχος Ξενοπούλου τῆς «Ἰονίου Ἀνθολογίας.»

— Ἐκτενὴς κριτικὴ διὰ τὸ ἴδιον τεύχος εἰς τὴν «Ἐφημερίδα» Ἀλεξανδρείας, 12 Μαΐου, ἀπὸ τὴν Καθηγ. Καν. Ἀγγ. Παναγιωτάτου.

— Εἰς τὸ περιοδικὸν Süd-Osten τῆς Γερμανικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Μονάχου (Ἀπρίλιος) εἰς μακρὰν μελέτην του ὑπὸ τὸν τίτλον «Φιλολογικὰ περιοδικὰ ἐν Ἑλλάδι» ὁ κ. Ἀλ. Στάϊνμετς ὁμιλεῖ διὰ τὴν «Ἰόνιον Ἀνθολογίαν» τονίζων ὅτι «κατέλαβε ἰδιαίτερον θέσιν εἰς τὸν περιοδικὸν τύπον τῆς Ἑλλάδος.»

— Εἰς τὸ «Hellenisme Contemporain» (Μάρτιος): Τὰ Ἀρχεῖα τῆς Οἰκογενείας Παπαδοπούλου-Βρεττοῦ τοῦ κ. Δ. Ζακυνθνοῦ. Ἐπίσης μετάφρασις τοῦ «Μικροῦ λάθους» τοῦ Πολυῶ καὶ τῆς μελέτης τοῦ κ. Μαρ. Σιγούρου «Ὁ Λεοπάρδης καὶ τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα».

— Εἰς τὸ περιοδικὸν «Ραδιο-ἐπιθεώρησις» (Ἀπρίλιος): Μία ρυθμικὴ μετάφρασις τοῦ Ἑθνικοῦ ὕμνου ἀπὸ τὸν κ. Fr. de Simone-Brower, «Ἡ αἰσιοδοξία τοῦ Κάλβου» τοῦ κ. Γ. Ζῶρα, «Ἰωσήφ Καρντούτσι, ὁ τραγουδιστὴς τῆς Ἑλλάδος» τοῦ κ. Φ. Ποντάνι. Εἰς τὸ τεύχος Μαΐου: «Φιλοπατρία καὶ ποίησις» τοῦ κ. Μαρίνου Σιγούρου, «Ἱταλοὶ Ἑλληνοιστῆς, Φρ. Ντὲ Σιμόνε Μπροῦβερ» τοῦ κ. Δ. Φλόρε, «Ἀνέκδοτος θρῆνος ἐπὶ τῇ ἀλώσει τῆς Κων. πόλεως» τοῦ κ. Γ. Ζῶρα. Ἰούνιος: «Ἑλληνικότητα καὶ ξένες ἐπιδράσεις» τοῦ κ. Μπῶ-Μποβύ, «Ὁ Κάλβος καὶ αἱ παραδόσεις του εἰς Ἀγγλίαν» τοῦ κ. Γ. Μωραΐτη. — Εἰς τὸ αὐτὸ τεύχος δημοσιεύεται κατάλογος τῶν διατριβῶν τῶν σπουδαστῶν τῆς Νεοελλ. Φιλολογίας. Σημετώνομεν: Mei Mario «Ἰδανικὰ καὶ τέχνη τοῦ Σολωμοῦ», — Barone Maria Virginia «Γερ. Μαρκοράς καὶ ἡ Ἰόνιος σχολή», — Ercoli Adelina «Ἀνδρέας Κάλβος», — Grammacioni Carmen Sylva «Ἀρ. Βαλαωρίτης», Mat-tioli Laura «Λορέντζος Μαβίλης καὶ οἱ τελευταῖοι ἀντιπρόσωποι τῆς Ἰονικῆς Σχολῆς.»

— Εἰς τὴν «Βραδυνήν» ἕνας κύκλος ἀπὸ ἑξῆ ἀνταποκρίσεις τοῦ κ. Σπ. Μινῶτου, εἰς τὰς ὁποίας περιγράφεται ἡ Ζάκυνθος καὶ ἡ σημερινὴ ζωὴ τῶν Ζακυνθίων. Οὕτω εἰς τὸ φύλλον 25 Μαΐου: «Ἡ Ζάκυνθος στὰ γιορτὰς τῆς—παραλειπόμενα τοῦ ἑορτασμοῦ», 27 Μαΐου: «Ἡ τωρινὴ Ζάκυνθος, τὸ περίφημον θέατρό της, τὸ μοναστήρι τῶν παραστρατημένων κοριτσιῶν, τὸ παλὸ νοσοκομεῖο, οἱ Ζακυνθινὲς κυρίες στὴν ὑπηρεσία τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας», 29 Μαΐου: «Στὸ νησί τοῦ τραγουδιοῦ καὶ τοῦ θρύλου, κοσμικο-νοσοκομειακὴ κίνησις, τὰ παράξενα τοῦ ἐκθετοτροφείου, τὰ πρῶτα μπαῖν—μίζτ, τὰ γραφικὰ προάστεια τοῦ νησιοῦ, ὁ «Κόκκινος Βράχος», «ταλέντα ἑρασιτεχνῶν», 31 Μαΐου: «Ἰσραῖα καὶ μόνον ἡ Ζάκυνθος μετ' κυριεῖ. Τὸ ὄνειρώδες νησί, τὸ στοιχειωμένο Κάστρο, τὸ ἀσύλληπτο πανόραμα τοῦ νησιοῦ». 6 Ἰουνίου: «Ἡ νυκτερινὴ Ζάκυνθος, Ζακυνθινὲς σερενάτες, οἱ ξενύχτηδες καὶ τὰ ὑπαίθρια κέντρα, βαρκάδες, Ἀρέκιες, οἱ Ζακυνθινὲς ταβέρνες», 11 Ἰουνίου: «Ἡ εἰδυλιακὴ Ζάκυνθος».

— Εἰς τὴν «Καθημερινήν» (Ζακύνθου) 25 Ἀπριλίου: «Πνευματικὸν Ἰωβηλαῖον», τοῦ κ. Ἀ. Ἀβούρη, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ τεύχους τῆς «Ἰονίου Ἀνθολογίας» διὰ τὸν Ξενοπούλον. — Εἰς τὰ φύλλα 20-22 Ἀπριλ. ἀναδημοσιεύεται σημείωμα τοῦ κ. Χρ. Κάσση εἰς τὸ «Ἔθνος»: «Ὁ Κάλβος εἰς τὴν Ἀγγλίαν». — 23 Ἀπριλ. «Ἀνδρέας Κάλβος Ἰωαννίδης» τοῦ κ. Π. Κονίδη. — 16 Μαΐου, ἐνδιαφέρον σημείωμα τοῦ κ. Ἀ. Ἀβούρη γιὰ τὴν παλὴν Ζακυνθινὲς ταβέρνας.

ΙΑΚΩΒΑΚΙΟΥ
ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΥ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ

ΘΕΡΜΗ ΠΑΡΑΚΛΗΣΙΣ

Ἡ Διεύθυνσις τῆς «Ἰονίου Ἀνθολογίας» παρακαλεῖ θερμῶς τοὺς συνδρομητάς της καὶ ἀναγνώστας νὰ τῆς στείλουν, ἂν ἔχουν διπλᾶ, τὰ ὑπ' ἀριθμ. 1, 2, 3, 36, 38, 79, 87-89 καὶ 93 τεύχη, ἀντὶ τῆς δωρεᾶν πρὸς αὐτοὺς ἀποστολῆς ἐπὶ διετίαν τῆς «Ἰονίου Ἀνθολογίας» ἢ οἰουδήποτε ἄλλου βιβλίου τῆς ἀρεσκείας των.

Ἀγοράζομεν δλόκληρον τὴν σειρὰν τῆς «Ἰονίου Ἀνθολογίας» εἰς τὴν ἀξίαν της. Ἰδιαιτέρως ζητοῦμεν τὸ ὁλοσχερῶς ἐξαντληθὲν ὑπ' ἀρ. 36 τεῦχος τὸ ἀφιερωμένον εἰς τὸν ΓΕΡ. ΜΑΡΚΟΡΑΝ.

Εὐχαρίστως καὶ δωρεὰν ἀποστέλλομεν, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν, τὰ τυχόν ἐλλείποντα τεύχη εἰς τοὺς τακτικοὺς συνδρομητάς μας.

Διὰ τοὺς λοιποὺς προηγούμενα τεύχη πωλοῦνται πρὸς δρχ. 15—30 ἑκάστον.

Προηγούμενοι τόμοι δρχ. 75—200.

Ἐκ τῶν ἐκδόσεων τῆς «Ἰονίου Ἀνθολογίας»: Ἀναμνηστικὸν Τεῦχος «Οὔγου Φωσκόλου», «Τραγούδα ἀπὸ τῆ Ζάκυνθο», «Ὁμιλίαι ἀπὸ τῆ Ζάκυνθο», «Ἡ παραχώρησις τῆς Πάργας», «Τὰ Φρούρια τῆς Κερκύρας» — ἐλάχιστα ἐναπομένουν ἀντίτυπα.

Ὀλίγαι δεκάδες ἀντιτύπων ὑπολείπονται ἐπίσης ἀπὸ τὸ ἀναμνηστικὸν Τεῦχος

ΛΟΡΕΝΤΖΟΥ ΜΑΒΙΛΗ

152 σελίδες. — Ἀγνωστες εἰκόνες καὶ αὐτόγραφα τοῦ ποιητοῦ ἐν φωτοτυπία. — Ἀνέκδοτοι ἐπιστολαί. —

Νέαι βιογραφικαὶ καὶ κριτικαὶ μελέται. Αἰσθητικαὶ ἀναλύσεις τῶν συνέκτων. — Ἐπιλογή ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα τῶν περὶ τοῦ Μαβίλη γραφέντων ἀπὸ τὸ 1888.

Πολυτελὲς τεῦχος 222 σελίδων. Ἐκδοσις: «Ἰονίου Ἀνθολογίας».

ΓΡΗΓΟΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Βιογραφία. — Ἠθογραφία. — Μυθιστόρημα. — Θέατρον. — Κριτικαὶ μελέται. — Ἡ γυναῖκα στὸ ἔργον τοῦ Ξενοπούλου. — Οἱ καυγάδες τοῦ Ξενοπούλου. — Τὸ Ἀρχεῖον τῆς Στέλλας Βιολάντη. — Πλούτος ἀνεκδότων ἐπιστολῶν. — 100 συνεργάται. — 35 ἐξαίσια μελανογραφία. —

Τιμᾶται ἑκάστον τεῦχος διὰ τοὺς συνδρομητάς δρχ. 50. —

Πανόδετον δρχ. 60. —

Διὰ Γραφεῖα καὶ Ὁργανισμοὺς δρχ. 100. —

Διὰ τὸ ἐξωτερικὸν δολλάριο ἕνα

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλαιον μετοχικὸν καὶ ἀποθεματικὸν Δρ. 1.205.000.000

Καταθέσεις (τῇ 31 Δεκεμβρίου 1938) » 10.800.000.000

Διοικητῆς

ΑΛΕΞ. Γ. ΚΟΡΙΖΗΣ

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΥ

Πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς λαϊκῆς ἀποταμιεύσεως ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα δέχεται καταθέσεις Ταμιευτηρίου (ἀπὸ δρχ. 100 καὶ ἄνω) με εὐνοϊκὸν ἐπιτόκιον, παρέχουσα εἰς τὸ κοινόν, πλὴν τῆς ἀπολύτου ἀσφαλείας, καὶ πᾶσαν εὐκολίαν διὰ τὴν ταχείαν καὶ εὐχερῆ κατάθεσιν καὶ ἀνάληψιν τῶν χρημάτων. Τὸ Ταμιευτήριον τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης ἐργάζεται συνεχῶς ἀπὸ πρωῒας μέχρις ἐσπέρας. Εἴσοδος εἰς τὴν γωνίαν τῶν ὁδῶν Σταδίου καὶ Γεωργίου Σταύρου.

Ἡ ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΔΕΧΕΤΑΙ ΕΠΙΣΗΣ

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΕΙΣ ΔΡΑΧΜΑΣ ΟΨΕΩΣ,

ΠΡΟΘΕΣΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΡΚΕΙΣ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΡΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ



ΤΟΥΒΛΑ



ΠΛΑΚΑΚΙΑ



ΦΩΤΑΓΩΓΟΙ



ΚΕΡΑΜΟΙ

ΥΑΛΟΠΙΝΑΚΕΣ

ΚΟΙΝΟΙ ΜΕΧΡΙΣ 7 ΧΛΣΤ.

ΔΙΑΜΑΝΤΕ ΛΕΥΚΟΙ

" ΧΡΩΜΑΤΙΣΤΟΙ

ΦΘΟΡΙΟΥ

ΧΑΡΑΚΤΙΚΗΣ

ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΕΩΣ

ΚΑΘΡΕΠΤΟΠΟΙΤΑΣ

ΥΑΛΟΒΑΜΒΑΞ

(Μόνωσις Ύδρωδης)

ΥΑΛΟΥΡΓΕΙΟΝ

Α.Ε.Ε.Χ.Π. & ΛΙΠΑΣΜΑΤΩΝ



ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΕΟΥΤΡΙΟΥ